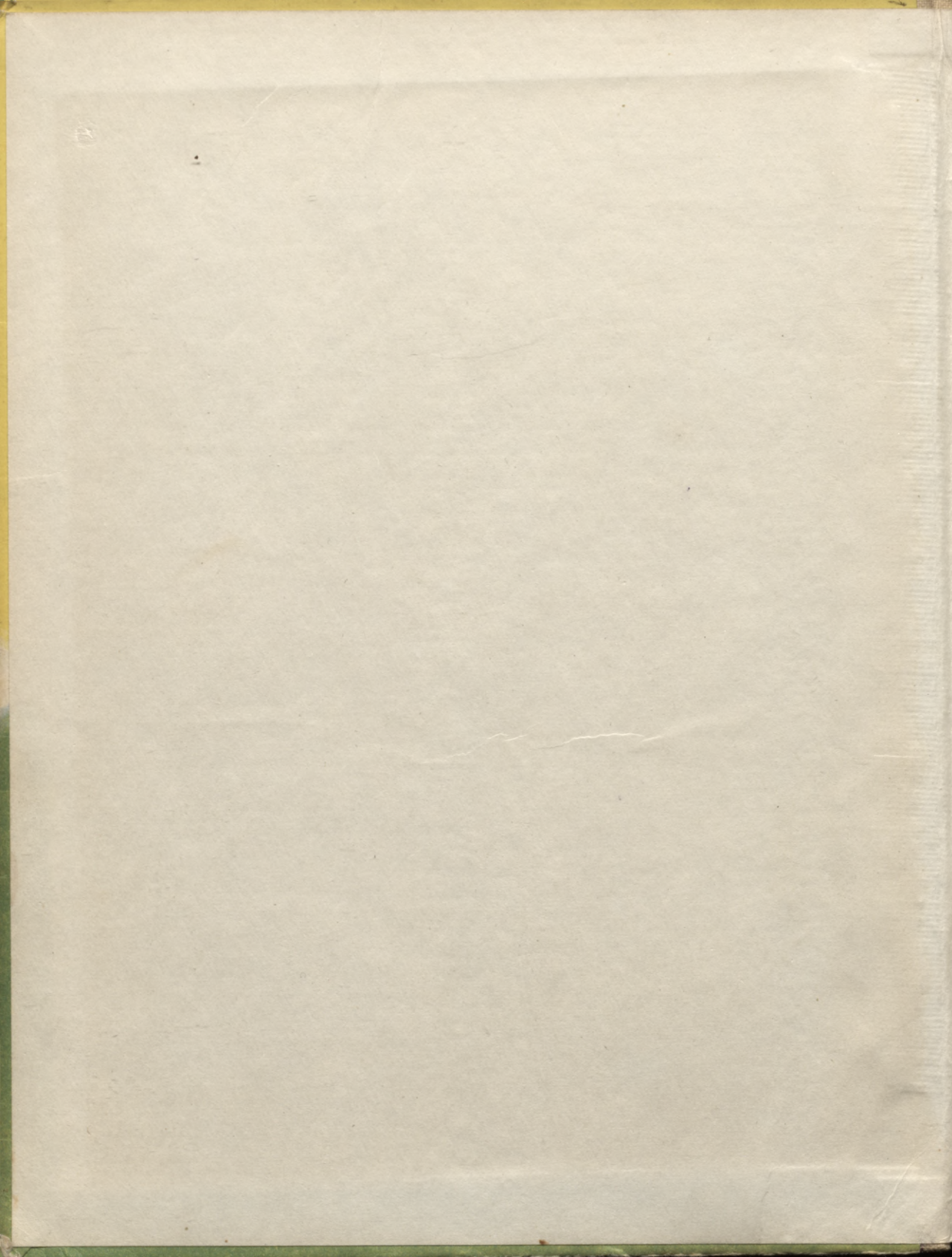

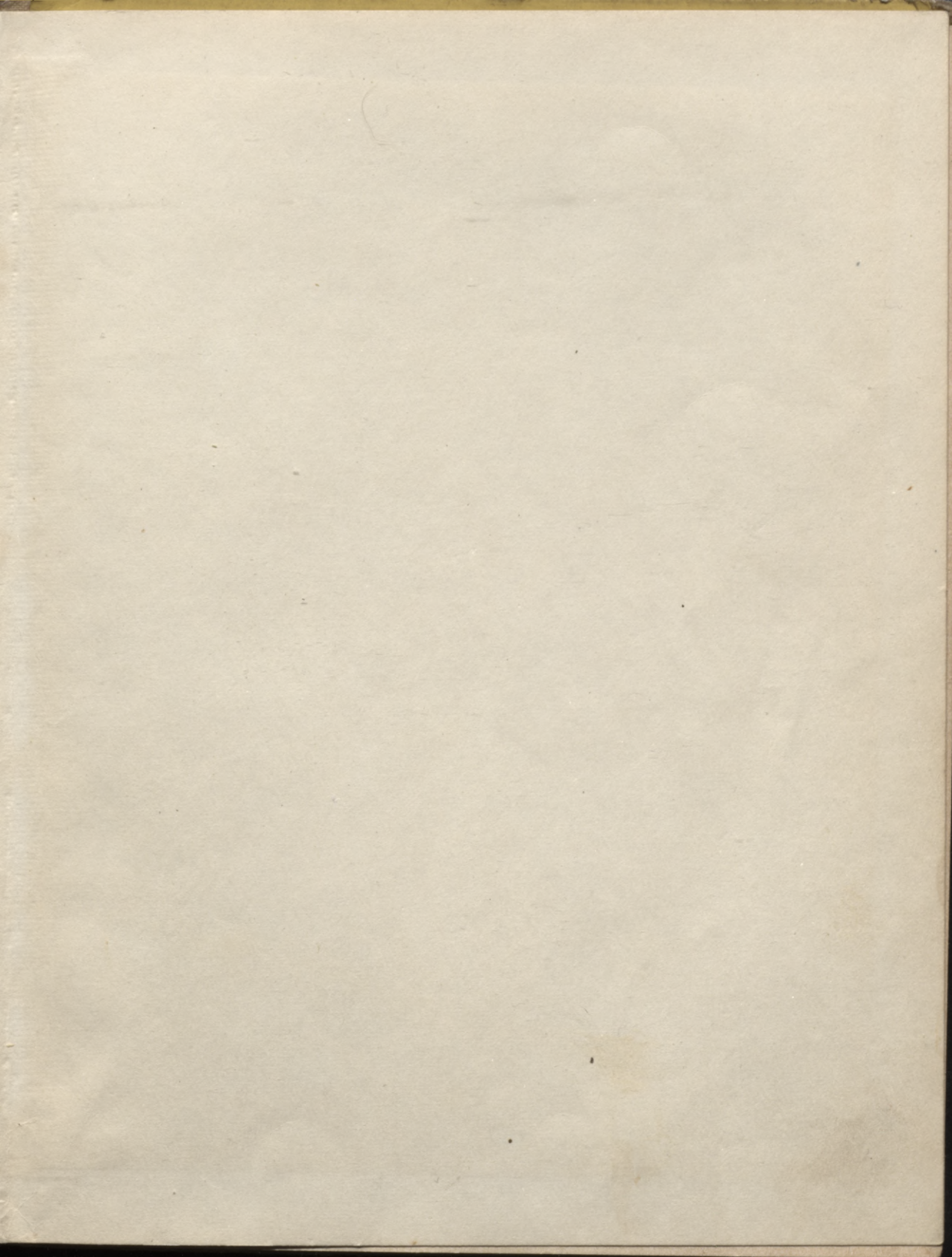
76-4
L 104

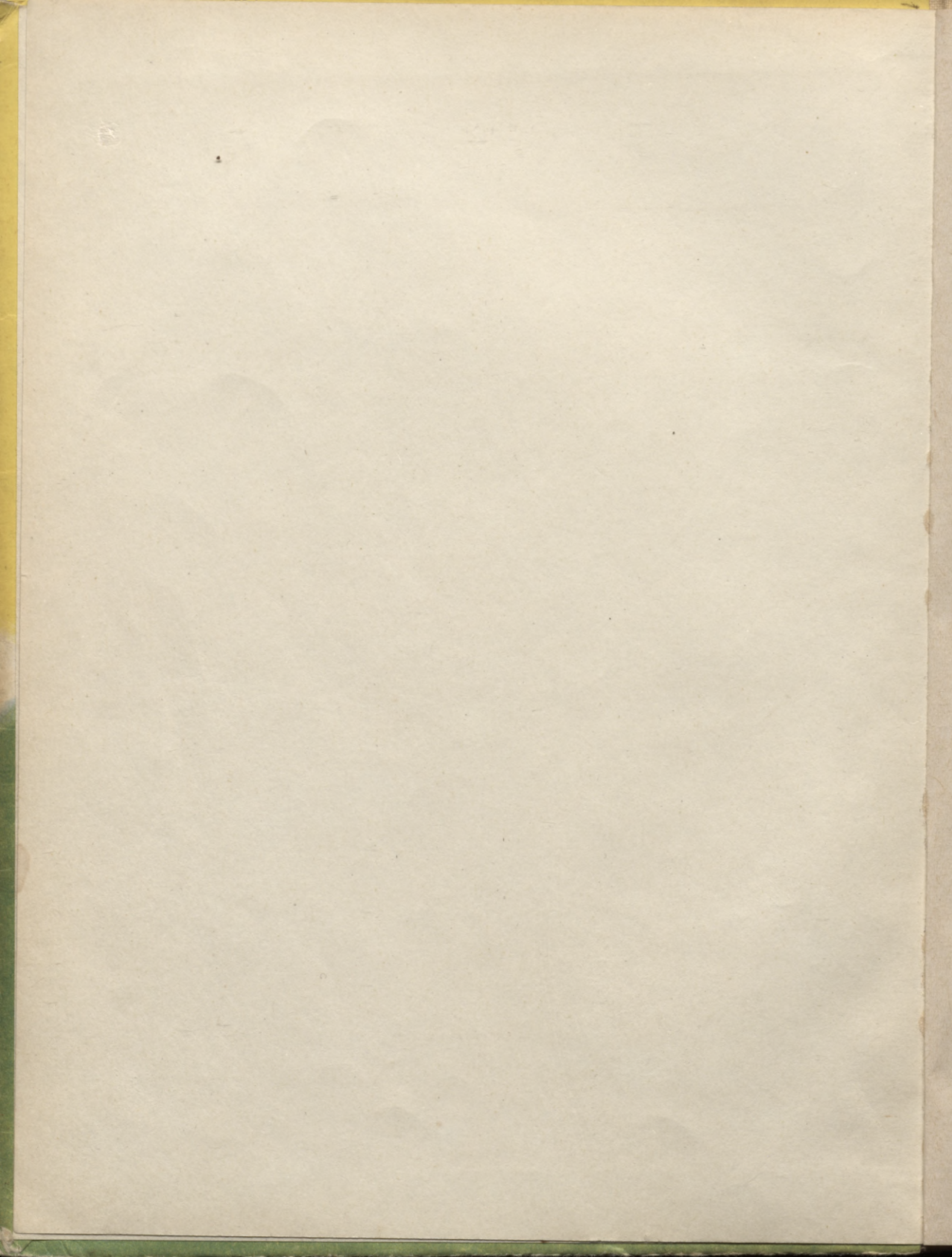
ZENTA ERGLE

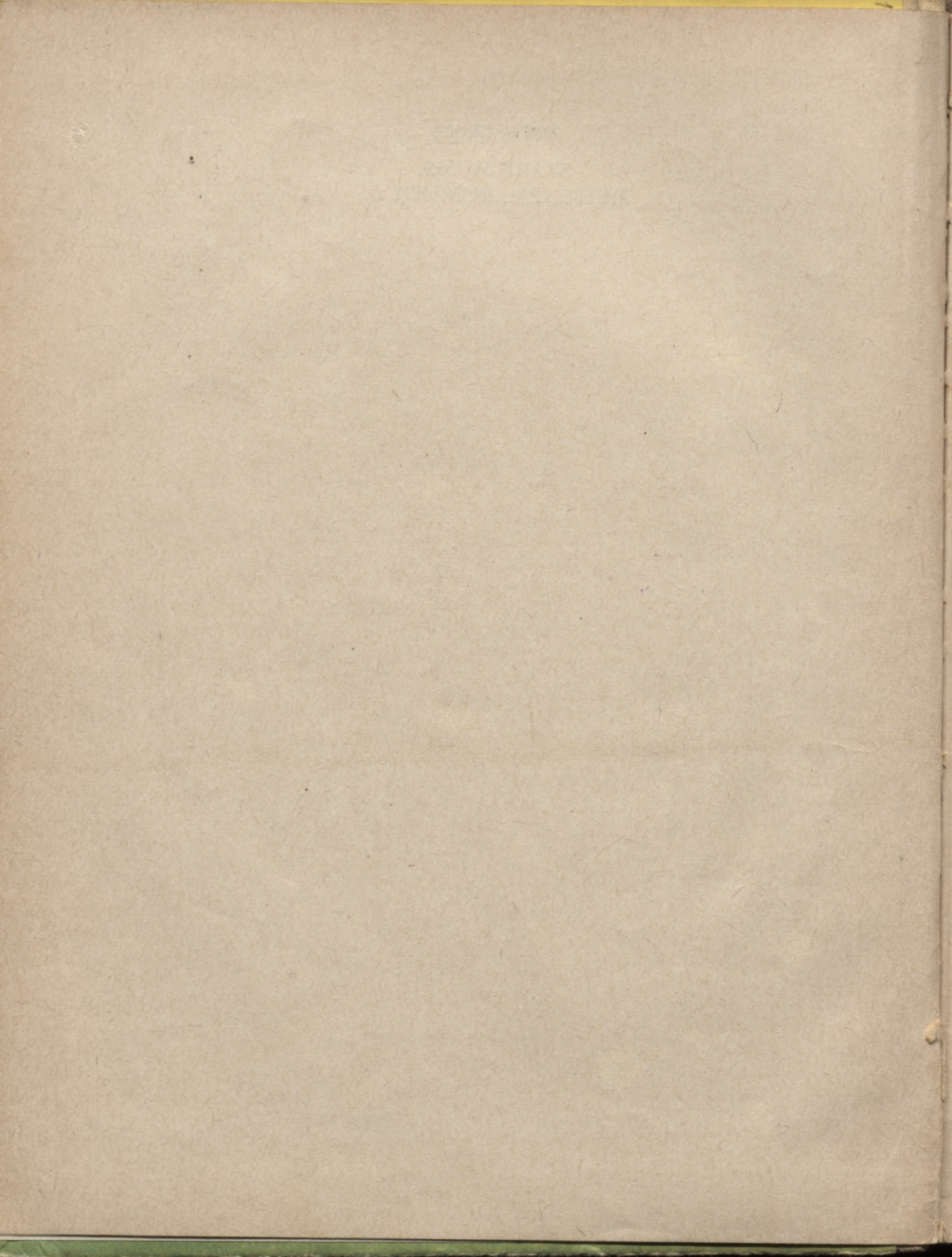
Stair
muums,
meitenēm,
runājot...

ZENTA ËRGLË
STARP MUMS,
MEITENËM, RUNAJOT ...

76-4
104

244
L
A

ZENTA
ĒRGLĒ

Starp
mums,
meitenēm,
sunnājot...

STASTS

IZDEVNIECIBA «LIESMA» RĪGA 1976

L2
Er 340

Vija Lāča Latv. PSK
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~78-64.572~~

0309057440

MĀKSLINIEKS EDGARS OZOLIŅŠ

© «Liesma», 1976

E 70803—420 —76
M801(11)—76

1. nodaļa

JA MAN BŪTU BURVJU VARA...

— Starp mums, meitenēm, runājot, jauniņais ir pats glītākais zēns klasē, — Sanita Samtiņa konstatēja. — Ievērojāt, kādas viņam acis? Kā apakštasītes. Un skropstas garas, ar uzliektiem galiem kā meitenei.

— Ja man būtu tādi sprogaini mati, es gan būtu laimīga, — Rita Ozola nopūtās.

— Bet ja nu ilgviļņi?

— Nē, tiem ir sīkas cirtas kā aitām.

— Vispār ar zēniem mums nav paveicies, visi tādi mazliet uz augšu pasisti. Allegro noskaņots uz mūziku un mūs ne redz, ne dzird. Arnītis citādi puika uz goda, prot dejojot pat kiku un džaivu, bet pamaza auguma. Pēteris kā paskatās uz meitenēm, tā sarkst un bālē, — Anna Liepa, pie katra zēna vārda noliekdama pa pirkstam, skaitīja.

— Sarkst un bālē viņš tikai Daces priekšā, — Sanita precizēja. — Un piedevām vēl stostās.

— Ģirts Leja stundām ilgi var blenzt uz pavisam parastu zvirbuli, bet mēs viņam esam tukšs gaiss, Imants Jansons, tas īgņa un rūcējs, pēc izskata un auguma būtu pieņemams, bet bezprātīgi iemilējies akmeņos, — Anna turpināja.

— Un ģeogrāfijas skolotājā Cēzarā Caunē, neaizmirsti, — Dace Ērgle piebilda.

Jau veselu nedēļu notika mācības, bet astotā «b» nekādi nevarēja ieiet sliedēs. Viņi kopā no jauna pārdzīvoja pagājušo vasaru. Klases audzinātājs Reinis Kadīķis velti izrunājās par to, cik svarīgi jau pašā mācību gada sākumā kārtīgi mācīties, par to, ka viņi tagad ir abiturienti, ka visiem kopā jāsasniedz dzīves pirmā augstiene. Labi domātie vārdi un pamācības lidinājās gaisā un neatrada dzirdīgu ausu.

Vasara bija pagādījusies lietaina. Tagad septembrī, it kā gribēdama panākt nokavēto, saulīte ripot ripoja pa zemes virsu, mācības nevienam nebija ne prātā.

Pirmdienas rītā klase, sadalījusies grupiņās, dūca un skanēja kā bišu strops.

— Mēs ar brāli nostrādājām pārāko stiķi. — Ģirtam Lejam, ko visi dēvēja par Kovārni, klausītāju netrūka. — Kamēr senči pa Karpatiem, mēs ar plostu pa Gauju. Kolosālais brauciens, es jums saku.

— Pastāsti — vai Ģirts Jakovļevs īstenībā ir tikpat glīts kā uz ekrāna? — meitenes iztaujāja klases kinozvaigzni Arni Līci.

— Baumo, ka viņam ap acīm jau krunciņas un ka viņš jauniešus vairs nevarēšot tēlot, — Sanita tincināja.

— Muļķības! Ir tāda ziede, par grimu sauc, ar to aizšpahtelē visas krunciņas.

— Stāsti! — Anna iebukņīja Arnīti. — Vai mēli esi aprijis, vai?

— Viņš droši vien Ģirtu pa gabalu vien redzējis, — Rīta Ozola ķircinājās.

— Vai es kāda brūte, vai, ka iešu viņam krunciņas skaitīt? — Arnis apskaitās. — Bet vispār Ģirts ir supervecītis. Jaunajā filmā viņš man ir tāds kā audžutēvs. Bet tagad aši tinieties prom, preses konference beigusies!

— Profesor, lūdzu, iedod nospiegt algebru! — Arnis demonstratīvi pagrieza meitenēm muguru.

Marga Kalna klasē iemetās gluži sasarkusi.

— Uh! — viņa atviegloti nopūtās. — Es jau domāju, ka nokavēšu. Nāc, Rīta, man tev jāpavēsta pārākais noslēpums.

Abas meitenes iesēdās solā un, cieši viena otrai piespiedušās, sāka sačukstēties.

— Tikai apzvēri, ka nevienam neteiksi ne pušplēsta vārdiņa!

— Apkaunies!

— Nu tad tā. Es sākšu no paša sākuma. Vakar no rīta es ielienu gultā pie māmiņas. Tu jau zini, tas mums iegājies no sendienām. Tad mēs aprunājāmies par visu, kas sakrājies uz sirds, — par mācībām un par kleitām. Tētis pa to laiku virtuvē gatavo brokastis. Svētdienās viņš tās pienes mums tieši pie gultas. Bet vakarīt viss bija pavisam citādi. «Tu jau esi liela meita,» māmiņa man saka. Es prātoju, kas nu būs? Vai atkal sadomājuši doties ceļojumā uz ārzemēm un atstāt mani vienu pašu kā pērngad? Bet nē...

— Ai, ai! — Klāvs Kļaviņš, meiteņu priekšā nostājies, grozīja galvu. — Kāds dabas fenomens — Siāmas dvīņi mūsu klasē. Viens ķermenis, bet divas galvas. Ja skolotājs izsauks, būs jāatbild abām.

— Uzliec jaunu skaņuplati, šitā ir galīgi nospēlēta! — Rīta atcirta un demonstratīvi pagrieza Klāvam muguru. — Nu, stāsti tālāk! Tikai ne vārdiņa neizlaid.

Pie klases durvīm atskanēja spalgs svilpiens.

— Šefs! — Juris Ķirsis, saukts Allegro, pavēstīja. — Nesas šurp kā plēsts.

Klase pieklusa. Viņi jau sen bija vienojušies, ka ar latviešu valodas skolotāju un klases audzinātāju Reini Kadiķi viņiem paveicies. Kaut gan pakops ar atzīmēm, viņš centās būt taisnīgs, un šo viņa īpašību klase vērtēja visaugstāk. Kaimiņi, astotā «a», bija galīgi nomocijušies ar savu īgno un piekasīgo anglieti.

Apsveicinājies skolotājs apsēdās savā vietā un atvēra klases žurnālu.

— Es ceru, ka vakar visiem bija pietiekami daudz laika, lai iemācītos. Kas tad mums šodien bija uzdots? Salikta sakārtota teikuma analīze. Kuram būs drosme pieteikties brīvprātīgi?

Klasē iestājās stindzinošs klusums.

— Zaiga, proties! — Sanita iebukņija priekšā sēdošajai klases labākajai skolniecei.

— Mēs vakar bijām sēnēs. Un bez tam mani jau izcēla piekdien, — Zaiga atčukstēja.

Virš noliektajām galvām pacēlās vientulīga roka.

— Tas ir labi, Jāni, ka tu bez savas ķīmijas atzīsti arī tādu necilu priekšmetu kā latviešu valodas gramatiku.

— Es neatzīstu, tas ir, es principā atzīstu, — Jānis sastostījās. — Klases vārdā lūdzu, skolotāj, pārceļiet gramatiku uz rītdienu, bet šodien mums kaut ko pastāstiet, piemēram, par savām partizāna gaitām.

Skolotājs piemiedza acis. Gar acīm un ap muti savilkās smalkas smieklukrunciņas — atklājuši viņa vājo vietu.

— Par partizāna gaitām pārrunāsim kādreiz mežā pie ugunskura. Bet tagad, ja nevēlaties gramatiku, rakstīsim sacerējumu.

Skolotājs piegāja pie tāfeles, paņēma krītu, kādu mirkli padomāja un tad uzrakstīja: «Ja man būtu burvju vara . . .»

Bridi klasē valdīja apjukums, pat tāds kā izbilis. Tad sacēlās troksnis.

— Lūdzu, skolotāj, burvji jau sen kā izmiruši.

— Nav vis izmiruši, viņi pārcēlušies uz kapitālistiskajām zemēm. Anglijā, piemēram, oficiāli reģistrēti 11 507 burvji, kas ar buršanos nopelna sev maizi. Un Amerikā vēl vairāk.

— Veči, vai jūs esat lasījuši Raita grāmatu «Burvestību liecinieks»?

— Kur to var dabūt? Sen jau izpārdota.

— Manai mammai grāmatnīcā ir blats.

— Iedod izlasīt!

Skolotājs sasīta plaukstu. Troksnis pierima.

— Lūdzu, skolotāj, mums nav līdzī burtņīcas. — Allegro izspēlēja pašu svarīgāko trumpi. Pēc sacerējumiem viņš nejuta ne vismazākā aicinājuma. Klase atviegloti nopūtās.

Kaķiķis parakņājās savā milzīgajā portfeli un izvilka žūksni baltu lapu.

— Lūdzu, Juri, izdali!

Allegro, skābi smaidīdams, apstaigāja solus.

— Kas ir, Baiba?

— Skolotāj, vai citu tematu nedrīkst? Piemēram, «Komjaunieša tēls latviešu padomju literatūrā» vai arī «Kā es pavadīju vasaru».

— Nē, šoreiz es gribu pavērot, kā strādā jūsu fantāzija.

— Bet vai drīkst rakstīt par visu ko, piemēram, par iedomātu pasaku valsti vai par kosmosu? — Pēteris Liepa, labākais sacerējumu rakstītājs, pajautāja. Skolas sienasavīzei viņš jau divus gadus sūtīja dzejoļus, aizslēpies aiz kautrīga pseidonīma «Mācekļis». Klase smalkjūtīgi glabāja viņa noslēpumu, kautrīgā autora priekšā tēlodami nezinišus.

— Es jau teicu — tas ir brīvais temats. Izņēmuma kārtā par sacerējumiem nelikšu atzīmes.

— Hūū! — no pēdējiem soliem atskanēja skaļa atvieglinājuma nopūta.

— Tas, protams, nenozīmē, ka var nodot baltu lapu.

Čalošana pamazām pieklusā. Klasē iestājās darbīgs klusums.

Reinis Kaķiķis lēnām piegāja pie atvērtā loga. Krūtīs plosīja trula sāpe, it kā ļauna roka būtu sagražusi sirdi un nelaistu vairs vaļā. Sataustījis kabatā nitroglicerīna pudelīti, viņš ar ierastu kustību iesludināja mutē sīko tabletīti. Sāpes atlaidās gandrīz momentāni.

Bija silta septembra diena. Zvirbuļi pērās pa peļķēm un trieca tik skaļi kā pavasarī. Vecmāmiņas, skolas priekšā uz sola sasēdušas, gaidīja savus pirmklasniekus.

— Vakar manējais iznāk ar asiņainu degunu. Juris šim aizšāvis kāju priekšā.

— Aug bez tēva, ko no tāda var gaidīt.

— Skolotājs saka — neklausot, staigājot stundās pa klasi apkārt.

— Bet manai mazmeitiņai piecnieki vien.

No zāles pa atvērto logu ielidoja dziesmas skaņas:

Kur tu skriesi, vanadziņi,
Ar tiem vaska spārniņiem...

Jaunāko klašu koris. Dziesma aprāvās. Laikam skolotāja Ieva Līce bija saklausījusi kaut ko nepareizu. Apskaužami jauna un enerģiska šī Līce, pati kā liksma dziesma. «Kur tu skriesi, vanadziņi...» Kur nu man vairs aiz-

skriet? Jāizvelk šie astotie līdz pavasarim, tad — pensijā un darbs pie iesāktā manuskripta. To esmu parādā saviem kritušajiem biedriem.

Reinis Kadiķis pagriežas pret klasi. Marga un Rīta atrāvās viena no otras un negribīgi sāka rakstīt. Abas nešķiramas kopš pirmās klases, lepojas ar iesauku «Siāmas dvīņi», cenšas vienādi ģērbties. Arī pašreiz abām vienādas baltas mežģiņu apkaklītes.

Zaiga Zīle, klases labākā skolniece, pierakstījusi jau trešo lapu. Ar viņu viss kārtībā, gan komati savā vietā, gan citāti no literatūras. Bet cik saceļumā būs pašas domu? Klasē Zaigu nemīl, dēvē par «zubritāju».

Anna Liepa, pērnā gada «Mis 7.b», sapņaini blenž uz tāfeli, it kā no tās kaut kas būtu norakstāms. Pa vasaru viņa kļuvusi vēl glītāka, gaišie mati vienās sprogās, mazais deguntelis mīlīgi uzliekts. Tikai raksturs meitenei pārāk spūrainš un mēle asa.

Sanita ar iemīļjušās skatienu aplūko savas krāsainās platformenes.

— Mūsu senči ar tādām pa kūts mēsliem brādāja. — Tas, protams, ir Klāvs, klases lielākais zobgalis.

Noskan klusi smiekli.

— Muļķis! — Sanita nočukst pietiekami skaļi, lai to dzirdētu visa klase.

Jānis Krūmiņš, skolotājam par lielu izbrīnu, raksta aizgūtnēm. Sanita domīgi košļā spalvaskātu un skatās pulkstenī. Viņas solabiedrene Baiba Baltiņa aizklājusi uzrakstīto ar roku, lai Sanita neredz. Kautrējas. Visus šos gadus Baiba piederējusi pie parastās viduvējības, kas neizceļas ar spilgtām dotībām, bet nesagādā arī skolotājiem liekas raizes. Skolotājs neatceras, ka Baiba ar kādu būtu draudzējusies. Ar Sanitu viņa sēd kopā tikai gadījuma pēc — abas meitenes dzīvo vienā mājā. Tas arī ir vienīgais, kas abām kopējs. Baiba pa vasaru izmainījies. Stūrainais augums kļuvis apaļīgāks, smalko sejiņu apņēmu iesārtu matu vilnis, kas uz muguras sapīts garā, resnā bizē. Neglītā pilēns pamazām pārvēršas par baltu gulbi, domāja skolotājs.

Zvans kā ass zobena cirtiens pāršķēla klusumu.

Skolotājs apstaigāja solu rindas un savāca lapas. Daži vēl steidza uzrakstīt pēdējos teikumus, bet lielākā daļa aulekšiem metās ārā no klases prom uz pagalmu.

Marga un Rīta apsēdās uz sava iemīļotā soliņa, kuru no pārējo acīm noslēpa kupli ceriņu krūmi.

— Nu, stāsti, nevelc garumā!

— Mūsu mājā ap Jauno gadu būs mazs bērniņš. — Marga izgrūda vienā elpas vilcienā. — Mēs ilgi spriedām, kas būtu labāks — zēns vai meitene. Māmiņa domā, ka meitene, lai man būtu draudzene uz visu mūžu. Bet

man jau esi tu, vai ne? Mēs ar tēti labāk gribētu zēnu. Un tad mēs salūkojām kalendāru, lai izvēlētos vārdu. Tēvs kā sadedzis par Klāvu, bet man, kad iedomājos mūsējo Klaunu, kļūst nelabi. Kādi tagad vārdi! Sarmji, Ritvari un Anriji, Drosnji un Druvji, Aigari un Arvili. Bet tētim labāk patiek tie veclaicīgie — Kaspars, Mārtiņš, Kristaps, Jānis. Man tagad būs mazāk brīva laika. Mēs ar tēti nolēmām māmiņu pasaudzēt. Es katru dienu mazgāšu traukus un gatavošu ēdienu, tētis rūpēsies par produktiem un piekops māju. Taisni šausmas, kas tik nu būs! Es protu vienīgi uzcept kartupeļus un olas, bet nevar jau katru dienu ēst kartupeļus ar olām, apriebsies.

— Mēs ar vecmāmuļu tevi apmācīsim. Viņa mums ir lieliska saimniece. Zvans sauca uz nākamo stundu.

— Kā es tevi, Marga, apskaužu! Man patiek pavisam maziņi bērniņi, — Rita klusu teica. — Ja mana māmiņa nebūtu dzemdībās nomirusi, brālītim tagad būtu septiņi gadi.

Marga paspieda draudzenes roku, un abas, tāpat saķērušās, metās skriešus uz klasi.

Pāri pilsētai brāzās negaiss. Ielu spuldzes kā mazas, gaišas planētas šūpojās vējā. Nelielais debesu kvadrāts virs satumsušo namu korpusiem dega baltām ugunīm. Logu stiklos cirtās smagas ūdens lāses. Pie katra pērkona dārdiena rūtis žēli iedžinkstējās. Ļaudis pamodās no miega un iededza gaismu. Iela paloja kā upe. Šļakatas šķiezdami, uz depo devās pēdējie trolejbusi. Aprakstīto lapu kaudzītes uz Reiņa Kadiķa galda vējā kustējās un čabēja.

Kur tas bija? Latgalē, nē, pie Lubānas, kad debesis tāpat plaiksnīja un lietus gāza straumēm. Viņi ar Mārtiņu devās spridzināt fašistu noliktavu. Mārtiņš toreiz pazaudēja kreiso roku. Trīsdesmit gadu jau pagājis, puse cilvēka mūža. Bet šie četri gadi kā ēna nāk visur līdzi. Ik dienas to atgādina lode blakus sirdij, nejauši satikts ciņubiedrs, sēru vēsts avīzē: «Pēc ilgās un grūtas slimības miris Lielā Tēvijas kara dalībnieks, partizānu nodaļas komandieris . . .»

Reinis Kadiķis pārbrauca ar abām plaukstām pār seju, kā atmiņas aizdzīdams, un atgriezās tagadnē.

«Ja man būtu burvju vara . . .»

Skolotājs ieskatījās savu astotklasnieku dvēselēs, uzzināja pašu dārgāko.

Lielākā daļa sapņoja par kosmosu, par lidojumiem uz Mēnesi, uz citām planētām un vēl tālāk — uz citām galaktikām, no kurām nav atgriešanās. Viņu fantāziju rosinājuši Mihailova un Lema romāni, redzētās kinofilmas.

Anna, iecirtīgā skaistule, rakstīja: «Es ļoti gribētu satikt savu tēvu. Māte par viņu nekā nestāsta, es pat nezinu, vai viņš ir dzīvs vai miris. Agrāk, kad es vēl biju maziņa un mamma mani vienu atstāja mājās, es iedomājos — tūlīt, tūlīt atvērsies durvis un ienāks mans tētis, tāds liels, stiprs, un pacels mani līdz debesīm, bet atnāca mamma, darbā nogurusi, ar smagu pārtikas somu rokās.

Es zinu, ka tas ir slikti, bet es apskaužu tos bērnus, kuriem ir abi vecāki. Ja man būtu tētis, mēs kopā ar viņu slēpotu, klausītos mūziku, viņš man būtu pats labākais draugs.» Un beigās: «Lūdzu, skolotāj, nerādiet nevienam manu sacerējumu!»

Sanitas darbā kā burvju spoguļi redzama viņas un vecāku šaurā lietu pasaulīte: «Ja man būtu burvju vara, es mūsu triju istabu vietā uzburtu lielu, greznu dzīvokli, vislabāk savrupmāju dārza vidū. Skapji lai būtu pilni ar modernām drēbēm un kurpēm, istabā mīksti paklāji un lakotas mēbeles, bet dārzā lai ziedētu rozes. Tie, kuri staigā ar nošķiebtām kurpēm, vienu vienīgu drēbju kārtu un apgalvo, ka viņiem tas vienalga, tūkstoškārt melo. Visiem patīk labi ģērbties un ērti dzīvot, un liekulis ir tas, kas to noliedz.»

Ar šādiem uzskatiem bērns nepiedzimst, tie pārņemti no vecākiem, no sliktiem draugiem un paziņām. Sanitas māte — pārdevēja puķu veikalā,

tēvs — komisijas veikala direktors. Meitai — importa kurpes, importa drānas un importa domas. Ko darīt? Vai audzinātāja uzdevums ir pāraudzināt vecākus? Pēc gada Sanita pošas uz tirdzniecības tehnikumu, ja vien izturēs konkursu.

Skolotājs ierakstīja bloknotā — «Sanita» un pielika lielu jautājuma zīmi.

«Ja man būtu burvju vara, es panāktu, lai visi mani biedri iemīlētu mūziku tikpat stipri kā es. Mūzika ir brīnumvalsts, kurā drīkst ieiet tikai labi, jūtīgi, godīgi cilvēki. Visādiem karjeristiem, mēlnešiem, kaušļiem un citādiem draņķiem tur ieejai jābūt slēgtai. Man žēl, ka šo zemi atrod tik maz manu skolasbiedru. Bet varbūt viņi maldās, īsto ceļu meklēdami? Ja man būtu burvju vara, es sagādātu mūsu skolai daudz mūzikas instrumentu — elektriskās ģitāras, sitamos, trompetes, saksofonus, kontrabasus, lai visi, kas vēlētos, varētu iemācīties spēlēt. Un tad mēs izveidotu savu klases ansambli. Es tam rakstītu mūziku, bet Pēteris dziesmu tekstus...»

Tas, protams, ir Juris, mūzikas piesātinātais zēns ar absolūto dzirdi. Jura tēvs ir slavens kora diriģents, māte — operas soliste. Zēns pa vakariem mācās mūzikas skolā klavieru spēli.

Skolotāja bloknotā parādījās otrs ieraksts: «Mūzikas instrumenti. Orķestris. Ieva Līce.»

Zaiga Zīle iztēlojusies divdesmit pirmā gadsimteņa skolu, kad visā pasaulē uzvarējis komunisms. Kā jau viņš paredzējis, te viss savā vietā — gan Marksa un Leņina citāti, gan Ojāra Vācieša un Imanta Ziedoņa dzejoļi. Žēl tikai, ka aiz šīm pareizajām rindām nejūt pašas rakstītājas domu. Vienīgi nobeigumā Zaiga ir atklāta. «Šajā nākotnes valstī vecāki un bērni dzīvos draudzīgi, uzticēsies cits citam. Vecāki neuzspiedīs savu gribu, ar varu nepavēlēs bērniem kļūt par teicamniekiem, nesodīs par katru zemāku atzīmi, nerakņāsies pa bērnu lietām un neraus no rokām grāmatas, kurās rakstīts par mīlestību. Mātes slepeni nenoklausīsies telefona sarunas, meitenes un zēni drīkstēs brīvi draudzēties, un neviens viņus tādēļ neapsaukās par brūti un brūtgānu.

Ja man būtu burvju vara, es vēlētos, lai šī nākotnes valsts sāktos jau rīt...»

Reinim Kadiķim nekad nebija iznācis laika aiziet pie Zaigas vecākiem uz māju. Tēvs, liela uzņēmuma galvenais grāmatvedis un skolas vecāku komitejas loceklis, kārtīgi ieradās uz visām sapulcēm. Jaunākais brālis Jānis, kluss, tāds kā iebaidīts zēns, mācījās ceturtajā klasē. Kādēļ Zaiga tā raksta? Vai par sevi? Skolotājs atcerējās, cik izmisusi bija meitene, kad viņai pagājušajā gadā latviešu valodā draudēja četrinieks, kā viņa lūdās,

lai atļauj atzīmi izlabot. Saņēmusi trijnieku angļu valodā, Zaiga reiz noģība.

Jā, te kaut kas nebija kārtībā.

Vislielāko pārsteigumu skolotājam sagādāja Baibas Baltiņas sacerējums — pasaka par mūsdienu Pelnrušķīti.

«Kādā ģimenē dzīvoja meitene. Viņa bija ļoti neglīta, vāja, tieva, ar sarkaniem matiem un raupjām, sastrādātām rokām, tādēļ mājās viņu sauca par Pelnrušķīti. No rītiem meitene cēlās agri jo agri, lai paspētu pagatavot brokastis mātei, ļaunajam patēvam un viņu īstajam dēlēnam — rupjam, izlutinātam zeņķim. Skolā meitenei bieži nāca miegs, jo mājās viņai bija tik daudz darāmā, ka nācās strādāt arī pa naktīm. Reiz skolā nolēma rīkot balli. Visas meitenes darināja jaunus tērpus, iegādājās vieglas deju kurpītes. Bet Pelnrušķītei bija tikai viena salāpīta kleitiņa un vecas, nošķiebušās kurpes. Māte un patēvs ar savu īsto dēlu aizgāja uz viesībām, bet Pelnrušķītei bija jāsed mājās un jāada patēvam kamzolis. Viņa ada un raud, ada un raud. Pēkšņi skatās — viņas priekšā vecenīte. Tā saka: «Ņem šo gredzenu, pagrozi un visas tavas vēlēšanās piepildīsies.» — «Man ļoti gribētos aiziet uz sarīkojumu skolā.» — «Tikai atgriezies pirms pusnakts mājā,» vecenīte, kas patiesībā ir mīļā Laima, piekodina.

Pelnrušķīte nepagūst ne paldies pateikt, kad vecenītes vairs nav, pazudusi, kā zemē iegrimusi. Meitene pagroza gredzenu un saka: «Es vēlētos sev skaistu tērpu!» Un — tavu brīnumu! — viņai mugurā pasakains tērps. Meitene pagroza gredzenu vēlreiz — nomīdīto kurpju vietā kājās vieglas balles kurpītes augstiem papēžiem. Skolā visi brīnās — no kurienes uzradusies šī skaistā meitene? Zēni ar viņu vien grib dejot. Meitenes nepazīst savu klasesbiedreni un aiz skaudības griež muguras.

Izdejojusies, izliksmojusies Pelnrušķīte pa sētas durvīm izlavās no skolas un tecīņus vien uz mājām. Pagriež gredzenu — lepnās kleitas vietā atkal vecā, salāpītā, pagriež vēlreiz — kājās nomīdītās kurpes. Pārņāk mājās māte, pārņāk patēvs, Pelnrušķīte cītīgi sed un ada kamzoli. Un notiek brīnums — patēvs uzslavē pameitu.

No tās dienas meitenes dzīvē viss vērsās uz labu. Darbi ritēt ritēja viņai no rokas. Meitene strādā un dzied. Ļaudis iet garām, apstājas, paklausās, un viņiem kļūst priecīgs prāts. Māte klusībā lepojas ar savu meitu, pat ļaunais patēvs . . .»

Sacerējumam nebija nobeiguma.

«Tas laiks, kad ticēju burvjiem un visādiem citādiem mošķiem, ir sen pagājis. Ja spētu izgudrot neredzamu ieroci, es, tāpat kā kapteinis Nemo,

cīnītos pret visādiem neliešiem un liekuļiem, birokrātiem un citādiem bezgožiem. Daumants Pētersons.»

Skolotājs piegāja pie grāmatplaukta, kurā stāvēja trīsdesmit divas mapes, katram audzēknim sava. Kopš ceturtās klases viņš te atzīmēja bērnu rakstura ievirzes, sekmes, intereses, talanta iezīmes. Jaunākajās klasēs bērni dzīvoja ar sirdi uz delnas, bet šie astotie ieslēgušies kā seifā. Nav viegli uzminēt katra šifru un paraudzīties, ko kurš vērts.

Kaut vai tas pats Daumants. Cik viņam gadu? Sešpadsmit. Mārtiņam, viņa tēvam, kad tas kaujā ar fašistiem pazaudēja roku, bija septiņpadsmit. Viņi zināja, par ko cīnās, riskēja ar dzīvību, nešaubījās ne mirkli. Daumantam ar pazeminātu atzīmi uzvedībā un trijniekiem nācās atstāt iepriekšējo skolu. Kas viņam liedz mācīties? Bet varbūt ir kādi īpaši apstākļi?

Ko viņš, klases audzinātājs, zina par Baibas garīgo pasauli, par viņas mājas apstākļiem? Un ja nu aiz pasakas atrodas rūgtā dzīves īstenība? Un kas slēpjās aiz Zaigas sacerējuma?

Reinis Kadiķis piegāja pie atvērtā loga. Negaiss kā rūpīgs sētnieks bija aizslaucījis visus pilsētas netīrumus un putekļus. Smaržoja pēc skuju meža un sēnēm. Pilsēta dusēja. Tikai retumis pa ielu aizšvīkstēja kāda automašīna vai raitiem soļiem aizsteidzās vēlins gājējs. Debesis spīdēja tīras, nomazgātas zvaigznes. Pretējā nama logi bija tumši. Vienīgi divos trešajā stāvā blāzmoja mājīga, zaļgana gaisma. Angļu valodas skolotāja Mādžorija Sīpa arī piederēja pie naktsputniem.

* * *

Baiba Baltiņa aizvēra latviešu gramatikas grāmatu un saldi nožāvājās — lai skolotājs saka, ko grib, bet teikuma mācība tik vēlai stundai nav pati saistošākā lasāmviela.

«Dažas meitenes jūsmo par mūsu jauno klasesbiedru Daumantu Pētersonu,» viņa ierakstīja savā dienasgrāmatā. «Man viņš šķiet tāds ākstīgs, grib, lai visi viņu ievēro. Bet to pasaku par Pelnrušķīti man nevajadzēja rakstīt. Klases audzinātājs iedomāsies diezin ko, atnāks vēl pie mums uz mājām.»

* * *

— Es esmu apmierināts ar jūsu sacerējumiem, — skolotājs Kadiķis otrā dienā pavēstīja. — Daži uzrakstījuši pat spīdoši.

Astotie izbrīnījušies saskatījās — latviešu valodā ar uzslavām viņi parasti netika iutināti.

— Žēl, ka mēs norunājām nelikt atzīmes, — skolotājs turpināja. — Div-

nieku pelnījis nebūtu neviens. Zaigai, Jurim, Pēterim, Annai un vēl dažiem būtu piecnieki. Arī Baibai. Baibas sacerējumu es gribētu nolasīt jums priekšā.

— Nē, lūdzu, skolotāj, nevajag! — Baiba izmisusi iesaucās un aizklāja rokām seju.

— Ko tu psiho! — Sanita viņai iegrūda dunku sānos. — Būtu ļāvusi, lai lasa. Lūdzu, skolotāj, palasiet kādu citu sacerējumu! — viņa mēģināja glābt stāvokli. — Zaigas vai Pētera.

Soreiz nelīdzēja nekādi triki, no ienīstās latviešu valodas gramatikas astotā «b» tomēr neizspruka.

2. nodaļa

DAUMANTS «GLĀBJ» KLASI

— Sodien vai nekad! — Marga izlēma, sparīgi kozdama ābolā tā, ka sula tecēja pār zodu.

— Man bail, — Rita atzinās. — Ko teiks vecmāmiņa un tētis?

— Domā — man nav bail? Bet vienreiz tas jādara.

Abas meitenes sēdēja zālītē zem kuplas ābeles, kuras zari lika no sārtvaidžiem āboliem.

Rita dzīvoja vienā no pilsētas galvenajām ielām nelielā mājiņā. Tā jau simt gadu piederēja Ozolu ģimenei. No garāmgājējiem mājiņu slēpa kupls dzīvžogs un neliels dārziņš, kur juku jukām auga ceriņu un jasmīnu krūmi, ābeles, ķirši, jāņogu un upeņu ceri. Pie pašām namdurvīm visu vasaru ziedēja brīnumains rožukrūms, kā nobērts zeltainiem, smaržīgiem ziediem. Ritas vectēvs to kādreiz bija atvedis no Francijas. Visapkārt slējās daudzstāvu nami, bet te bija gluži kā laukos.

— Vectēvs stāstīja, ka palejā, kur tagad augstceltnes, viņa jaunības gados pletušās pļavas un ganījušās nomales iedzīvotāju govīs. Bet vēl senāk, 16. gadsimtenī, tur bijusi Daugavas gultne. No tiem laikiem saglabāties Raganu grāvis. Tajā metuši cilvēkus, kuri apvainoti buršanā vai sadarbībā ar nešķīstiem gariem. Ja nelaimīgais noslēcis, tad bijis nevainīgs, ja uzpeldējis — viņam palīdzējuši nešķīstie spēki, un tāds sadedzināts uz sārta.

Mājiņa dzīvoja savas pēdējās dienas. Ritas tēvs jau bija saņēmis paziņojumu par tās nojaukšanu. Vecmāmiņa slepeni notrauca pa asarai.

— Nebēdā, vecmāt, jaunajā mājā būs silts un auksts ūdens, būs vannas istaba, — Rita viņu mierināja.

Bet vecmāmiņai katrs stūrītis, katra lietiņa te saistījās ar atmiņām, ar mīlestību, ar bērnu piedzimšanu, ar laimīgām un priecīgām dienām.

— Cik mums ir naudas? — Marga apjautājās.

Rita pasniedzās pēc sava portfeļa un izņēma maciņu.

— Rublis un sešdesmit kapeikas. Un ja nu nepietiek? Atliksim uz rītu, es tētīm palūgšu vēl.

— Pietiks! — Marga uzlēca kājās, nopurināja kleitai pieķērušos zāļu stiebriņus un satvēra draudzeni aiz rokas. — Ejam!

Kā jau dienas vidū, frizētava bija pustukša. Kasiere, galvu uz rokām nolikusi, snauda. Viens vecāks un otrs pavisam jauniņš frizieru meistars baltā virsvalkā sēdēja pie galdiņa un spēlēja domino.

— Dāmu frizētava pa kreisi, — jaunākais, pamanījis abas meitenes, no-teica un turpināja spēli.

— Mēs... mums... — Rita neveikli stostījās un virzījās uz durvju pusi.

— Mums apgriezt matus! — Marga pabīdīja Ritu uz krēsla pusi un pati iekārtojās otrā. Frizieri negribīgi piecēlās un aplika meitenēm baltus apmetņus.

— Cik garus? — vecākais strupi noprošija Ritai.

— Plaukstaš platumā zem ausīm, — Marga atbildēja gan par draudzeni, gan par sevi.

Divi šķēru šņirkstieni, un Ritas gaišās bizes gulēja uz grīdas.

— Ardievu, bērniņa! — meistars iesmējās.

Rita raudzījās spoguļi uz izbiedēto meitenes seju ar gludajiem, pie galvas pieglaustajiem matiem, un viņai briesmīgi sagribējās raudāt.

— Nekas, — meistars, pielīdzinādams matu galus, runāja. — Ieliksi ilgviļņus vai tāpat satīsi rullīšus, izskatīsies glītāk nekā ar tādām vecmodīgām peļastēm.

Ķemme sprakšķēja, kad otrs frizieris to vilka cauri kastaņbrūnajiem, biežajiem Margas matiem. Viļņiem tie gūlās pāri krēsla atzveltnei.

— Vai nav žēl? — frizieris apjautājās.

— Nemaz.

— Jocīgi gan tie skuķi, — meistars prātoja. — Šai pašai strupdegunei mati ir pats lielākais krāšņums.

Šķipsna pēc šķipsnas — no pirmās skolas dienas rūpīgi audzētie mati krita uz grīdas.

Bagātīgi aplaistītas ar vīriešu odekolonu «Šiprs», meitenes iznāca no frizētavas.

*CIK MAN VIEGLA GALVA!
KUR ES TAGAD PIETURĒŠOS?!*

- Cik man viegla galva! — Marga priecājās.
  - Kur es tagad pieturēšos? — Rita bēdājās.
  - Kā — pieturēsies? — Marga nesaprata.
  - Nu, kad es apjuku, es vienmēr turējos aiz bizēm.
- Marga skaļi iesmējās.

— Turies aiz ikšķiem. Tagad mūsu klasē tikai Baibai būs bize. Tuvākajā laikā man jānopērk arī krūšturis. Tu vēl vari pieciest, bet es vairs ne. Kā tu domā — vai man ņemt trešā vai ceturtā numura?

Rita taustīja matus. Viņai visu laiku šķita, ka ir kaut ko pazaudējusi.

— Ejam, satīsim rullīšus, tu man un es tev, — Marga čaloja. — Ko teiks klase, kad mūs ieraudzīs?

Aizlavījušās garām virtuvei, kur vecmāmiņa gatavoja pusdienas, abas meitenes iemuka Ritas istabā un aizlika durvīm priekšā krēslu. Marga izņēma no somas gluži jaunus plastmasas matu rullīšus, ielēja glāzē ūdeni un ķērās pie darba.

— Uz mani tu vari paļauties, — viņa, tīdama draudzenes mitrās matu šķipsnas, čaloja, — es savai māmiņai vienmēr veidoju frizūru. Paķēru līdzī arī matu žāvējamo aparātu — to sauc par fēnu.

Rita pašreiz sasarkušu seju žāvēja mitros matus, bet Marga darbojās ap savējiem, kad dārzā atskanēja vecmāmiņas sauciens:

— Meitenes, kur jūs esat pazudušas? Pusdienas gatavas.

Marga uzlika pirkstu uz lūpām.

— Sagādāsim viņai pārsteigumu.

Pārsteigums patiešām izdevās varens. Krietnu brīdi vecmāmiņa pētīja meitenes, neteikdama ne vārda. Ritas smalkā sejiņa ar zeltainajiem vasaras raibumiem ap degunu un zilajām acīm, kuplo matu cirtu apņemta, izskatījās piemīlīga. Marga turpretim atgādināja cirtainu aitu. Abas meitenes bija tik laimīgas un apmierinātas pašas ar sevi, ka vecmāmiņa norija pārmetumus, kas viņai jau bija uz mēles.

— Ak, meitenes, meitenes, pārāk agri jūs gribat kļūt pieaugušas, — viņa nopūtās.

Trīcošiem ceļgaliem Marga vēra sava dzīvokļa durvis. Vecāki skatījās televizoru un sākumā meitai nepievērsa uzmanību. Bet tad sākās! Marga pirmo reizi redzēja tēvu tik sadusmotu.

— Pēc kā tu tagad izskaties? Pēc apcirptas aitas! — viņš kļiedza. — Agrāk visi ļaudis skatījās un priecājās par tavām krāšņajām bizēm.

— Bet es tās jau sen ienīdu! — Marga šņukstēja. — Zēni skolā mani apsaukāja par govī ar garo asti. Katru rītu bija jāceļas agrāk un jānoņemtas ar pišanu. Pēc kā es izskatījos — kā no pagājušā gadsimta dziļiem laukiem.

— Kas darīts — padarīts, — Margas māte samierinoši noteica. — Pabāz galvu zem ūdens un izskalo tās šausmīgās čirkas.

— Kādēļ? — Marga šņukstēja.

— Tādēļ, ka šī frizūra tev nepiestāv. Tēvam taisnība. Tu izskaties pēc safrizētas aitas.

Māte un meita guļamistabā pie spoguļa ilgi pētīja dažādus matu sakārtojumus, līdz izšķīrās par gludu, ar sprādzi aizmugurē saņemtu frizūru.

* * *

— Dvīņi kaut ko aizmirsuši, — Klāvs otrā rītā skaļi pavēstīja.

— Ko tad? — Zaiga brīnījās.

— Sinjonus.

Pārējām meitenēm tas jau bija noiets etaps, bet zēniem atkal puslīdz vienalga, vai Marga un Rita staigā ar vai bez bizēm. Bižu raustīšanas laikmets bija sen aiz muguras.

— Māra Cīrule skolotāju istabā raksta lapas ar uzdevumiem, — Imants, klasē iemeties, pavēstīja. Astotā «b» satraucās. Ķīmija bija pirmā stunda, saglābt vairs neko nevarēja.

Kad jaunā ķimike Māra Cīrule pirms diviem gadiem ieņēma vietu pie garā skolotāju galda, Reinis Kadiķis viņai laipni aizrādīja:

— Meitenīt, šī ir skolotāju istaba.

Vēlāk, atceroties šo gadījumu, abi sirsnīgi smējās.

Direktora vietnieka saimniecības lietās Valentīna Ruško pareģojums, ka tāds sievišķīgi trausls radījums smagajā skolotājas darbā salūzīšot kā skaliņš, nepiepildījās. Māra Cīrule izrādījās sieviete ar stingru raksturu. Pēc pusgada ķīmija, tāpat kā ģeogrāfija, kļuva par vienu no audzēkņu iemīļotākajiem priekšmetiem. Skolēni svēra un mērīja, jauca un karsēja, ar lielu ziņkārību vērodami, kas no tā visa iznāks. Māras Cīrules dēļ dažs labs bija gatavs iet caur uguni un ūdeni. Vecāko klašu meitenes, kuras jau pievērsa lielāku vērību savai ārienei, ar interesi aplūkoja skolotājas gaumīgos, elegantos džemperus un svārkus. Māra to ievēroja un labprāt parādīja kādu sarežģītāku adījuma rakstu vai piegrieztņi. Par kādu citu savas skolotājas aizraušanos astotā «b» uzzināja pavisam nejauši, skatoties televizoru. Moderno deju konkursā Māra Cīrule kopā ar savu partneri izcīnīja otro vietu.

Drīz pēc tam skolā izveidojās moderno sarīkojuma deju pulciņš. Meiteņu pieteicās milzums, bet zēnus nācās stumt un vilkt ar varu. Māra atveda uz skolu paveco, bet vēl itin veiklo dejošanas skolotāju Kauliņu, kas sviedriem vaigā pūlējās no neveiklajiem, stīvajiem zēniem izveidot graciozus dejojājus un galantus kavalierus. Ar meitenēm gāja vieglāk, tām dejošanas māksla šķita jau šūpulī ielikta.

Mārai Cīrulei bija savas īpatnējas mācību metodes. Lai pārbaudītu, kā skolnieki apguvuši izņemto vielu, viņa reizi mēnesī negaidot lika rakstīt kontroldarbu. Uz nošpikošanu nebija ko cerēt, skolotāja katram izsniedza savu uzdevumu, uzrakstītu uz īpašas papīra lapas.

Astotai «b» šī nereize iekrita tieši pirmdienā. Lai nu kas, bet ķīmija nebija šīs klases aicinājums. Vienīgi Jānis Krūmiņš tajā bija iemīlējies bez mēra.

— Viņš, nabadziņš, tur nav vainīgs, tas viņam negribot jau ieprogrammēts gēnos. — Pārējie viszēlīgi piedeva Jānim viņa aizraušanos.

Jāņa māte bija ķīmijas profesore, tēvs strādāja Organiskās sintēzes institūtā. Klasē smējās, ka vecāki vakaros Jānim pasaku vietā skaitījuši ķīmijas formulas. Sestajā klasē Jānis reiz gandrīz sadega. Slepūs paņēmis no ķīmijas kabineta Bertolē sāli, viņš to iebāza kabatā un aizmirsa. Viela sasila un negaidot uzliesmoja, izdedzinādama uzvalkā lielu robu un apsvi-

linādama roku un sānus. Pēc tam, kad dēla neveiksmīga eksperimenta rezultātā sagruva personīgās garāžas siena un bezmaz aizgāja bojā pats mantiņķeks, vecāki Jāni aizveda uz Pionieru pils jauno ķīmiķu pulciņu ciešā pārliecībā, ka māja tagad būs drošībā.

— Klau, Profēsor, esi cilvēks, glāb klasi! — Imants izmisis čukstēja. — Pusei būs divnieki. Kurš normāls cilvēks tādā laikā kā vakar sēdēs mājās un zubrīsies ķīmiju?

— Ko es varu darīt? — Jānis raustīja plecus. Viņu personīgi šis kontroldarbs neuztrauca ne mazdrusiņ.

— Izgudro kaut ko, kādu sprādzienu, vai.

— Ko tu lūdzies to pūslī? — Daumants, kas sēdēja Imantam blakus, nicinoši noņāca.

Kavēties nedrīkstēja. Zaiga jau apstaigāja galdus un izdalīja kontroldarbu lapas. Māra Cīrule šķirstīja kādu papīriem piebāztu mapi.

— Atļaujiet, skolotāj, man nomazgāt rokas, — Daumants palūdza.

— Lūdzu, Pēterson, mazgājiet, ja jums tas nepieciešams.

Māra Cīrule visus savus audzēkņus uzrunāja tikai uzvārdos un ar «jūs». Izņēmumu nebija.

Izlietne atradās ķīmijas kabineta stūrī blakus skapim, kur stikla burkāš un pudelēs glabājās dažādas ķīmikālijas, katra ar savu uzrakstu.

Tikko Daumants paguva ieņemt savu vietu, telpā sāka izplatīties neciešama smaka. Izcēlās tracis.

— Kāds palaidis personīgo gāzi!

— Ož pēc vecām olām!

— Nē, pēc bojātas gaļas!

— Lūdzu, skolotāj, atļaujiet iziet, man nelabi!

— Man arī! Man arī!

— Zīle, lūdzu, atveriet logus un ieslēdziet ventilatoru! Savāciet veikli savas lietas, kontroldarbs turpināsies klasē.

— Čūsku vecene! — Imants nospļāvās.

Daumants noplātīja rokas.

— Nav mana vaina. Es darīju, ko varēju.

Pa atvērtajiem logiem un durvīm nelāgā smaka, it kā tai būtu pieaudzis tūkstoš kāju, ātri vien ielīda pārējās skolas telpās.

Direktoram kabinetā pašreiz notika nepatīkama saruna ar izglītības nodaļas skolu inspektori — īgnu, padzīvojušu biedreni. Neuzkrītoši ievilkusi degunā gaisu, viņa aizdomīgi paskatījās uz direktora pusi. Tas jau krietnu brīdi sajuta pretīgo smirdoņu.

— Atvainojiet, — viņš teica un aizvēra logu. — Mums kaimiņos ir ne-liela mehāniskā darbnīca. Tā reizēm ar karbīdu piesmirdina visu apkārtni. Droši vien atkal saplīsis metināmais aparāts.

— Man gan šķiet, ka smaka nāk no šīs puses. — Inspektore pavēra dur-vis, nekavējoties atsprāga atpakaļ un aizspieda degunu ar kabatas drā-niņu. — Šausmas! Kas te notiek?

Šajā brīdī astotā «b», degunus saķēruši, metās ārā no ķīmijas kabineta.

— Skolotāja Cīrule, ko tas nozīmē? — direktors saērcināts noprasīja.

— Neveiksmīgs ķīmijas eksperiments. Pēc dažām minūtēm sekas būs likvidētas.

— Pēterson, kas notiek ar nātrija sulfīdu, ja to iemet kādā skābē? — skolotāja jautāja, kad visi bija sagājuši klasē.

— Tas izkūst, — Daumants nevainīgi atbildēja.

— Un vēl?

— Izdalās gāze — sērūdeņradis, kura smaka atgādina sapuvušas olas.

— Uzdošu jums ārpusklases darbu — uzrakstīt vismaz desmit lappušu garu referātu par sulfīdiem. Nākamajā pirmdienā visi to noklausīsieties. Literatūru varat saņemt pie manis.

Klasē nogranda smieklī.

— Esam nokavējuši piecpadsmit minūtes. Jūsu rīcībā paliek trīsdesmit. Kontroldarbs netiek atcelts.

Smieklī mirkli aplusa.

* * *

— Kas tev lika palaist gāzi? — Zaiga pēc zvana pārmeta Daumantam. — Tevis dēļ daudzi nepaguva pabeigt kontroldarbu un tādēļ saņems sliktu atzīmi.

— Ak tādi jūs esat? — Daumants aizsvilās. — Pirms kontroldarba visi bija ar mieru kaut vai atombumbu uzspridzināt, bet tagad pārmet.

— Ko tu klausies to zubrītāju? — Imants vilka draugu prom. — Vai nezini, ka viņai klab zobi paņ katru atzīmi, kura zemāka par piecnieku. Tu rīkojies kā īsts varonis.

— Ja kontroldarbs būtu pajucis, visi kliegtu «urrā!» un apsveiktu Dau-mantu, bet tagad... — Baiba, kārtodama portfeli grāmatas, prātoja. — Skolotājai Cīrulei no uztraukuma drebēja rokas...

Daumants neizturēja Baibas pārmetošo skatienu.

— Ko tā rudmatainā blenž uz mani ar saviem prožektoriem! — viņš kļiedza. — Droši vien domā — atnācis mūsu godīgajā klasē tāds bezkauņa,

traucē labajiem bērniņiem mācīties. Sevis dēļ es to nedarītu. Man personīgi par jūsu ķīmiju nospļauties!

Ēdēja aizskrēja kā vēja spārniem.

— Klau, ķīmijas ģēnij! — Daumants sestdienas rītā piesēdās blakus Profesoram. — Tev būtu viens pūtiens uzrakstīt to sacerējumu, kuru man Cīrule uzbāza. Es parādā nepalikšu.

— Cik tad tu man piesoli? — Profesors zobojās.

— Es ne par naudu. Jā tev uz kādu zobs, uzspiedišu tam tādu zīmogu uz fizionomijas...

— Tie laiki, vecīt, kad visu izšķīra dūre, sen pagājuši. Tu esi nokavējis vismaz par trīs simt gadiem.

— Ceļos jau es tavā priekšā nekritīšu, — Daumants noskaitās.

* * *

— Mūsējie riko pārgājienu «Atvadas vasarai». Negribi nākt līdzī? — vecākais brālis Kristaps svētdienas rītā aicināja. — Būs ugunskurs, desīņas, dziesmas.

— Ej ratā! — Daumants, grāmatās ieracies, atrūca.

— Zili brīnumi! Sīkais ķēries pie mācībām! — Brālis paraustīja plecus, paņēma mugursomu un aizgāja.

Pēc brokastīm vecāki un māsa ar mazuli posās uz ģimenes dārziņu.

— Daumants varētu palīdzēt uzrakt zemi, kamēr vēl pieturas jauks laiks, — tēvs ieminējās.

— Gan jau mēs paši kaut kā, pats redzi, ka bērns mācās, — māte viņu apsauca. — Mēs nu ejam, dēls, kotletes un kartupeļi ledusskapī, ja sagribas ēst, pats uzsildi.

Šķirstīdams biezos sējumus, Daumants kā detektīvs dzenāja pēdas nelaimīgajiem sēra savienojumiem un rūpīgi izrakstīja visu, kas par tiem bija sacīts. Atklājās interesantas lietas.

Pirmdien Māra Cīrule uz sava galda atrada glīti iesietu mapi ar uzrakstu «Sulfīdi». Tajā bija desmit lappušu, ne rindiņu mazāk.

3. nodaļa

ROMEIO UN DZULJETA

Ģeogrāfam Antonam Caunem, ar iesauku Kolumbs, bija stingra, bet taisnīga skolotāja slava. Piecnieku viņa priekšmetā saņēma tikai tie, kuri prata pastāstīt plašāk nekā mācību grāmatā. Astotajā «b» pirmais piecnieku

izpelnījās Imants par vairākus gadus rūpīgi vākto un sakārtoto Latvijas derīgo izrakteņu kolekciju. Imants ar to lepojās vairāk nekā sīkstulis ar naudu, ilgi svārstījās, līdz atnesa uz skolu.

— Pasaulē jālūkojas ar zinošu prātu un redzīgām acīm, — skolotājs Caune mēdza teikt. — Ja sēdi uz liela akmens, tev jāzina, kas tas ir un kā te nokļuvis; ejot pāri upītei, ir jābūt skaidrībā, no kurienes tā tek un kurp tek.

Būdams sporta meistars kalnu tūrismā, viņš katru gadu piedalījās interesantās ekspedīcijās. Skolas ģeogrāfijas kabinets bija slavens visā pil-sētā ar savām unikālajām minerālu kolekcijām, ar teicamiem maršrutu aprakstiem, plašo kartotēku, kurā glabājās ziņas par visiem kontinentiem un valstīm un kuru skolēni pastāvīgi papildināja. Ceļojumu apraksti skolas bibliotēkā bija deficīts — uz tiem pierakstījās rindā. Skolēni aizrāvās ar fotografēšanu, ar krāsainiem diapozitīviem.

Vislielākais skolotāja Caunes nopelns bija tas, ka viņa audzēkņi pēc kartes un kompasa lieliski orientējās svešā apvidū, zināja noteikt debess puses pēc apsūnojušiem kokiem un akmeņiem, pēc mežā izcirstajām stīgām. Skolas komandas regulāri piedalījās orientēšanās sacensībās un parasti ieņēma kādu no pirmajām vietām.

Nomaļajā piestātnē, kur vairums elektrisko vilcienu pat neapstājās, kādā oktobra rītā izbira liels bars smejošu un čalojošu skolēnu. Roku virs galvas izslējis un knipjus sīzdams, Antons Caune ātri savāca savējos. Parasto treniņtērpu vidū tie atšķīrās ar vienādām salātu zaļām velveta vestēm un skolas emblēmu.

— Soļos, marš! — Caune nokomandēja un pirmais sāka iet pa labi iemītu taciņu pāri pļavai. Locīdamās kā milzīga čūska, viņam sekoja visa orientieristu saime.

Naktī bija uzkritusi salna. Pļavu klāja sidrabaina, pūkaina sarmas kārtā, pārvērdama smilgas, zirgskābenes, āboliņa pogaļas trauslos, kā no stikla darinātos mākslas darbos.

— Saderam, ka būs lietus, — Imants pukojās. — Tādēļ vien, ka es aizmirsu mājās plēvi.

— No skaidrām debesīm? — Ģirts zobojās. — Būs dieniņa uz goda. Pēteris un Dace klusēdami soļoja aiz viņiem.

Dace bija pieredzes bagāta orientieriste, republikas skolēnu izlases komandas dalībniece. Pastaigas pa mežu viņai vienmēr sagādāja prieku. Bet šorīt meitene tikai ar mokām piecēlās no gultas. Galva bija smaga, deniņos sāpīgi pukstēja, pēc katra elpas vilciena krūtis iečerkstējās kā neēļots pulk-

stenis. Tagad svaigā gaisā galva vairs nesāpēja, un Dacei kļuva priecīgāks prāts.

Mežmalā sākās parastā pirmssacensību rosība. Sanitārās kopas meitenes uzslēja telti un piestiprināja virs tās sarkanu krustu. Skolotājs Caune nostādīja visus ierindā un palūdza rajona izglītības nodaļas pārstāvi, kādreiz slaveno alpīnisti Regīnu Salu atklāt sacensības. Par laimi, viņa nebija no ilgrunātājām — pateica dažus vārdus par orientēšanās sporta nozīmību un novēlēja visiem sekmīgi veikt distanci.

Katram dalībniekam izsniedza numuru un maršruta karti. Sešu kilometru garo distanci, atzīmējot kartē kontrolpunktus, vajadzēja veikt, ilgākais, divās stundās.

— Kās ir, veči, saraujam vienā stundā! — Imants ierosināja. — Man ir līdzī desīņas, uzvārīsim tēju, pasēdēsim pie ugunskura.

— To var, — pārējie bija ar mieru.

Ik pēc piecpadsmit sekundēm kāds no dalībniekiem pazuda mežā. Drīz vien starta vietā palika vienīgi sanitāres un Regīna Sala, kurai pēc sacensībām bija jāpasniedz uzvarētājiem balvas.

— Meitenes, ja es pēc pusotrām stundām neesmu atpakaļ, pakliedziet, lūdzu, — viņa noteica un devās mežā sēnēs.

* * *

Daces kedas ātri vien samirka, un pār muguru sāka skriet nepatīkami drebuļi. Pie kontroles punkta ar atzīmi «91» viņu gaidīja Pēteris.

— Vai tev nav kas dzerams? Rīkle galīgi sausa.

Pēteris piedāvāja skābās konfektes.

— Kas tev, slimā esi, vai? — Viņš norūpējies pataustīja Daces pieri. — Acis tādas nogurušas un piere gluži karsta.

— Tas no skriešanas, — Dace izmelojās. — Iesim kopā, būs īsāks ceļš.

Pārrāpušies pāri smilšainam, pusauga prieditēm biezi noaugušam pauguram, viņi nonāca sliķšņainā ielejā, pa kuru tecēja upīte. Pēdējās zeltainās bērzu lapas virpuļoja zemē kā mazi planieri, apšu kailajos zaros salīgi dribinājās rāsas pilieni. Varens ozols, rūsganajās lapās kā siltā kažokā ietīnīes, spoguļojās upes līcī.

— Tas ir ziemas ozols, — Dace teica. — Viņš lapas saglabā arī ziemā. Bargajā salā tās pasargā trauslos pumpurus. Pavasarī pēc pirmā siltā lietus lapas vienā naktī nobirst un koks ietinas plaukstošo pumpuru maigajā zaļumā gluži kā gaisīgā lakatā.

Ozola zarā, prasmīgi nomaskēts, atradās nākamais kontroles punkts.

Dace pirmā pamanīja krastmalā sagāztos apšu stumbrus. Šķita — kāds ar kalnu bija tos rūpīgi nosmailinājis kā lielus zīmuļus. Mazliet lejāk dzirdēja ūdens čalošanu. Bebri bija prasmīgi aizsprostojuši upīti ar apšu baļķiem un koku saknēm, starpas aizvijot ar sīkiem žagariem un noblīvējot ar zemi un dūņām. Ūdens putodams gāzās pāri divus metrus augstajam aizsprostam.

Upītes likumā, kur uz kartes bija parādīta pļava, tagad pletās bebru dīķis ar nelielu, apsēm apaugušu saliņu vidū.

Pēc dotā maršruta sacensību dalībniekiem vajadzēja šķērsot upi. Taciņa, kas likumoja gar piekrasti, noveda pie laipas. Pēc vairāku dienu lietavām upe bija izgājusi no krastiem. Iepriekšējā naktī piesala. Virs ūdens kā plānas stikla lauskas peldēja vižņi, atvarā griezdamies gredzenos.

Pēteris nepaguva ne attapties, kad Dace jau atradās uz laipas. Tālākais norisinājās kā paātrinātā kinofilmā. Upes vidū laipa sagriezās šķērsām, un Dace pazuda ūdenī. Pēteris metās viņu glābt. Krietnu gabalu lejāk abi izķepurojās pretējā krastā.

— Jāapžāvējas. Tev sērkokociņu nav? — Dace spaidīja samirkušos matus, kas atgādināja ūdenszāles.

Izvilcis no planšetes slapjo maršruta karti, Pēteris sāka to pētīt.

— Līdz finišam vēl krietns gabals ko iet, bet tev ir temperatūra, tas skaidrāks par skaidru. Te tuvumā jābūt mājām «Ievulīči». Galu galā tas mums ir pa ceļam. Skrejam!

Pēteris pirmais metās pāri noraktam kartupeļu laukam. Dace klupdama krizdama viņam sekoja.

— Pagaidi britiņu, — viņa elsa, — man trūkst elpas.

— Saņemies! Nav vairs tālu. Tepat aiz ābeldārza ir mājas.

Pēteris satvēra meitenes roku un sāka vilkt viņu uz priekšu. Salikušajās, apsūnojušajās ābelēs kā zeltaini un sārti ziedi karājās nenovāktie sīpoliņi un pepiņi. Ap tiem čiepstēdamas ņēmās zilītes un dzilnīši.

Pašas mājas slēpās ceriņu krūmos. Tās šķita pamestas. Dzīvojamās mājas ielikušais jumts noaudzis ar zaļu samtainu sūnu, caur kuru vietām spraucās ārā pa pelēkam salmu kušķim. Kūtij viens gals pajucis. Kā salauzta ribas pret debesīm slējās spāru gali. Rūsgans kaķis, asti izslējis, paskrējās ienācējiem pretī un tūlīt sāka tīties Dacei ap kājām. Virs mājas durvīm kā izplestas rokas stāvēja vareni žuburoti brieža ragi.

Pēteris pieklauvēja. Atskanēja suņa riešana.

— Kas tur dauzās? Nāk iekšā! — netaipna balss aiz durvīm sauca.

Abus slapjos skolēnus apņēma tīkams siltums un lauku mājas aromāts — smaržoja pēc dūmiem, sīpoliem, āboliem un žāvētas gaļas.

Garās, baltās apakšbiksēs tērtās kājas pāri gultas malai pārlicis, uz ienācējiem nelaipli raudzījās pinkains vecis. Plušķains suns stīvām kājām piečāpoja pie svešajiem, skaļi vilkdams elpu caur nāsīm, krietni tos apošņāja, tad, laiski pavicinājis astes riteni, palīda pagultē.

Dacei šķita, ka viņi nokļuvuši kāda burvja mitekļī. Pie sienām karājās izbāztas meža zvēru galvas ar visiem ragiem un ilkņiem, spokaini koka zaru un sakņu veidojumi. Melns krauklis iekērkdamies uzlidoja uz sava saimnieka pleca un spožām acīm vēroja nelūgtos viesus.

— Vai jūs neatļautu mums virtuvē mazliet apžāvēties? — Pēteris palūdz. — Mēs iekritām ūdenī.

— Traki paliek traki, — večuks burkšķēja. — Vai jums acu pierē nav, vai? Skaidrā dienas laikā mesties upē!

Drīz vien plīskrāsnī sprakšķēja uguns, mīlīgi sīca tējkanna.

— Pārgērbieties un slapjās drēbes izžaujiet uz aukliņas virs plīts! — saimnieks pavēlēja. Dacei viņš iedeva garu linu kreklu, no ilgas mazgāšanas krāsu zaudējušus svārkus un lielu lakatu.

— Mini bruncišu šajā mājā nav. Mana nelaiķe atzina tikai maksī, — večuks, bārdā smīnēdams, piebilda.

Pēteris saņēma pašaustas vadmalas bikses un siltu vilnas kamzoli.

— Tu, Dace, izskaties uz mata pēc Kristīnes, — Pēteris smējās.

— Bet tu pēc Edgara.

Dacei ienāca prātā Blaumaņa varoņu mīlestība, un viņa spēji nosarka.

— Es labprāt gribētu būt... — Pēteris lēnām teica un tad spēji aprāvās.

— Kas tu gribētu būt?

— Neko.

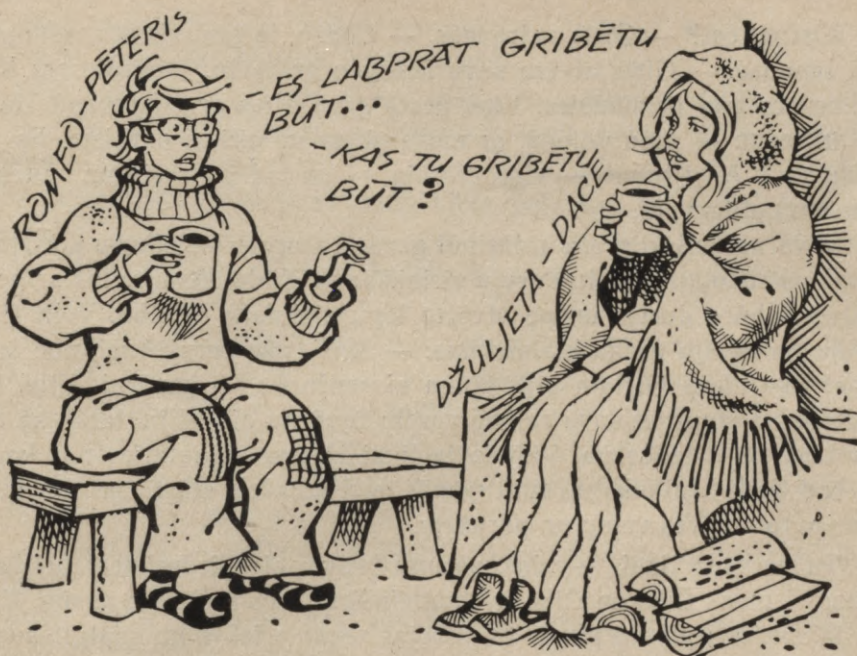
Piespiedusies pie siltā mūrīša, Dace drebinājās.

— Iedzeriet katrs pa krūzei karstas liepziedu tējas ar medu! — saimnieks izrīkoja. — Tūlīt palīks labāk.

— Tu atlaidies uz brīdi, kamēr drēbes apžūs, — Pēteris pavēlēja. — Bet es pasēdēšu tepat plīts priekšā.

Dace tūlīt iegrima murgu pilnā miegā.

— Tā es te dzīvoju viens pats. Mans darbs — uzraudzīt kolhoza mežus, — večuks stāstīja. — Reizēm cilvēkus dienām ilgi neredzu. Bet meža zvēri no manis nebaidās, nāk un ēd no rokas. Meža cūkām veselu tupeņu lauku atstāju nenoraktu, labāk, lai rokas te nekā pa kolhoza tīrumu. Pagājušo nakti spīdēja mēness, varēja labi redzēt. Varena cūku mamma atveda veselu baru stripainu pusauga sivēnu. Tad nu visi ņēmās pa tupeņiem rukšķēdami un kviekdami.

Vecā mežsarga balss atnāca līdz Pēterim kā no tālienes. Uguns liesmas apspīdēja mežsarga seju un vērtā to līdzīgu pasakainam meža vecim. Un tad vairs nebija nekas.

* * *

Ģirtam mežā nekad nebija garlaicīgi. Vasarā viņš risināja garu garās sarunas ar putniem. Putnu balsis atdarināt viņam iemācīja kāds zoologiskā dārza putnu sektora strādnieks. Putni bija Ģirta lielā mīlestība. Salasijies Lorenca grāmatu «Viņš runāja ar zvēriem, putniem, zivīm», Ģirts zooveikalā iegādājās pelēko vārnu un katru dienu ņēmās to apmācīt runāšanas mākslā.

— Jūs tikai padomājiet — vienkārša austriešu vārna, neviena nemācīta, prot teikt: «Ei, tu, panāc šur, re, kur tā sēž, dzi, Fredi, nāc šur, re, kur tā sēž!» Un pēc tam, kad tā izsprukusi no zēnu rokām, pavēsta savam saimniekam: «Mēs to dabūjām ciet ar lamatām.» Bet manējā tikai blenž ar vienu aci un vairāk par parasto «krā-krā» nespēj izķērkt.

— Nu gan tu lej, nav dzirdēts, ka vārnas runātu, — klases biedri apšaubīja. — Papagaiļi, tie gan.

— Jūs neticat? — Ģirts uztraucās. — Lūdzu, te tas rakstīts, astoņdesmitajā lappusē. — Ģirts atvēra savu iemīļoto grāmatu. — Profesors Konrāds Lorencs gan nemānīsies. Viņš prata sarunāties ar kovārņiem kovārņiski, ar zosīm — zosu valodā, ar meža pīlēm un citiem putniem. Es piešpiedīšu savu Ansi runāt, — viņš zvērēja, — un tad jums visiem mutes no brīnumiem paliks vaļā.

Ģirta vārņa lieliski prata atdarināt garāmbraucošo trolejbusu švīkstoņu, automašīnu rūkoņu, atvērtu durvju virināšanos. Kādu dienu putns ar knābi bija atvēris būra durvis un pa atvērto logu aizlidojis brīvībā. Velti Ģirts skraidīja pa tuvējo parku klaigādams: — Ansi, nāc šurp! Ansi, nāc šurp!

Kopš šī rudens Ģirtam bija jauna aizraušanās — kovārņi. Viņš bija ieņēmis galvā izaudzēt savā rajonā veselu kovārņu dinastiju tāpat kā profesors Lorencs Altenbergā. Vajadzēja tikai kādam apjautāties par kovārņiem, kad Ģirts atplauka un tūlīt ņēmās gari un plaši stāstīt par šo apbrīnojamo putnu dzīves veidu un paražām.

— Tu padomā tikai, — viņš, sarunu biedru aiz piedurknes turēdams, stāstīja, — mans Čiks un Čika ir samīlējušies viens otrā līdz ausīm. Viņš, kaklu taisni izstiepis un piepūtis, dižojas viņas priekšā un spalgi sauc — «cik, cik, cik», tas kovārņu valodā nozīmē — «tu man patīc». Viņa pacietīgi sukā ar knābi Čika mīkstās skausta spalvas. Pavasarī abi izperēs vidēji sešus mazuļus, katrs pāritīs pēc gada atkal sešus, tas ir 24 kovārņi, vēl pēc gada . . .

— Pēc desmit gadiem — 262 144. — Jānis ātri aprēķināja. — Visa Rīga būs kovārņu apsēsta. Tu esi sapņotājs, Ģirt!

Ģirts, domādams par saviem putniem, soļoja pa mežu. Viņa asais skaistiens pamanīja sūnās gan vēlinu baraviku vai apšu kundziņu, gan īpatnēju piepi uz nokaltuša koka stumbra. Žagata, ievērojusi gājēju, skaļi iežadinājās. Zēns atbildēja. Garo asti iepletis, ziņkārīgais putns pielidoja tuvāk. Gandrīz kilometru zēns to kaitināja, žadzinādams žagatiski.

Kad Ģirts nonāca pie mērķa, Imants, dūmus gaiņādams, kurināja uguns-kuru. Katliņā burbuļoja brūkleņu mētru tēja.

— Ja Pēteris vai Dace tuvāko piecu minūšu laikā neparādās, uzvaru mums neredzēt tāpat kā savas ausis, — Imants pukojās. — Kāda velna pēc es skrēju kā pēdējais muļķis, ja šie velkas kā uz skolu. Nevajadzēja to pāriti laist kopā.

Arī Ģirtam šķita, ka tas nav godīgi, — noruna paliek noruna.

Atvēlētajās divās stundās atgriezās visi orientēšanās sacensību dalībnieki, izņemot Daci un Pēteri.

Brīdi pastrīdējušies, tiesneši paziņoja uzvarētājus. Regīna Sala tos apsveica un pasniedza nelielas piemiņas veltes.

Sāka sijāt biezs, pretīgs rudens lietus. Pazudušie nerādījās.

— Cik ilgi tā stāvēsim un mirksim? Jāiet meklēt, — tiesneši beidzot izlēma.

— Kaut tikai nebūtu notikusi kāda nelaime, — kādreizējā alpīniste bažījās.

— Atļaujiet palūgt desmit brīvprātīgos, — skolotājs Caune ierosināja. — Pārējie lai dodas mājās.

Pieteicās visi, neviens negribēja pamest biedrus nelaimē. Izvērsušies ķēdē, orientieristi soli pa solim pārmeklēja mežu un tuvāko apkārtni, līdz nonāca pie «Ievuličiem». Imants iegāja mājā apjautāties par pazudušajiem.

— Mēs viņu dēļ drošu pirmo vietu pazaudējām, bet šie, gultās ielīduši, saldi krāc, — viņš, ārā iznācis, pukojās. — Romeo un Džuljeta atradušies! Tādiem pa ausīm sadot par maz!

— Aizveries! — Pēteris to pateica tik iespaidīgi, ka Imants momentā apklusā.

Dace nebija spējīga pāiet. Vecais mežsargs iejūdza zirgu, ielika ratos salmus un ieguldīja slimnieci.

— Steigsīmies! Ātrāk! Re, kur kokā kontroles punkts! Man auksti! — visu ceļu līdz stacijai viņa murgoja.

Dace atjēdzās tikai vilcienā.

— Vai, skolotāj, nu gan es jūs pamatīgi iegāzu! — Viņa vainīgi pasmaidīja.

— Ko nu par tevi. — Imants nekādi nevarēja samierināties ar zaudējumu. — Bet Pēteris jau nu gan varēja atjost līdz finišam. Uzvara mums bija tikpat kā rokā. Atradies Romeo!

— Vai tu maz apjēdz, ko runā! — Pēteris uztraucās. — Pamest slimo Daci vienu pašu meža vidū! Es jau neesmu aptaurēts.

4. nodaļa

DIVKAUJA JEB MONTEKI PRET KAPULETI

Dace noslimoja visu oktobri. Pēteris un pārējie klasesbiedri viņu katru dienu apciemoja un paskaidroja skolā uzdoto, tādēļ slimniece no mācībām neatpalika.

Kādu rītu astotā «b» uz tāfeles ieraudzīja karikatūru: Romeo plus Džul-

jeta — iznāk sikais. Zēnā bez grūtībām varēja pazīt Pēteri, bet meitenē — Daci. Tik labi prata zīmēt vienīgi Daumants.

— Mats matā kā dzīvi. — Imants noņirdzās. — Tev, vecīt, ir paķēriens.

— Ja viņš domā, ka ir briesmīgi asprātīgs, tad smagi maldās, — Anna noteica.

Dviņi savu nostāju deklarēja ar vienu vienīgu vārdu: — Stulbenis!

Dace, vēl bāla pēc slimības, sēdēja, aizsegusi seju ar rokām.

— Neņem galvā, Dace! — Juris, garām iedams, viņu mierināja. — Daumants par to pēc stundām smagi norausies.

Pēteris iemetās klasē reizē ar zvanu.

— Kas noticis? — viņš uztraucās, pamanījis, ka Dacei pār vaigiem rit asaras. Meitene pamāja uz tāfeles pusi. Pēteris piegāja pie tāfeles, izņēma kabatas lakatiņu, notīrīja nosvīdušās brilles un, tās atkal uzlicis, brīdi skatījās. Klase klusēja.

— Tu nu gan esi baigais, — Pēteris, pagriezies pret Daumantu, lēnām teica. — Visu, kas pasaulē skaists, tu centies apmētāt dubļiem. Es lepojos ar Daces draudzību. Un nevienam neļaušu to nozākāt.

Pēteris piegāja pie Daumanta un, vājo dūri sažņaudzis, no visa spēka ietrieca to Daumanta sejā.

— Saņem, ko esi pelnījis!

Pašķīda asinis. Daumants sāpēs ierēcās un metās Pēterim virsū.

— Es tevi kotletēs samalšu! — Daumanta dūres kā veseri cēlās un krita uz Pētera galvas un pleciem. Brilles nolidoja zemē un sašķīda smalkās drumslās. Tuvredzīgās acis piemiedzis, Pēteris nemākulīgi aizsargājās.

— Divkauja mīlestības dēļ, cik romantiski! — Sanita sajūsmā spiedza. — Gluži kā Šekspīra lugā — Monteki pret Kapuleti.

— Viņi viens otru nositis! — vaimanāja Dace. — Zēni, ko jūs blenžat? Dariet taču kaut ko!

— Daumant! Pēteri! — Neviens nebija pamanījis klases audzinātāju. — Kurš iesāka kautiņu?

— Pēteris! — Imants tūlīt atsaucās.

— Daumants vainīgs! — meitenes viņu pārkliedza.

— Es nezināju, ka dažiem cilvēkiem mūsu klasē trūkst humora izjūtas, — Daumants, degunu taustīdams, neveikli taisnojās.

— Grib izlavīties, glumiķis tāds!

— Šī nav pirmā reize, kad viņš izdara rupjības.

— Nekavēsim mācības. Pēc sestās stundas visi palieciet klasē, tad noskaidrosim, — skolotājs izlēma.

— Es nevaru, — Daumants paziņoja.

— Kādēļ?

— Man boksa treniņš.

— Mānās.

— Pats tu mānies! Pēc divām nedēļām izšķirošās sacensības, treneris neļauj kavēt nevienu nodarbību.

— Nekas, ar tavu treneri mēs parunāsim īpaši, — Zaiga piedraudēja.

— Lai tikai kāds pamēģina, es tam tādus lukturus uzzilināšu...

— Kaušļi, marš, uz medicīnas kabinetu! Atbildēt nāks... — Skolotājs brīdī pētīja atzīmju žurnālu. Tas bija visbriesmīgākais brīdis. Klase palēnām norima. Gar loga rūti sīca vēlīna muša. — Zaiga Zile.

Visi atviegloti nopūtās. Uz brīdī viņi bija glābti.

— Velc garumā, — Sanita čukstēja.

* * *

— Klases sapulci un vienlaicīgi komjaunatnes grupas sanākumi paziņoju par atklātu, — Zaiga pēc stundām velti centās pārkliegt klases troksni.

— Atļaujiet iziet, es neesmu komjauņietis, — Daumants paziņoja un virzījās uz durvīm.

— Kādēļ tad tu neesi?

Daumants paraustīja plecus.

— Muļķīgs jautājums. Vecajā skolā teica, ka raksturs neatbilstot. Arī nopelnu nav nekādu.

— Pareizi darīja, — Zaiga piezīmēja. — Nāc šurp un atsēdies te priekšā uz krēsla!

— Pazemīgi pateicos par man parādīto godu. Man tepat solā ir labi.

— Ej vien, dēliņ, ej, lai mēs visi tā kārtīgi varam tevi, nākamo Leonardo da Vinči, apskatīt. — Klāvs izbīdīja Daumantu no sola. — Nāc, es tevi aizvedīšu zem rociņas kā brūti!

— Kādēļ Daumantam vienam jāatbild? — Imants satraucās. — Tas ir netaisni. Pētera dēļ mūsu skola zaudēja drošu pirmo vietu orientēšanās sacensībās. Sen zināms, ka šādi liriski zēniņi ir neglābjami mīkstčauļi. Tādi prot tikai pantiņus kalt un sērīgi nopūsties. Aizmirsis savus biedrus, aizmirsis skolas godu, mūsdienu Romeo liekas slīpi un guļ nost. Es saprotu Daci, viņa patiešām bija slima, bet kas kaitēja Pēterim? Un tagad viņš ne par ko kaujas. Lai paskaidro!

— Sevis dēļ es pie viņa ģimja savus pirkstus nesmērētu. — Pēteris negribīgi piecēlās no sola. Pārsistā uzacs, pārsieta un aplīmēta ar leikoplastu, neganti sāpēja. Daumanta stāvoklis bija drūmāks — ārsts izteica aizdomas, ka laužts deguna kauls.

— Dienas kārtībā jautājums par klases kolektīva godu, — Zaiga centās pārkliegt pārējos. — Vai Pēterim bija tiesības sist Daumantam?

— Bija gan, — sauca galvenokārt meitenes. — Pēteris aizstāvēja savu klasesbiedreni. Viņš rikojās kā īsts džentlmenis. Senos laikos tādu negēli kā Daumants piedurtu ar zobenu pie zemes.

— Ko jūs piekasāties? Labi, es uzzīmēju karikatūru. Un kas par to? Žurnāls «Dadzis» pilns ar karikatūrām, bet tāpēc neviens par to neuztraucas. Tad jau visus pazīstamos karikatūristus — Bidstrupu, Efelu, mūsu pašu Vīndedzi un Ošu vajadzētu slodzīt cietumā vai sadauzīt viņiem degunus.

— Tēlo Nezinīti Saules pilsētā.

— Grib apvārdot mums zobus.

— Nav vērts ar viņu noņemties, — Dace ieminējās. — Varbūt viņš nemaz nepazīst, nav izjutis īstu draudzību?

— Nē, neesmu un arī negribu izjust.

— Kādēļ?

— Tādēļ, ka es neticu draudzībai starp zēnu un meiteni. Agri vai vēlū tā noved pie mīlestības.

Klase noelsās. Skolotājs Kadīkis piecēlās, lai apsauktu Daumantu, bet tad pārdomāja — nav vairs nekādi mazie, lai paši tiek galā.

— Pazīstu tādas draudzības, — Daumants turpināja. — Mana māsa veselū gadu lidinājās pa mākoņiem, augas dienas jūsmoja par savu sapņu princi, bet tagad viena pati audzina sīko. Draudziņš sen jau salaiž ar citām.

— Neticiet viņam. Daži nelieši neko vēl nenozīmē. Ir pasaulē mīlestība,

kas pārdzīvo nāvi un vēl pēc gadsimtiem iepriecina cilvēkus. Piemēram, Romeo un Džuljeta, tie paši, par kuriem daži neļēgas te nīrgājas.

— Rakstnieka izdoma! Literatūra!

— Lūdzu, varu nosaukt arī īstus cilvēkus — Kārlis Markss un viņa sieva Ženija.

— Leņins un Krupskaja.

Ārā gaudoja vējš, ar troksni triekdams rupjas lietus lāses klases logā. Klasē valdīja puskrēsla, bet neviens nepiecēlās, lai iedegtu gaismu.

— Kā jūs, skolotāj, vai jūs ticat, ka mūsu laikos var būt tikpat stipra un cēla mīlestība kā, piemēram, Romeo un Džuljetai?

Reinis Kadiķis brīdi klusēja. Lielākai viņa audzēkņu daļai mīlestības vārds vēl bija bez seguma, viņi paši vēl nezināja pirmās mīlestības skaistumu. Dažiem tā šķita kā skaists, kārdinošs noslēpums, ar kuru jāiepazīstas pēc iespējas ātrāk. Bet viens otrs, saklausījies vecāku puīšu neķītrības, nīrgājās par meitenēm, nespēja apvaldīt sevi. Kas gan notiek ar Daumantu?

Skolotājs klusēja. Klase gaidīja atbildi.

— Mīlestība — tā ir laime, — Reinis Kadiķis domīgi teica. — Mīlestība padara cilvēku labāku, stiprāku, godīgāku. Un arī mūsu laikā ir mīlestība, kas stiprāka par nāvi, es pats to esmu piedzīvojis.

— Vai, skolotāj, lūdzu, pastāstiet!

— Nē, draugi, tie ir pārdzīvojumi, kas pieder vienīgi man un tai sievietei, kas jau sen atdusas zem smiltīm.

— Tu, Daumant, netici mīlestībai, jo pats to neesi pārdzīvojis. — Tā varēja būt Ritas balss. — Vai tādām jūtām kā biedriskums, godīgums, draudzība tu arī netici?

— Kur viņš ir tas godīgums? Skaisti vārdi, ar kuriem tāpat kā ar manas putriņu mūs baro skolā. Bet kā ir īstenībā? Piedzēries vīrs sit sievu un terorizē visu ģimeni, bet neviens to neliekas manām, — godīgi, jā? Veikalā pārdevēji krāpj pircējus par kapeiku, par piecām, bet, ja gadās kāda glu-pāka tantiņa, arī vairāk. Vai tas ir godīgi? — Daumanta glītajā sejā bija pretīga grimase. — Nu, kā tur teica viens no senajiem dzejniekiem, tas, kurš nomira ar diloni.

Virš zemes nav taisnības,
Dūrei tik spēks...

Es dodos vingrināt dūres, čau!

Iekams kāds viņu spēja aizkavēt, Daumants ar troksni aizcirta klases durvis. Viņa soļi skaļi aizdimdēja pa tukšo koridoru.

— Muļķis! Domā, ka atklājis jaunu Ameriku! — Sanita skaļi un nicinoši nosauca viņam pakal.

«Vai mana māte arī tāpat pa kapeiciņai no zieda, pa divām?» Sanitai pirmo reizi ienāca prātā. «Mūsu mājā naudas papildnam. Bet mātei alga maza. Tēvam gan lielāka, viņš ir veikala vadītājs. Mamma saka, tas būtu pēdējais muļķis, kas laistu pārdošanā importa mantas, neparūpējies vispirms par ģimeni, par draugiem un paziņām, no kuriem kas atlec. Un viņai taisnība. Visām meitenēm skauž manas platformenes, un skolotājam droši vien arī. Žēl, ka uz skolu jānāk formas tērpā. Ja meitenes redzētu manu angļu bikšu kostīmu, viņas kļūtu zaļas... Bet Daumants gluži vienkārši ir muļķis, par tādām lietām nav skaļi jāklie dz.»

Klasē no jauna iestājās klusums.

— Cilvēkam tādēļ ir dotas acis, lai redzētu, smadzenes, lai domātu. Neesat vairs mazie, — skolotājs ierunājās. — Simtiem un tūkstošiem ģimeņu dara savu darbu, mierīgi dzīvo, un tos neviens nepamana, bet pietiek vienam plēguram palaist rokas, kad par to zina visa apkārtnē. Tas tādēļ, ka negodīgums pats lec acīs. Blēdīga pārdevēja, huligāns, kas uz ielas aizskar garāmgājējus, zaglis no soda neizbēgs. Daumants skatās pasaulē itin kā pa šauru durvju spraudziņu.

— Daumantu vajag padzīt no mūsu klases, — Zaiga ierosināja. — Viņa dēļ mums pēdējā laikā iet galīgi šķērsām.

— Laikam es būšu pie visa vainīgs, — klases audzinātājs atzinās. — Viņa tēvs ir mans bijušais ciņubiedrs. Iepriekšējā skola Daumantam bija jāatstāj. Es cerēju, biju pat pārliecināts, ka mana klase, īpaši komjaunieši, tiks galā paši...

— Daži zēni uz viņu skatās kā kādreiz ticīgie uz svētbildi.

— Nu gan tu, Zaiga, lej! — Jānis pārtrauca Zaigu. — Kurš tad skatās?

— Imants, par piemēru.

— Es neko, — Imants taisnojās. — Viņš solījās mani iemācīt boksēties. Viņš ir sava rajona jaunatnes čempions. Visi Pārdaugavas huligāni griež viņam ceļu.

«Jau vēls,» Baiba pie sevis bažijās. «Māte lika notirīt saknes un izvārit zupu. Pārņāks patēvs, sāksies atkal sprediķošana. Kādēļ Daumants tāds iecirtīgs un ļauns? Varbūt viņu, tāpat kā mani, mājās nesaprot? Varbūt viņš ir vientuļš un viņam nav neviena drauga ar ko aprunāties? Bet mēs, nekā nenoskaidrojuši, tūlīt gatavi sodīt, padzīt...»

— Pagaidi, Zaiga, vispirms jāizpēta, kādēļ viņš ir tāds ļauns, — Baiba ieminējās. — Ja nu viņam ir slikti mājas apstākļi? Vajadzētu aprunāties ar viņa vecākiem.

— Es rīt pievakarē aiziešu, varbūt kāds no jums nāktu līdzī? — Reinis Kadīkis ierosināja.

— Lai iet Baiba.

— Es gan ne. — Baiba samulsa. — Labāk kāds no zēniem. Pie mums taču ir vienlīdzība.

— Uzskati, ka tas ir tavs komjaunatnes uzdevums. — Zaiga steidzās ieprotokolēt.

— Varbūt skolā varētu nodibināt boksa sekciju? Gribētāju atrastos daudzēm. Un lai Daumants nodarbojas, — Dace, klases fizorgs, ierosināja.

— Un lai zīmē karikatūras skolas sienasavīzei, nevis uz tāfeles. Jāpastāsta zīmēšanas skolotājam Maigai Putniņam, ka mums uzradies jauns Leonardo da Vinči. Saderam, ka viņa būs stāvā sajūsmā, — Anna ierosināja.

— Redzat nu, tas jau kaut kas konkrēts, — skolotājs nopriecājās. — Bet tagad mums jābeidz. Ir jau vēls.

— Kā, vai tad Daumants par savām izdarībām nesaņems nekādu sodu? — Zaiga sašuta. — Apvainot publiski klasesbiedrus, piekaut Pēteri, kas vājāks par viņu, — vai to drīkst pieļaut? Ja man personīgi būtu teikšana...

— Vispār tev taisnība, bet nozieguma apstākļi un cēloņi, cienījamā biedre prokurore, jāizmeklē plaši un pamatīgi, tādēļ spriedums pagaidām tiek atlikts, — Klāvs pārtrauca Zaigu.

* * *

— Dace šodien raudāja, — mazākais brālis pie vakariņu galda pavēstīja.

Visa lielā Ērgļu ģimene, abi vecāki un pieci brāļi, satraucās — kas uzdrošinājies darīt pāri viņu mīļajai māsiņai?

Dacei nācās visu izstāstīt.

— Ko viņi mums piesienas? — Meitenei atkal sāka birt asaras. — Vai tas kas ļauns, ka mēs ar Pēteri draudzējamies?

— Neņem pie sirds, — Ilmārs, vecākais brālis, viņu mierināja. — Pēteris gan ir mazliet pavārgs, bet citādi puika uz goda.

— Nākamvasar ņemsim viņu līdzī pārgājienā, lai norūdās, — mazais Māris piebilda.

Vēlu vakarā, kad visi jau gulēja, Dace ieritinājās mātei blakus gultā.

— Bet ja nu tā ir mīlestība? — viņa jautāja. — Man ir tik labi ar Pēteri. Viņš nav tāds kā pārējie, neķerstās un nezviedz par katru muļķīgu joku.

Un kādus dzejoļus viņš raksta! Nevienam nerāda, tikai man un savai mātei. Ko man tagad darīt, dzīt viņu prom?

«Meita jau izaugusi.» Māte tumsā pasmaidīja.

— Draudzība ir kā glezna puķe, kas pastāvīgi kopjama un lolojama. Tiem, kuri par to smejas, pašiem droši vien nav bijis īstu draugu.

— Pēteris arī tā saka. — Dace nomierinājās. — Cik labi, ka tu, mammut, esi tāda...

— Nu, kāda tad?

— Miļa un saprotoša. Cita māte būtu iedomājusies nezin ko.

— Tu man esi gudra meita, pati zini, ko drīkst un ko ne. Mēs ar tēti tev ticam. Bet tagad veikli gultā!

Dace noskūpstīja māti un nomierinājusies devās pie miera.

* * *

Daumants uz boksa treniņu ieradās pārskaities. Uzpampušais deguns neganti sāpēja. Par boksēšanos nevarēja būt ne runas. Labi, ja sadzīs līdz sacīkstēm.

— Kas tev lēcies? — Hronists, zēns, kam pilna galva ar sportistu vārdiem un rekordiem, apjautājās.

— Ziepes!

— Mājās vai skolā?

— Skolā. Mājās būs rītu. Baidos, ka treneris mani atskaitīs no grupas.

To neparko nedrīkstēja pieļaut. Daumants bija pats veiklākais, bez viņa draudētu totāla izgāšanās.

— Tu trenerim nekā nestāsti.

— Ir mums klasē viena tāda no «taisnības cīnītājam». Piedraudēja atvilkties un izklačot visus manus grēkus, sākot ar zīdaiņa vecumu.

— Izstāsti, kāda viņa izskatās! Norīkosim pie kluba durvīm dežūras un nelaidīsim iekšā.

— Es varu uzzīmēt.

Ar pāris vilcieniem Zaigas portrets bija gatavs. Hronists no bloknota izplēsto lapiņu noglabāja krūšu kabatā.

— Viss būs kārtībā, vecīt! Šitai Felicitai mūsu treneri neredzēt kā savas ausis.

— Viņu sauc Zaiga.

— Man viens pīpis.

Par nieka karikatūru celt tādu traci! Daumants jutās nepamatoti apvainots.

Māte saraudātām acīm atvēra durvis.

— Kas tev ar degunu? — viņa satraucās.

— Sīkums. Viens pamatīgāk iebelza. Uzlikšu kompresi, līdz rītam pāries.

— Paēd virtuvē un ej savā istabā, nestrīdies ar tēvu! — māte lūdzās. Daumants smalki pazina visas tēva dzēruma stadijas.

— Es ar vienu roku padaru vairāk nekā viņi ar divām! Pirms kara es biju pats labākais mēbeļu galdnieks Pārdaugavā!

Lielišanās bija pirmā dzēruma stadija. Otrajā stadijā pretīrunāšana noveda pie trauku dauzīšanas un kautiņa. Vecāko dēlu tēvs neaiztika pat vislielākajā skurbumā. Ciest nācās mātei, māsa un jaunākajam — Daumantam.

Tēvs sēdēja pie galda sasarkušu seju, niknuma pilnām acīm, labā roka savilkta dūrē, kreisās rokas tukšā krekla piedurkne ļengani nokarājās gar sāniem.

— Rītu pie mums atnāks mans klases audzinātājs Reinis Kadiķis. Papūlies būt skaidrā, — Daumants paziņoja.

— Dzirdi, Mārtiņ, skolotājs Kadiķis nāks ciemā.

— Lai viņš iet... Es pazīstu tikai vienu Kadiķi, to ar kuru partizānos cīnījies plecu pie pleca, mūsu komisāru. Tas gan piederēja pie inte... inteligentiem, grāmatas mugursomā stiepa līdzī, bet bija lāga vīrs. Zelta cilvēks.

— Tas pats.

— Komisārs Kadiķis jāuzņem godam. Lai būtu dzeramais un zakuskas, dzirdi, māt! Bet ko viņš vēlas? — Vecais Pētersons aizdomīgi paskatījās dēlā. — Vai tu atkal esi ko savārijis? Nositišu, ja mani apkaunosi komisāra acīs! Dzirdi? Ar tevi runā! — Tēvs cirta dūri uz galda tā, ka tējas glāzes nodžinkstēja.

— Paliec nu mierā, Mārtiņ! — māte viņu apsauca. — Ej labāk gulēt.

— Visus nositišu kā mušas! — Pētersons auroja.

— Ja tu vēl kaut reizi aizmiksi mammu vai māsu, tev būs darīšana ar šo! — Daumants parādīja tēvam boksa cimdu un aizcirta istabas durvis. Kristaps, abām rokām ausis aizklājis, mācijās.

— Tu pasaki man, kādēļ viņš dzer, kādēļ?

— Nomierinies. Daudzi dzer.

— Man no tā nekļūst vieglāk. Atceries, cik labi bija pirms pieciem gadiem. Māte staigāja dziedādama, māsa spēlēja akordeonu. Kad tu pēdējo reizi dzirdēji māti dziedam vai māsu spēlējam? No kora māte sen aizgājusi. Un kā viņa novecojusi, matī gluži sirmi.

Daumants pakāra pie sienas boksa cimodus un ar visām drēbēm iemetās divānā.

— Pabeigšu astoto klasi, saņemšu pasi un izgaišīšu no šīs mājas.

— Uz kurienu? Ar piepūšamo matraci pa Gauju?

— Došos uz Sibīriju celt Baikāla—Amūras dzelzceļu.

— Domā, ka tur tādus memmesdēliņus bez izglītības un aroda gaida ar atplestām rokām? Naivulis! Palasi avīzes! Vairāki desmiti tūkstoši komjauņiešu ar celtnieku un citām specialitātēm no visas Savienības gaida izsaukumus.

— Lai taigā zāģētu kokus un cilātu cirvi, pietiek ar astoņām klasēm. Un vēl maksā lielu rubli! Nesaprot mani ne mājās, ne skolā! Vienīgi klubā starp īstiem puikām var atvilkt elpu. Jāķeras pie mācībām. — Daumants smagi nopūtās.

Kas rītu par stundām? Anglene — to viņš, Kristapa magnetofonu klausīdamies, puslīdz apguvis, gan izķepurosies, ja izsauks. Latviešu gramatikā trijnieks — tur neizsauks. Vēsturi izlasīs pirms stundas. Ķīmija — tā gan jāapskatās. Otrreiz nonākt konfliktā ar skolotāju Māru Cīruli Daumants nevēlējās. Klusībā viņš bija pateicīgs skolotājam par to, ka tā viņu toreiz nenosūdzēja direktoram un nesamazināja atzīmi uzvedībā.

— Piekļusini savu kasti, citiem arī jāmacās!

— Vēl trīs minūtes, un tavā rīcībā būs totāls miers.

Aiz sienas žēli raudāja mazais Andrītis. Nāca zobi.

* * *

Skolotājs un Baiba ilgi klīda pa tumšajām Pārdaugavas ieliņām, līdz atrada savrupmāju, kur Daumanta vecāki īrēja dzīvokli.

Reini Kadiķi uzņēma kā mīļu, sen neredzētu ciemiņu. Uz galda konjaka pudele spīdināja zvaigžņoto etiķeti, tai līdzās šķīvji ar bagātīgām uzkodām.

— Nevajadzēja tev, Marij, tā pūlēties, — Reinis Kadiķis rājās. — Šoreiz mūsu tikšanās nebūs no priecīgajām.

— Pie glāzītes sarunas vieglāk veicas, — namatēvs aicināja ciemiņus pie galda.

— Paldies, es jau paēdu, — Baiba atteicās.

— Daumant, iaved klasesbiedreni savā istabā! — māte vēlēja.

Nelielajā istabā tik vien bija vietas kā divām tahtām un galdam. Vienu sienu klāja goda raksti, otru — bokseru fotouzņēmumi.

— Lūdzu, mis, piesēstieties, jūtieties kā mājās! Tiesa, nekādi plašie apartamenti mums, kā redzat, nav, bet ko lai dara, ja tādi apstākļi. Trūkums nav negods. Varbūt ierausim pa glāzītei arī mēs, lai sarunas labāk veiktos?

— Tie pie sienas tavi diplomu? — Baiba painederesējās.

— Kur nu man pie tādēm tikt! Tie vecākā brāļa Kristapa, ģimenes lepnuma, komjaunatnes stipendiāta, meistarklases sportista, nākamā zinātnes korifeja un tā tālāk, un tā tālāk. Vecāki ar viņu lepojas, tāpat kā ar saviem kaujas ordeņiem un medaļām.

— Es būtu lepna par tādu brāli.

— Bet es, lūk, neesmu lepns. Kristaps tāds un Kristaps šitāds, tēvs katru dienu zāģē un vīlē, es turpretī viņu kapā iedzīšot, māte savukārt ņemas ar raudāšanu. Nu, ko es teicu, paklausies pati. — Daumants pavēra durvis.

— ... kopš bērņības viņu kāds nelabais didītu ...

— Tas par mani.

— Neviens žogs viņam nav par augstu, neviens grāvis — par platu. Ja kādam kaimiņam izsists logs vai aizlauzta ābele, vainīgo nemaz nemeklēja, tūlīt nāca pie manis. Mazam nozilināja sēdamvietu, bet ko tagad lielam padarīsi? — Daumanta tēvs želojās. — Reiz novēlās no koka un tā sasiņās, ka ārsti pusgadu lāpīja. Cerējām, kļūs rāmāks, bet kas to deva ...

Daumants ieslēdza magnetofonu un uzgriezta uz skaļāko.

— Kādēļ tu vilkies pie manis? Kas tevi te aicināja? — viņš kiedza meitenei seļā.

Baiba neatbildēja.

— Ko tu blenz ar saviem prožektoriem un klusē? Lamā, kaunini, tādēļ jau esi nākusi. Ciest nevaru, ka uz mani skatās tādām teļā acīm.

— Es labāk iešu. Dzīvo laimīgs! — Baiba sniedza viņam roku. Daumants juta tās raupjo ādu un izbrīnīts paskatījās uz klases biedreni.

— Ko tad tu, malku zāģē, vai, ja tādās rokas? — viņš, pavērsis šauro meitenes plaukstu uz augšu, apvaicājās.

— Beržu, mazģāju, vāru, arī malku protu sazāģēt. — Smaids kā ašs saules stars pārslīdēja pāri meitenes seļai un tūlīt arī apdzisa.

— Bet es domāju, ka tu tāda pati izlutināta memmesmeitiņa kā pārējās mūsu klasē. Laikam būšu kļūdiļies.

— Es tevi nesaprotu, Daumant. Ko tu trako? Tev ir vecāki, kuri tevi mīl, tev ir lielisks brālis, laba māsa.

— Lielisko brāli es redzu tikai svētdienās un arī ne vienmēr. Māsa, kura tā mīlēja mūziku un jokus, tagad sarūgtināta klusē, tēvs arvien biežāk pārnāk mājās galīgi pilnā, kiedz un ārdās. Mammas žēl, viņa, nabadzīte, to visu smagi pārdzīvo. Bet par to klasē ne vārda, norunāts? Ejam, es tevi pavadišu.

— Nevajag, neesmu no bailīgajām.

— Tu nepazīsti mūsu nomali.

Daumanta vecāki un skolotājs Kadiķis, iegrimuši pedagoģiskās pār-
runās, jauniešu aiziešanu pat nepamanīja.

Pilsētas nomale tinās drēgnā novembra miglā. Ielas grima tumsā. Ne-
lielo nameļu apgaismotie logi starp kailajiem kokiem spīdēja kā kaķu acis.
Izdzirdis gājēju soļus, šur tur laiski ierējās suns.

Baiba bailēs sarāvās, kad no šķērsielas negaidot iznira pusaudžu bars
un ielenca viņus no visām pusēm.

— Dod aizsmēķēt!

Daumants paspīdināja kabatas lukturīti.

— Tie esat jūs? Kur tad Čirkainais? — viņš izsmejoši jautāja.

— Nav vairs čirku, ietupināja uz sūkām, un viss krāšņums — tutū.
Zēns baigi pārdzīvo.

— Pasakiet, lai komisijas veikalā nopērk parūku. Un nododiet no mums
kvēlu sveicienu.

— *Pardon*, Bokseri! Veči, tinamies prom!

Tikpat pēkšņi kā uzradušies, zēni pagaisa tumsā. Baiba atviegloti uz-
elpoja.

— Kā tev var patikt šādi biedri? Tie taču uzvedas kā īsti huligāni, —
viņa brīnījās.

— Nekādas vainas. — Daumants paraustīja plecus. — Parasti zēni.
Pirms gada es arī tāpat pa vakariem klīdu apkārt. Ko citu lai iesāk? Senči
ieslēdzas mājās kā kurmji alās, ziemā augus vakarus notup pie televizora
vai iet pie kaimiņiem sist trumpas. Vasarā atkal pēc darba līdz pat tumsai
rušinās pa savu dārzu. Nomirt var aiz garlaicības. Barā tomēr jautrāk, uz-
trinkšķinājām ģitāru, pakūpinājām cigaretes, izsūcām pa vīniņam. Gadījās,
ka pabaidījām arī vienu otru gājēju, tāpat pa jokam. Bet tad viss sagriezās
kā karuseli. Ir mums te tāda upīte un neliels mežs. Pērnvasar mēs upīti
aizsprostojām, lai būtu kur pamērcēties. Kādu dienu skatāmies — aizsprosts
izjaukts. Mēs salabojām. Pēc pāris dienām — atkal izjaukts. Izlikām poste-
ņus. Izrādās, ka vainīgs tas pats Čirkainais ar savu svītu. Izcēlās baigais
kautiņš. Vienam pārsita degunu, man vaigs pušu, citam asinis pa visu
ģīmi.

— Izrādās — jūs pat kauties pa īstam neprotat? — Pašā cīņas karstumā
izdzirdām zobgalīgu balsi. Sākumā izbijāmies, domājām, ka pārgērbies mi-
licis un nupat būs mums vakars.

— Iepazīsimies, — šis saka. — Roberts Strauts.

— Nu, un kas par to, ka Strauts. — Čirkainais ņirdz. — Ezers vai jūra
skanētu lepnāk. Vai šitajā strautā bebri arī dzīvo?

Čirkainā svīta irgojās.

— Pieklustiet, — Hronists saka. — Vai kādreizējais republikas čempions vidējā svarā?

— Tieši tā, — atbild biedrs Strauts un, redzot mūsu glupos ģimjus, pasmaida. — Gribat, es jūs iemācīšu cīnīties pa īstam?

Kurš kārtīgs zēns gan to negribētu? Vārdu sakot, ar Strauta gādību mūsu rajonā nodibinājās boksa klubs «Asie cimdi». Senči sākumā cēla brēku, jau tā kautiņu pietiekot. Bet tagad pieklusuši. Ar divniekiem klubā neuzņem. Vecākie zēni kopā ar brīvprātīgajiem kārtības sargiem patrolē ielās. Huligāni kļuvuši rāmāki — baidās. Ar Čirkainā kompāniju mums būs īpaši rēķini. Pārāk uzmācīgi kļuvuši, aizskar sievietes, aptīra iereibušos. Labi, ka viņu barvedis beidzot saņēmis mācību. Un zini, Baiba, kolosāls cilvēks ir mūsu treneris, otra tāda es nezinu. Puiši viņa dēļ dzīvību neželotu.

Izgājuši cauri nelielam parkam, abi nokļuva pavisam citā pasaulē. Krāsainās logu ugunis, miglā izplūdušas, zaigoja kā stikla bumbuļi, un daudzstāvu namu torņi Baibai atgādināja milzīgas izrotātas svētku egles.

Nesen atvērtā tirdzniecības centra plašajos skatlogos kā izstādē rindojās dažādas preces. Kinoteātris reklamēja kārtējo grāvēju — mīlestības drāmu ar traģiskām beigām. «Jauniešiem līdz 16 gadiem ieeja aizliegta.»

— Man jau ir sešpadsmit, es drīkstu skatīties, kā tur divi skūpstās, bet tev dažu dienu pietrūkst, tevi šī filma var samaitāt. Kārtējā pieaugušo liekulība, vai ne? Bet pēc gada pa televizoru to noskatīsies pat pirmklasnieki. — Daumants ironizēja.

Trolejbusa pietura atradās blakus kinoteātrim.

— Paldies, ka pavadiji.

— Baiba, esi cilvēks, parunā ar Zaigu, lai viņa mani pirms sacensībām nenosūdz trenerim. Saproti, tas būs mačs ar sporta skolas audzēkņiem, un mums ļoti svarīgi pierādīt, ka esam spējīgi uzvarēt. Tad mums ir cerības izkaulēt no šefiem treniņa inventāru.

— Pats nevari parunāt? Man šķita, ka tu esi drosmīgāks.

— Jūsu Zaiga man atgādina, lūk, šo skatlogu manekenu — skaistu, bet nedzīvu, bez sirds. Es baidos sarunāt kārtējo rupjību un visu izbojāt, — Daumants vaļsirdīgi atzinās. — Jau viņas izskats man izsauc žulti. Bet Dacei, ja viņa to vēlas, varu atvainoties. Nedomāju, ka viņai tas ķersies pie sirds.

Pēc garām diplomātiskām pārrunām Zaiga, kas dievināja visādus protokolus un citādus dokumentus, klases dienasgrāmatā ierakstīja:

«Ar savu uzvedību antisabiedriskais un antipolitiskais elements Daumants Pētersons vairākkārt apkaunojis astotās «b» klases labo vārdu. Lai

celtu viņa sabiedrisko apziņu, klases kopsapulce uzdod viņam mēneša laikā veikt sekojošus pasākumus:

- 1) aktīvi iesaistīties klases un skolas sienasavīžu noformēšanā;
- 2) palīdzēt fizikultūras skolotājam noorganizēt skolā boksa pulciņu;
- 3) lai celtu skolnieka Daumanta Pētersona politisko līmeni, viņam uzdots mēneša laikā sagatavot referātu par svarīgākajiem starptautiskajiem notikumiem.

Kontrole pār šo lēmumu izpildi uzdota Baibai Baltīnai.»

— Bez jebkādiem fokusiem, Pēterson, — Zaiga piebilda. — Spriedums ir galīgs un nav pārsūdzams.

— Klausos, biedrene prokurore. — Daumants pazemīgi pievilka kāju. Pašreiz svarīgākais bija, lai Roberts Strauts neuzzina par viņa uzvedību skolā.

— Gan mēs pataisīsim viņu mīkstu, — Zaiga izgrūda. Labi, ka Daumants šo piezīmi nedzirdēja.

«*Kas tagad būs?*» Baiba vakarā ierakstīja dienasgrāmatā. «*Klase man uzticēja pāraudzināt to slaistu un kausli Daumantu. Vai es to spēšu? Un ko par to teiks māte un mans patēvs?*»

5. nodaļa

«BAIBA, TEVIS DĒĻ ES...»

Pie sestā dzīvokļa durvīm Daumants apstājās. Nospodrinātā misiņa plāksnītē ar vecmodīgiem burtiem bija iegravēts nepazīstams uzvārds «N. Naikovskis». Bet Baibu taču sauca — Baltīna. «Droši vien komunālais dzīvoklis,» Daumants prātoja un nospieda zvana pogu.

Durvis atvēra padzīvojis vīrietis samta mājas žaketē ar smailu ķīļbārdiņu un švītīgām ūsiņām. Retie mati bija rūpīgi pārsukāti pāri kailajam galvvidum.

«Šo ģīmi gan varētu acumirkli uzzīmēt,» Daumantam iešāvās prātā.

— Atvainojiet — vai Baiba mājās?

— Ko jums vajag no Baibas? — Vīrietis aizdomīgi nopētīja puisī no galvas līdz kājām.

— Viņai uzdots mani apgaismot, — Daumants paskaidroja.

— Kā tas saprotams? — ūsainis brīnījās.

— Gluži vienkārši — viņai mani jāapgaismo politiski, sabiedriski un

arī jāpalīdz mācībās, — Daumants turpināja. — Es, redzat, mūsu astotajā «b» piederu pie atpalikušajiem. Tā sakot, kauna traips.

— Baibas nav mājās, — vīrietis strupi noteica un aizcirta durvis.

Daumants paraustīja plecus un, pa trim kāpieniem lēkdams, priecīgs metās pa kāpnēm lejā.

— Kas tas bija par garu lamzaku, kas taujāja pēc tevis? — patēvs noprasīja, kad Baiba ar mazo brāli atgriezās no bērnudārza.

— Tas nebija nekāds lamzaks, bet gan mans klasesbiedrs.

— Kādēļ tieši tev viņš jāapgaismo?

— Klases kolektīvs tā nolēma. Tas ir mans sabiedriskais pienākums.

— Tavs? — patēvs brīnījās. — Tad nu gan atraduši, kam tādas lietas uzticēt. Tālāk par priekšistabu tu viņu neved. Un pielūko, ka nekas nepazūd. Pazīstu tos garmatainos pinkaiņus.

Patēvs aizvēra aiz sevis durvis. Baiba atviegloti uzelpoja.

— Un vairāk par reizi nedēļā lai viņš te nevelkas! — Durvis pavērās vēlreiz. — Neaizmirsti, ka es tevi ēdinu un apģērbju. Pabaro Rolandiņu un sāk gatavot vakariņas.

Otrā rītā uz tāfeles bija uzzīmēts ūsains vīrietis ar smailu Mefistofeļa bārdiņu un uz leju nošļukušām ūsām.

— Es mazgāju rokas nevainībā, — Daumants klāstīja. — Ierados tieši piecos kā norunāts, līdzīgi ņemot mācību grāmatas, jaunākās avīzes, komjau-natnes statūtus un visādu citādu literatūru. Bet durvīs stāv šis pilsonis un raida mani prom. Visu vakaru smagi pārdzīvoju, ka neesmu izpildījis klasei doto solījumu. — Daumants liekuļoti slaucīja acis. — Bet naktī sapnī redzēju Zaigu inkvizitora tērpā ar knaiblēm rokās. Viņa gatavojās man maukt nagus.

Klase gardi smējās.

— Neāksties! — Zaiga apskaitās. — Mums jau viens klauns ir, tu gribi būt otrs?

— Piedod, ka tā iznāca, — Baiba starpbrīdī atvainojās. — Mani aizsūtīja uz bērnudārzu pēc brālīša. Varbūt tomēr būtu prātīgāk, ja ar tevi noņemtos kāda cita, piemēram, Zaiga. Viņa ir teicamniece un daudz gudrāka par mani.

— Paldies par kūkām, es labāk ēdu rupjmaizi. — Daumants patiesi izbijās. — Tu vismaz esi puslīdz normāla. Kad drikstu piekāpt? Varbūt šodien?

— Nē, šodien ne. Man ir veļas diena. Labāk ceturtdien, tūlīt pēc stundām. Naikovskim tad ir mācības ekonomikā un viņš nāk vēlāk mājās.

Ceturtdien Baiba un Daumants no skolas izgāja reizē.

— Varbūt dāma vēlas, lai es viņai panesu somu un paņemu zem rokas, — Daumants pa paradumam zobojās.

— Apkaunies! — Baibai pat asaras saskrēja acīs. Kādēļ klase tieši viņai uzgrūda šo slaistu un ņirgu? Kādēļ ne Annai, Dvīņiem vai Sanitai? Tās gan neļautu sevi apcelt, dotu tūlīt pretī.

— Neuzmet nu lūpu! — Daumants labinājās. — Pasaki, kas tas īsti ir par tipu ar to bārdiņu un ūsām?

— Naikovskis? Mans patēvs.

Daumants iesvilpās.

— Tēvs miris?

— Nē, tēvs pameta mūs ar māti, kad es sāku iet pirmajā klasē.

— Un kur viņš ir tagad?

— Nezinu. Māte teica, ka esot apņēmis citu sievu, skaistāku un gudrāku par viņu, un aizbraucis uz Turkmēniju vai Tadžikiju. Vismaz mūsu mājās viņš vairs nav rādījies.

Pagāja krietns brīdis, kamēr Baiba atslēdza daudzās atslēgas.

— Pie jums kā komisijas veikalā, — Daumants, apstaigādams dzīvojamo istabu, konstatēja. — Un ož pēc naftalīna un pagājušā gadsimtena.

— Ļoti trāpīgi. — Baiba iesmējās. — Tās ir Naikovska senču mēbeles. Naikovskis apgalvo, ka tās esot nenovērtējami dārgas. Bet es šos vecos krāmus līdz nāvei ienīstu. Katru dienu man no visiem kokgriezumiem ar īpašu spalvu slotiņu rūpīgi jānoslauka putekļi. Patēvs pats pārbauda. Ja kaut kas nav padarīts pa prātam, tūlīt sāk savus sprediķus: es viņu kapā iedzīšot, es viņa mūžu apēdīšot un tā tālāk. Lūdzu, ņem to vērā un mani pārāk nekaitini, arī tevi es varu apgrauzt.

Abi sāka jautri smieties.

— Tu apsēdies te pie mana galdiņa un sagatavo rītdienas stundas, bet es pa to laiku nomizošu kartupeļus.

— Šis numurs tev, meitenīt, neies cauri. Klase uzdeva tev mani apskaidrot un pārāudzināt laika garā, nevis tikai atprasīt uzdoto, — Daumants zobojās.

Baiba piegāja pie Daumanta un uzlika viņam roku uz pleca.

— Ja tu esi atnācis tikai par mani pasmieties, tad ej tūlīt prom. Man patiešām gribas tev palīdzēt, tikai nezinu, kā.

Daumants neizturēja meitenes skaidro acu skatienu un nodūra galvu.

— Es pats sevi neizprotu, — viņš murmināja. — Jūs visi kā mūris pret mani. Vienīgi Imants ne. Tad kaut kā man sevi jāparāda, kaut vai ar kaušanos vai ar to nelaimīgo karikatūru, lai jupis viņu parautu.

— Tu izrikojies muļķīgi, kā puīselis no trešās klases.

— Nu, pasaki godīgi, vai tu apvainotos, ja es Daces vietā būtu uzzīmējis tevi?

Baiba brītiņu padomāja.

— Redzi, meitenes ir jūtīgākas nekā zēni. Tu droši vien tā nedomāji, bet iznāk, it kā Dace būtu... — Baiba sastostījās, — ...mīlējusies ar Pēteri. Bet es varu galvoņ, ka viņi pat nav saskūpstījušies. Vai tagad tu saproti?

Daumants brīdi klusēja.

— Tu esi pirmā meitene, kas ar mani draudzīgi aprunājas. Un vispār, reizēm es jūtos kā padzīts suns.

— Es arī. — Baiba smagi nopūtās.

To nu Daumants nebija gaidījis.

Vecmodīgais sienas pulkstenis ar dobjū skaņu noskandināja četras reizes. Baiba izbijās.

— Pārņāks mamma un Naikovskis, bet pusdienas nebūs gatavas. Man jāiet uz virtuvi.

— Es tev palīdzēšu, — Daumants piedāvājās. Baibai par lielu izbrīnu, viņš itin veikli prata lobīt kartupeļus un tīrīt saknes.

— Pieņemsim, ka tu gluži kretīns neesi, — Baiba uzsāka pārtraukto sarunu.

— Pieņemsim, — Daumants piekrita.

— Cik laika tev vajadzēs, lai sāktu kārtīgi mācīties?

— Mēnesis būtu vajadzīgs.

— Ķīmiju un angļu valodu tu zini labāk par mani, bet pārējos priekšmetos es tev varētu palīdzēt.

— Jūs visi, arī mans treneris Roberts Strauts, velkat vienu meldiņu — mācīties, mācīties, mācīties. — Puisis nopūtās. — Kādēļ? Ko tas man dos? Krietns amatnieks nopelna divreiz vairāk par inženieri ar visu augstskolas diplomu.

— Bet...

— Es jau zinu, ko tu teiksi, — izglītība padara cilvēku garīgi bagātāku, kulturālāku un tā tālāk. To pašu man katru dienu kaļ mamma un brālis Kristaps, to pašu skandina skolā. Bet es gribu ātrāk nopelnīt lielo rubli un darīt to, kas pašam patīk.

Baibas māte, pārņākusi no darba, atrada abus cītīgi gatavojam pusdienas.

— Nu tad līdz rītam, — Daumants atvadījās. — Čau!

-MAN VIENS PĪPIS, VAI LĪDZĀS SANITA
VAI ĒĢIPTIEŠU MŪMIJA!

* * *

Savus šefa pienākumus Baiba centās pildīt apzinīgi. Viņai pat nebija nekas pretī sēdēt ar Daumantu vienā solā.

— Man viens pīpis, vai līdzās Sanita vai ēģiptiešu mūmija, — Imants deklarēja. — Noderīgāka, protams, būtu Zaiga, tā vismaz nav tik stulba un avārijas brīdī spētu pateikt priekšā.

— Skrej jau, skrej, ja viņš tev tuvāks un dārgāks par mani! — Sanita pārmeta Baibai.

Nākamais solabiedrs Sanitai nepavisam nebija pa prātam. Imants nekādi nespēja izprast tos zēnus, kuri luncinājās ap meitenēm, rakstīja zīmītes un aicināja uz satikšanos. Viņš dziļi pārdzīvoja to, ka Daumants, klases stiprākais un vērtīgākais zēns, visu acu priekšā gāja bojā un viņš, Imants, tur nekā nespēja palīdzēt.

— Man šķita, ka tu esi īsts tērauds, bet, kā izrādās, pietiek kādam skuķim pamirkšķināt skropstas, un tu izplūsti viņas priekšā kā ķīselis, — viņš pārmeta Daumantam.

— Baibu tu, akmeņu vācēj, liec mierā, citādi iepazīsies, lūk, ar šo te. — Daumants piebāza Imantam pie deguna savu iespaidīgo dūri.

— Nu, ko tu, jokus nesaproti?

Visvairāk Daumanta pāraudzināšanā varētu darīt zīmēšanas skolotāja Maiga Putniņa, par to gan klases audzinātājs, gan Baiba bija cieši pārliecināti. Tie skolēni, kuriem bija mākslinieka talants, atradās īpašā viņas aizbildniecībā. Nežēlodama brīvo laiku, skolotāja Putniņa nāca uz skolu agrāk no rīta un palika vēlāk pēc stundām, apmācot papildus savus talantus gan zīmēšanā, gan gleznošanā, gan dažādās grafikas tehnikās. Rezultāti neizpalika. Skolotājas labsirdīgā, apaļā seja ar jaukajām vaigu bedrītēm laistīt laistījās, kad viņas skolēni konkursos izcīnīja pirmās vietas.

Skolotāju istabā šī Maigas Putniņas aizraušanās vairākkārt izsauca dzīvas debates.

— Kāda jēga nākt agrāk uz skolu vai lieki sēdēt pēc stundām? Domājat, viņi jums teiks par to paldies? — vēstures skolotāja Zariņa spriedelēja.

— Es to nedaru par paldies. Katrā cilvēkā mīt mākslinieks, bērnos jo sevišķi. Nedrīkstam ļaut šai dzirkstelei izkvēlot.

— «Gūt var ņemot, gūt var dodot, dodot gūtais neatņemams», — latviešu valodas skolotājs nocitēja Raini.

— Bet jūsu pašas jaunrade? Kādreiz jūs slavēja par spējīgu portretisti. — Vēsturniece ignorēja Kadiķa piebildi.

— Šeit skolā es spēju dot vairāk, nekā sēdot darbnīcā un darinot viduvējus portretus. Kad sanāk mani kādreizējie audzēkņi, tagad jau pazīstami mākslinieki, un rāda savus darbus, man ir tāda sajūta, ka ikvienā no viņiem ir arī daļiņa no manis.

— Jūs, kolēģe, esat ideāliste, — vēstures skolotāja ironizēja. Viņa pati skolā neuzkavējās nevienu lieku minūti. Pēc universitātes beigšanas viņai te bija jānostrādā trīs obligātie gadi. Šis bija pēdējais. Savus pienākumus viņa veica, un vairāk, pēc viņas uzskatiem, nevienam nebija tiesības prasīt.

— Tad jau iznāk, ka mūsu skolā salasījusies īsta ideālistu kompānija — skolotājs Caune, skolotāja Cīrule, skolotājs Kadiķis, mani arī varētu pie tiem pieskaitīt, — Ieva Līce smējās.

— Tā ir jūsu darišana, — vēsturniece nepadevās. — Man šķiet, ka skolotājam drīkst būt arī sava personiskā dzīve. Uz redzēšanos līdz rītam!

Kādā starpbrīdī daži no astotās «b» uzjautrinājās par Daumanta trāpīgo angļu valodas skolotājas Mādžorijas Šīpas karikatūru. Klāvs, precīzi atēlodams viņas žestus un izrunu, papildināja izrādi. Nevienš pat nepamanīja zīmēšanas skolotāju, kura vēroja notiekošo.

— Rausītis! Veči, izgaistam!

Astotie ar troksni metās uz durvīm. Daumants ar lupatu steidzīgi notīrīja tāfeli. Baiba nobijusies atļaidās solā.

— Vai tu to zīmēji? — skolotāja vaicāja.

Daumants pamāja ar galvu.

— Tu esi tas jaunais ar lietuvisku vārdu?

— Par to atbildīgi mani senči. — Daumants paraustīja plecus.

— Vai mani tu spētu uzzīmēt?

— Lūdzu, bet par sekām es neatbildu. — Daumants, brīdi papētījis skolotāju, veikli uzzīmēja uz tāfeles viņas apaļīgo augumu, kura dēļ to dēvēja par Rausīti.

Pēc zvana sanākuši klasē, astotie nezināja, kā izturēties.

— Varenī! — Putniņa skaļi iesmējās. — Pēc stundām ienāc zīmēšanas kabinetā.

— Kas tie par fokusiem? — Reinis Kadiķis, paskatījies uz tāfeli, apskaidās. — Tūliņ nodzēs!

— Skolotāja Putniņa pati lika, — Baiba aizstāvēja savu aizbildināmo. — Viņa bija ļoti apmierināta ar portretu.

— Lai Rausītis ieskrienas, bet es nekur neiešu, — Daumants čukstēja Baibai.

— Iesi gan. Un neaizmirsti, ka klase tev uzdeva par pienākumu piedalīties arī sienasavīzes noformēšanā.

— Baidos, ka Putniņa neliek man uzdarboties savā «talantu studijā».

— Tas būtu lieliski. Ja pats pacenstos, rudenī varētu iestāties rozentāliešos.

— Zīmēt tos bārdainos ģipšus? Pateicos! Mākslinieka gods mani nevelk.

— Un kas tad tevi velk?

— Es jau tev teicu, kas.

— Tu esi totāls muļķis!

— Pateicos! To man skandina katru dienu.

Uz zīmēšanas kabinetu Baiba Daumantu aizvilka gandrīz vai ar varu.

Kāds desmits skolēnu cītīgi gleznoja kluso dabu, arī Dace Ērgle no viņu klases. Uz galda stāvēja brūna māla krūze, tai līdzās divi sārtvaidži āboli. Saules stari mirgoja uz spožās glazūras.

— Krūze nav tikai brūna. Vērojiet uzmanīgi, tur atspīd gan sārtie toņi no āboliem, gan zaļganie no galdauta, gan baltie un zilganie no saules un loga stikla, — Maiga Putniņa skaidroja.

Daumants ar interesi apskatīja akvareļus. Ja viņam būtu jāuzzīmē, vai viņš spētu? Būs mājās pa klusam jāpamēģina. Un ja nu no viņa patiešām

kādreiz iznāk slavens mākslinieks? Tāds kā Uldis Zemzaris, Edgars Iltners vai Gunārs Krollis? Tas gan būtu varens joks. Ar vienu spļāvienu viņš pārspļautu savu izcilo brālīti. Izstādes, medaļas, goda nosaukumi. Raksti avīzēs — jaunais, spējīgais grafiķis, nē, labāk gleznotājs Daumants Pētersons... Talantīgā mākslinieka Pētersona izstāde Varšavā, Sofijā, Prāgā...

Un kāpēc gan ne?

— Tev ir vērīga acs saskatīt pašu raksturīgāko, tas ir labi. Kā tev veicas ar krāsām? — skolotāja Putniņa apvaicājās.

Daumants klusēja. Viņa spējas zīmēt karikatūras bija atklājušās pavisam nesen, kad treneris Roberts Strauts lūdza noformēt kluba satīrisko sienasavīzi «Ušņu duramais».

— Varbūt tev saglabājušies agrākie zīmējumi?

Zīmēšana un fizikultūra bija vienīgie priekšmeti, kuros Daumants saņēma piecniekus.

— Visi krāsni.

— Žēl. Es apjautāšos tavas iepriekšējās skolas zīmēšanas skolotājam. Kā viņu sauca?

— Lūdzu, nedariet to, es jūs ļoti lūdzu! Es atnesīšu zīmējumus, ja jums tie vajadzīgi, es uzzīmēšu visu, ko vien gribat.

Skolotāja Putniņa domīgi raudzījās glītajā puisī, kas samulsis nezināja, kur likt savas garās rokas. Viņš labprāt būtu laidies lapās, ja blakus kā ēna nestāvētu Baiba. Domās viņš sūtīja meiteni pie visiem velniem.

— Nodarbības mums notiek pirmdienās no rītiem un piektdienās pēc sestās stundas. Tā kā tu noteikti ierastos! — skolotāja piekodināja.

— Mēs ar Daci par to parūpēsimies, — Baiba apsolīja.

Sestdienas pēcpusdienā Daumants uz boksa treniņu ieradās ar bloknotu un flomasteriem rokās un brīvajos brīžos cītīgi zīmēja.

— Va velns! — Hronists brīnījās. — Raibais ar visiem vasaras raibumiem. Re, kā bliež Valdiņam pa kreiso sānu! Un treneris. Un Rižiks ar lecamo aukliņu. Tev, Daumant, ir baiga paķēriens. Gatavais mākslinieks, liec kaut vai izstādē.

— Nu, ko jūs, — Daumants apkaunējās. — Skolotāja lika.

* * *

Svētdienas pēcpusdienā māsa palūdza Daumantu uz stundiņu pieskatīt mazo Andri. Daumanta bloknotā līdzās bokseriem parādījās kustīgā mazuļa attēli — sīkais bāž mutē kājas īkšķi, smejas ar platu, bezzobainu muti, pēta grabulīti, sīkajam birst asaras.

— Kas tad tas? — Kristaps, durvis pavēris, apjautājās. — Vai jauns hobijs?

— Tinies prom un aizver durvis no otras puses! — Daumants kautrējās un mājās nevienam nerādīja savus zīmējumus.

— Iesākumam labi, es teikšu pat ļoti labi, — skolotāja Putniņa, izklājusi Daumanta skices uz galda, slavēja. — Tev tikai trūkst zināšanu cilvēka anatomijā. Dažai figūrai kājas nesamērīgi garas, citai atkal ķermenis par garu, bet to visu var iemācīties. Protams, ja pats pacenšas.

Daumants vēl nebija cieši izlēmis, vai ir vērts censties vai ne. Viņš jutās kā cilvēks, kuru kāds no viņa paša neatkarīgs spēks grūž uz priekšu.

* * *

Pēc nedēļas visa skola skrēja skatīties jauno sienasavīzi. Neviens no atēlotajiem dauzoņām, sliņķiem un stundu kavētājiem netika saukts vārdā, bet visus varēja pazīt pēc zīmējumiem. Anonīms dzejnieks ar pseidonīmu Māceklis katram bija veltījis pienācīgu pantiņu. Pīpmanī, kas, no zēnu istabas bailīgi pabāzis galvu, skatījās apkārt, visi pazina Daumantu Pētersonu no astotās «b». Bet kurš tik veikli prata zīmēt? Astotā «b» klusēja.

Nodaļā «Pieredzes apmaiņa špikošanā» kāda meitene slēpa špikerus matu sprogās. Sevišķu jautrību radīja sludinājums, ierāmēts ar sarkanu: «Uzmanību! Norakstīšana no tālienes! Konsultācijas pie I. J. Turpat par nelielu atlīdzību izīrējams spēcīgs jūrnieku tālskatis.»

To Imants draugam ilgi nespēja piedot. Tālskati viņš bija izmantojis vienu vienīgu reizi, lai noskatītos no Pētera angļu diktātu. Šo ķēpīgo valodu, kurā runāja vienu, bet rakstīja pavisam ko citu, Imants nespēja sagremot.

Daumants centās, ļāva Baibai atprasīt uzdoto, reiz izpelnījās pat ķīmijas skolotājas Māras Cīrules atzinību, kas skolā bija reta parādība.

— Bez tevis, Baiba, es būtu pazudis, — viņš jokoja. — Tu mani esi pieradinājusi kā Mazais Princis lapsu Sent-Ekziperī stāstā.

Klusībā Daumants skaitīja dienas, kas atlikušas līdz izšķirošajām boksa sacensībām, — laiciņu, kad bija jāmēģina savaldīties. Kas būs pēc tam, tad jau manīs.

Roberts Strauts katram jaunajam bokserim izdalīja divus ielūgumus.

— Es ceru, ka mans sargeņģelis nepametīs savu apsargājamo tik grūtā brīdī. — Daumants, viegli piesarcis, pasniedza Baibai ielūgumu. Otru saņēma Imants.

Sacensības notika sporta skolas zālē.

— Mana guvernante Baiba, — Daumants iepazīstināja.

Hronists, Rižiks un citi zēni nesapratnē blisināja acis.

— Ko jūs brīnāties? Man tagad tāpat kā ārzemju bagātnieku bērniem piesaistīta aukle, smalkā valodā runājot — guvernante.

Puikas palaida skaļo zviedzienu. Baiba uzmeta lūpu.

— Nu, nu, vai pajokot vairs nedrīkstēs? — Daumants labinājās. — Es būšu ceturtajā pāri. Turiet ikšķus!

Pie galda drūzmējās tiesneši. Sportistu ģērbtuvē Roberts Strauts vēlreiz sapulcināja savus audzēkņus un piekodināja cīnīties godīgi, kā īstiem sportistiem pieklājas.

Rižiks jau devās uz ringu. Daumants uzvilka speciālos bokseru zābakus, zilās sporta biksītes, dzelteno krekliņu un rūpīgi apsaitēja rokas ar elastīgajām saitēm. Imants viņam palīdzēja. Pakrūtē nepatīkami kņudēja.

— Nodarbojies ar pašiedvesmu, — Imants teica. Saki sev: es uzvarēšu, es esmu veiklāks un stiprāks par savu pretinieku. Senie jogi tā darīja.

Daumants ar iesildīšanās vingrinājumiem bija ticis līdz «ēnu boksam», kad zālē atskanēja aplausi un ģērbtuvē gluži sasarcis iemetās Rižiks. Uzvara!

— Otrajā raundā es viņu nokautēju. Ar kreiso. Dažreiz ir labi, ja esi kreilis.

— Ringā aicinām Daumantu Pētersonu un Valdi Zariņu. — Atskanēja skaļrunī.

Daumantam likās, ka sirds sadalījusies vairākās daļās un nu pukst gan pie kakla un deniņos, gan degunā un plaukstās. Rižiks, viņa sekundants, pacēla ringa auklu un noņēma no pleciem pūkaino dvieli.

— Ierīvē pazoles! Kas ar tevi notiek? Atjēdzies!

Izņēmis no ūdens glāzes zobu aizsargus, Rižiks uzlika tos drauga zobiem.

Daumanta pretinieks Zariņš jautri smējās un sarunājās ar saviem līdzjutējiem, kas sēdēja pirmajos solos. Viņš bija pārliecināts par savu uzvaru.

— Bokseri, uz vidu! — Ringa tiesnesis aicināja.

Abi pretinieki paspieda viens otram roku. Atskanēja gongs. Valdis uzbruka, Daumants aizstāvējās. Valdis bija pusgalvu īsāks, bet plecīgāks par savu nepieredzējušāko pretinieku. Viņa rokas strādāja kā divi veseri, vairāk gan trāpīdami tukšu gaisu, jo Daumants veikli izvairījās. «Man viņš jānokausē un tad jāpāriet uzbrukumā,» Daumants domāja. Uztraukums

bija pārgājis. Spēcīgs sitiens pa uzaci viņu gandrīz notrieca zemē. Daumants revanšējās ar labo no apakšas pa pretinieka zodu. Pirmais raunds beidzās neizšķirti.

Rižiks apslaucīja drauga plecus un seju ar mitru sūkli un apvēdināja ar dvieli. Daumants pataustīja pieri. Virs uzacs pacēlās sāpīgs sapampums.

— Izbojāja tavu fizionomiju, — Rižiks, kompresi uzlicis, runāja. Nekas, pēc pāris dienām pazudīs. Tāds ir boksera liktenis.

Neizturami gribējās pamest ringu, bet to nedrīkstēja. Daumants paskaloja muti. Viņa pretinieks ringa zilajā stūrī izskatījās mazliet apjucis. Viņa sekundants kaut ko skaidroja un plātījās ar rokām.

— Tu nogaidi, kad viņš kļūst neuzmanīgs, un tad gāz, — Rižiks mācīja.

— Ringa zilajā stūrī sporta skolas audzēknis Valdis Zariņš, otrās jaunatnes sporta klases bokseris. Piecpadsmīt cīņās viņš izcīnījis divpadsmit uzvaras. — Skanēja skaļrunī. — Ringa sarkanajā stūrī Daumants Pētersons, kurš aizvada savu pirmo cīņu.

Atskanēja gongs, un sākās otrais raunds. Valdis mainīja taktiku. Neļaudams Daumantam attapties, viņš izdarīja māņu kustību un no visa spēka trieca pa vēl nesadzijušo degunu. Drausmīgas sāpes izskrēja cauri Daumanta ķermenim, mute pieplūda asinīm. Viņš kā nopļauts nokrita zemē.

Zālē sacēlās troksnis. Sporta skolas līdzjutēji aplaudēja, Pārdaugavas puikas svilpa, kļiedza, daudzija kājām. Tiesneši brīdi apspriedās. Nekādu pārkāpumu viņi nebija saskatījuši.

Daumants cīnījās pēc elpas. Tā laikam jūtas zīvs uz sauszemes, viņam iesāvēs prātā. Viņš izspļāva asinis uz grīdas un ievilka elpu.

— Viens, divi, trīs... — «Kādēļ viņi skaita tik ātri?» Daumants paslējās uz rokām. Tieši pretī viņš ieraudzīja Baibas plati ieplestās acis. Tajās viņš saskatīja izbailes. Un pēkšņi viņš atskārta, ka šī nopietnā, pieticīgā meitene viņam kļuvusi tuvākais cilvēks pasaulē, ka viņas dēļ jāsakopo visi spēki, jāuzvar.

...septiņi, astoņi... Vēl dažus elpas vilcienus. Pie «deviņi» Daumants piecēlās kājās. Nelabums pakrūtē un sāpes bija pierimušas. Pavisam tuvu viņš ieraudzīja Valda mazās, pierē iegrimušās ačteles. Daumants zibens ātrumā izstiepa roku un sita no visa spēka. Trāpīts! Zāle noelsās, to neviens nebija gaidījis. Valda skatiens aizmiglojās, un viņš nevarīgi saļima zemē. Pārdaugavieši gavilēja. Tīra uzvara!

Abu komandu cīņa beidzās neizšķirti.

— Labāk, nekā es cerēju, — Roberts Strauts rezumēja. — Tagad labi boksa cimdi un pārējais inventārs mums tikpat kā rokā.

— Man sirds apstājās, kad tu nogāzies zemē, — Baiba atzinās, kad visi bariņā devās uz trolejbusu. — Vairs nekad es nenākšu uz šādām sacensībām. Tā taču ir visparastākā izkaušanās.

— Ko tu, bokss ir visvīrišķīgākais no visiem sporta veidiem, vienīgais, kurā vēl nav ielauzušās sievietes, — Daumants protestēja.

— Tu smagi maldies, — Hronists viņu pārtrauca. — Amerikā notiek ne vien sieviešu boksa sacensības, bet arī kečs.

— Kas tas ir — kečs? — Baiba interesējās.

— Tā ir tāda cīņa, kurā atļauts viss — sist pa pakrūti, raut drēbes nost, lauzt, spert, kost, — Hronists paskaidroja. — Es reiz redzēju filmu. Bai-gais skats. Par laimi, pie mums tas aizliegts.

Nedēļu jaunajam boksa čempionam vajadzēja pavadīt Traumatoloģijas institūtā, kamēr sadziedēja lauzto degunkaulu.

— Nu, ko es teicu! — Zaiga gandrīz vai gavilēja, ieraudzījusi Daumanta pārsaitēto galvu. — Viņš atkal ir piedalījies kādā kautiņā. Un tādu mēs vēl gatavojamies uzņemt komjaunatnē.

— Nečauksti! — Imants viņu apsauca.

— Cik Daumants tev maksā par aizstāvēšanu? — Zaiga ironiski apjautājās.

Imants īsumā pastāstīja par notikušajām boksa sacensībām.

— Klase var lepoties ar tādu sportistu, — viņš nobeidza.

Daumants piesarcis klusēja.

— Neticiet, — Zaiga neatlaidās. — Viņi droši vien pa abiem to sacerējuši, lai aizbildinātos.

— Es arī biju sacensībās un visu redzēju, — Baiba apliecināja. — Tas bija klasisks nokauts.

Daumants zem galda viņai pateicīgs paspieda roku.

6. nodaļa

DZIMŠANAS DIENA KVADRĀTĀ

Kādu rītu Marga klasē iedrāzās pagalam satraukta.

— Ja mani šodien izceļ, tad vāks, — viņa, draudzenei blakus nosēdusies, pavēstīja. — Vakar māmiņai pēkšņi kļuva slikti, izsaucām ātro palīdzību, un viņu aizveda uz slimnīcu. Mēs ar tēti visu nakti neesam gulējuši. Mums

tik ļoti gribas mammai sagādāt kādu pārsteigumu. Un zini, ko mēs nolēmām?

Rīta sapurināja gaišās sprogas.

— Izremontēt dzīvokli. Tētis saka — tagad mums sāksoties jauna dzīve četratā, un tādēļ viss vecais un neglītāis aizvācams. Šodien tētis izprasīja brīvdienu un meklē meistarus.

— Kaut kas traks! — Marga otrā dienā šķendējās. — Remonta kantoris sola strādniekus tikai pēc mēneša. Tētis saka — viņš lūdzies, gandrīz vai ceļos mezdamiem, piesolījis pat lielāku atlīdzību, bet šie ne un ne. Tētis sadabūjis grāmatu «Dzīvokļa remonts», vakar vakarā mēs abi to pamatīgi izstudējām un šodien ķersimies paši pie darba. Varbūt arī tu atnāktu palīgā?

— Protams, bet man prātā iešāvās kāda vērtīga ideja, taču to es tev neteikšu.

Drīz vien pa klasi ceļoja šāds paziņojums:

«Stingri slepeni!!!
Sargāt no Margas!!!»

Sestdien pēcpusdienā un svētdien pie Margas notiks sabiedriskā talka — dzīvokļa remonts. Pieteikšanās

brīvprātīga!

Vajag ap desmit cilvēku, vēlams ar pieredzi remontdarbos. Līdzī nēmt darba tērpus, pindzeles, lupatas u. c.

Pieteikties pie Ritas. **N e n o k a v ē j e t!**

Paziņojuma teksts tika attiecīgi papildināts un komentēts:

«Vai dejas arī būs? Ja ne, tad es neju. Šinī diķī bebbri nedzīvo! Ko nozīmē burti «u. c.»? Dažādus stimulatorus, piemēram, skābulīti. Man labāk garšo piens. Labu apetīti! Klases gods prasa, lai palīdzam biedrenei nelaimē (to noteikti bija rakstījusi Zaiga).»

Reinis Kadiķis paziņojumu pārķēra pie Daumanta.

— Operatīvi! — skolotājs pasmējās. — Vai mani arī ņemsiet savā pulkā?

— Kāda runa, skolotāj, ar lielāko prieku.

— Tu būsi? — Sanita pajautāja Baibai.

— Ja mamma atļaus, noteikti.

— Es arī labprāt, bet mani senči, kā par nelaimi, brauc uz Šauļu uteni, tur varot dabūt šikus siltos zābaciņus, un bez piemērišanas, tu pati zini, apavus nopirkt nevar.

— Tēt, vai es nevarētu uz sestdienu un svētdienu aizņemties tavu krāsotāju otu un smidzinātāju? — Klāvs vakarā apjautājās.

— Ko tad tu, uz savu roku gribi piepelnīties?

Klāvs izstāstīja tēvam par gaidāmo talku.

— Sestdien man nesanāk, bet svētdien es labprāt ietu jums palīgā, — meistars pieteicās. — Protams, ja mani pieņemsiet.

— Tu esi pārākais no visiem tēviem. — Klāvs pat piesarka no prieka.

— Nu, nu, — meistars nokrekstējās. — Varbūt man ir kāds aprēķins. Ja nu man izdodas kādu savervēt savā brigādē par mācekli? Amats, pats zini, laimes pamats.

Kļaviņi bija draudzīgas, jautras dabas ģimene.

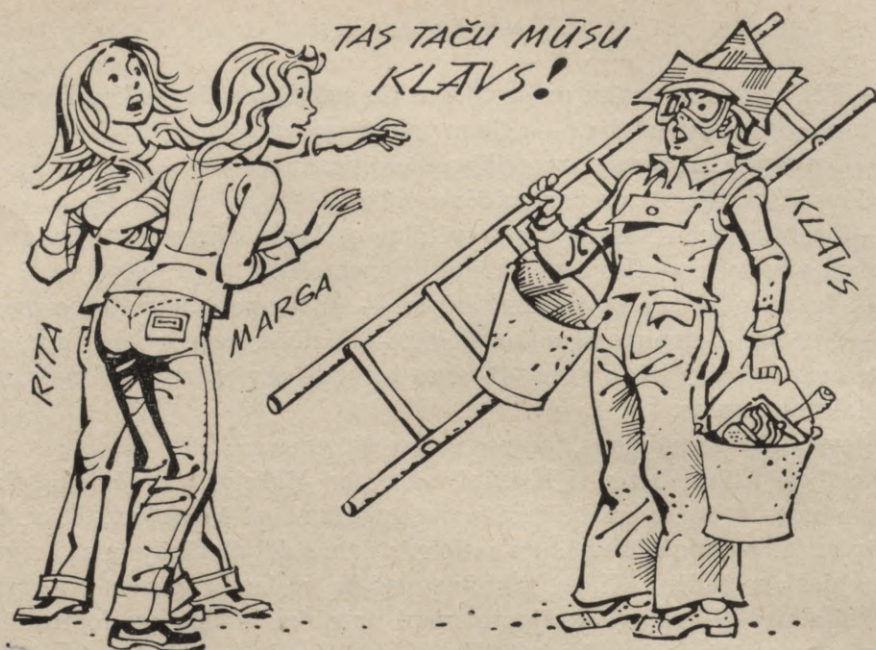
Ne tikai Klāvs, bet visi Kļaviņi, sākot ar Mākslas akadēmijas pirmā kursa studentu Justu un beidzot ar vecmāmiņu, mīlēja jokus. Tēvu, krāsotāju meistarū, viņa liksmās un satīcīgās dabas dēļ dievināja visa brigāde. Pirms dažiem gadiem Klāvs, rakņādāmie pa veciem papīriem un grāmatām, bija uzgājis rūpīgi iesaiņotu mapi ar cirka afišām un fotouzņēmumiem. «Drosmīgie gaisa akrobāti *Mary and John Jerk . . .*» No fotogrāfijām raudzījās divas jaunas sejas, apbrīnojami līdzīgas viņa vecākiem. Ko tas nozīmēja?

— Ja tu negribi apbēdināt savu tēvu un māti, tad nekad nejaūtā viņiem par cirku. — Vecmāmiņa par šo tematu neielaidās garākās pārrunās. — Nekādu labumu tas viņiem nav devis, tikai ļaunu — tēvs visu mūžu staigā ar stīvu plecu, māte — ar klibu kāju.

Ģimenes draugs, vecais žonglieris un klauns Roberts, Klāvam pastāstīja, ka skatītāji kādreiz, elpu aizturējuši, sekojuši viņa vecāku pārdrošajiem lēcieniem augstu cirka kupolā. Tad notikusi nelaime. Ārsti ilgi cīnījušies par abu dzīvībām. Tēvs pēc atveseļošanās apguvis krāsotāja arodu, māte strādājusi tajā pašā celtniecības pārvaldē par grāmatvedi.

Kopš tā laika Klāvs sapņoja par cirku. Bet tas bija viņa personīgais noslēpums, kuru zināja vienīgi žonglieris Roberts un daži tuvākie draugi. Pa vasaras brīvlaikiem zēns strādāja tēva brigādē un prata itin veikli rīkoties ar smidzināmo aparātu, sajaukt krāsas un piešpaktelēt nelīdzenumus un plaisas.

Marga un Rita, tērpušās vecos džinsos, stiepa uz kaimiņu dzīvokli krēslus, kad pie durvīm piekļauvēja notraipītā kombinezonā tērpusies persona. Uz acīm viņam bija milzīgas motociklista aizsargbrilles, vienā rokā spainis, otrā — vieglas kāpnītes.

— Namu pārvaldē man teica, ka te notiksot remonts un vajagot pieredzes bagāta māldermeistara. Un tā nu es esmu klāt.

— Jā, bet ... — Marga sastomījās. Viņa nekā nenojauta.

— Lūdzu, lūdzu, nāciet tik iekšā! — Rita aicināja. — Mums ļoti vajadzīgs labs meistars.

— Griesti netīri. — Meistars apstaigāja istabas. — Arī tapetes nav pirmā svaiguma. Ja labi papūlas, divās dienās to darbiņu var veikt. Vai tapetes saimniece jau nopirkusi?

— Jā, lūdzu, apskatiet! Mēs rūpīgi nomērījām, cerams, ka pietiks.

— Un galdnieku līmi?

— Te tā ir.

— Un rudzu miltus klīsterim?

— Tos tētis šovakar atnesīs. Ko tu spurdz? — Marga dusmīgi paskatījās uz draudzeni.

— Vai tu patiešām nepazīsti? Tas taču mūsu Klāvs. — Rita skaļi smējās. — Pamatīgi nomaskējies, vai ne?

— Darbam atbilstošā formas tērpā. — Klāvs apmierināts grozījās pa istabu. — Modelis «Krāsu pods un pindzele». Var pasūtīt pirmšķirīgajā modes ateljē «Šuj pats».

Vēl vienpadsmit reizes piezvanīja pie durvīm, un Marga piedzīvoja vienpadsmit pārsteigumu.

Par darba vadītāju vienbalsīgi ievēlēja Klāvu.

— Nu tad tā, — Klāvs, uz kāpnītēm pakāpies, izrikoja brigādi. — Vispirms jāatbrīvo telpas.

Visus sīkos priekšmetus — galdus, krēslus, televizoru, stāvlampu — ienesa pie kaimiņiem. Grūtāk gāja ar plato trīsdurvju skapi, tas turējās pretī kā zemē ieaudzis.

— Vajag izkustināt un palikt zem kājām zaļus kartupeļus, — Daumants pamācīja. — Mēs vienmēr mājās tā darām.

Kad pārradās Margas tēvs, simfoniskā orķestra vijolnieks, darbs jau kūsāt kūsāja. Puiši bīdīja mēbeles uz istabas vidu, meitenes tās rūpīgi nosedza ar papīriem un vecām drēbēm. Parketa grīdu nokaisīja ar biezu zāģu skaidu kārtu. Klāvs, uz kāpnītēm pakāpies, mazgāja griestus. Meitenes spiegdamas vairījās no netīrajām šļakatām.

— Pa nakti griesti apžūs. Rīt no rīta mēs ar tēti atnāksim tā agrāk un nopūtīsim baltus, — Klāvs, darbu pabeidzis, apsolīja.

— Es nemaz nezināju, ka manai meitai ir tik lieliski klases biedri, — Margas tēvs priecājās.

— Mēs paši arī to nezinājām, — astotie smējās.

Nākamajā rītā Marga ar tēvu, sakrāvuši uz grīdas krīta pakas un galdnieku līmes plāksnītes, pētīja grāmatu «Dzīvokļa remonts».

— Receptē paredzēto līmes daudzumu šķīdina vienā litrā ūdens, — Marga lasīja.

— Vai nebūs par maz? — tēvs prātoja. — Labāk uzlikšu divus litrus, redz, cik te daudz līmes.

Par laimi, istajā brīdī ieradās Klāvs ar savu tēvu. Vijolnieka šaurā plauksta pavisam pazuda krāsotāja platajā ķetnā.

— Šajā orķestrī atļaujiet mums ar Klāvu spēlēt pirmās vijoles. — Kļaviņa smiekli dārdināja tukšās istabas.

Drīz vien līme bija uzvārīta, krāsa iejaukta, un sākās pats atbildīgākais darbs — griestu balsināšana.

— Atļauj man, tēt! — Klāvs palūdza.

— Nu, skaties, meistar, neapkauno firmu.

Klāvs iedarbināja smidzinātāju. Smalka strūkļa vienmērīgi noklāja traipainos griestus.

— Cik tev veikli padodas! — klasesbiedri, kuri pa to laiku arī bija iera-
dušies, brīnījās.

— Iestrādājies, pagājušajā vasarā mūsu brigādē bija lielu lielais palīgs, — Klāva tēvs palepojās.

— Dod mums arī papūst! — zēni lūdzās.

— Nekas nesanāks, — Klāvs atgaiņājās. — Salaidīsiet dēli, bet viss negods tiks mums.

Istabu stūrus un tumšākās vietas nobalsināja pats krāsotāju meistars.

Darbs ritēja pilnā sparā, kad, visiem par lielu izbrīnu, ieradās Zaiga. Mugurā viņai bija elegants, koši sarkans bikšu kostīms.

— Kā rietoša saule virs jūras, — Pēteris skandēja.

— Uzcirtusies kā modes skatē. — Klāvs kopš pērnā gada Zaigu ciest nevarēja. — Redzēsim, kāda šī izskatīsies pievakarē.

Būdamā klases vecākā, Zaiga uzskatīja par savu pienākumu piedalīties visos kolektīvajos pasākumos. Arī šo pasākumu viņa gatavojās garī un plaši aprakstīt klases dienasgrāmatā ar virsrakstu «Tā rikojas īsti padomju skolēni».

— Iestāstīju vecākiem, ka visai klasei obligāti jāiet uz operu «Svētā Maurīcija brīnumdarbi», — Zaiga paziņoja, lepodamās ar savu varoņdarbu.

— Slikti darīji, — Klāvs nerimās.

— Kādēļ?

— Pirmkārt, jau tādēļ, ka labi bērni nemāna savus vecākus, un, otrkārt, tādēļ, ka no meliem nosirmo.

— Tu, dēliņ, esi atpalcis no dzīves. Sirmas meitenes pašreiz ir modē. Vai, cik te pie jums ir šaušalīgi netīrs! — Zaiga čaloja. — Es gan nekā jēdzīga neprotu, bet jūs mani pamāciet, jā?

— Ko tad tu nāci? Būtu tupējusi mājās un zubrījusies. Saķersi trijnieku, mēs vēl būsim vainīgi, — Klāvs purpināja, nevērīgi vicinādams ar balto, krāsas pilno sareni tā, ka šļakatas šķīda uz visām pusēm.

— Pasaki, lūdzu, Marga, lai viņš aizveras, — Zaiga gandrīz vai raudāja.

— Ejam virtuvē, — Marga vedināja. — Tur ir tīrāks. Kartupeļus nomizot, cerams, tu pratīsi?

— Tā, ne visai, — Zaiga atzinās.

Marga iedeva Zaigai mātes priekšautu, salūkoja aso virtuves dūcīti un piesēdināja pie darba.

Istabā valdīja smieklī un jautrība. Zaiga viena pati apskaitusies biežām mizām apgraizīja kartupeļus un rija aizvainojuma asaras. Viņa nožēloja, ka vispār atnākusi, bet tagad projām iet bija neērti.

— Tā sieva, kas vēlas,
Lai nedusmo vīrs,
Tā gādā, ka istabas
Kuls allaž tīrs, —

Klāvs iedziedājās, kad griesti bija nokrāsoti. Meitenes novāca no mēbelēm apsegus, saslaucīja ar krītu piemirkušās zāģu skaidas.

— Klau, Klāv, vai par krāsotāju grūti iemācīties? — Juris interesējās.

— Ko tad tu, gribi mainīt profesiju?

— Neizlocies, atbildi pēc būtības.

— Kāds laiciņš paiet. Sākumā liek pie palīgdarbiem — visādu veco krāsu mazgāšanas; tur gan jaukuma maz, bet vēlāk, kad tiek pie krāsošanas, ir pat interesanti. Mūsu brigādē vairumā jaunieši. Mēs paši izdomājām katram dzīvoklim savus iemītniekus. Teiksim, tajā divistabu dzīvoklī apmetīsies jauns pāris, priecīgi, laimīgi, viņiem guļamistabu nokrāsojām rozāinu, dzīvojamo — gaiši zaļos toņos. Vienistabas dzīvoklī dzīvos zinātnieks, briesmīgi nopietns, līdz ausīm iegrimis grāmatās. Tādam arī sienas krāsojam solīdi pelēkā vai brūnā krāsā.

— Un cik tu nopelnīji? — Juris taujāja tālāk.

— Simtnieku pa mēnesi, dažreiz arī vairāk.

— Kas ir, veči, saraujam nākamvasar? Darbs kaulus nelauž, kā saka mans sencis, un naudiņa nevienam nav par nāvi, — Ģirts Leja sajūsmīnājās.

— Līdz vasarai vēl tālu, padomājiet. Bet, ja kāds cieši nolēmis, lai piesakās pie manis, — Klāvs teica. — Es parunāšu ar savējiem.

Klāva tēvs nopētīja vecās tapetes.

— Tās līmējis krietns meistars, — viņš slavēja. — Jaunās varēs likt tieši virsū.

Savārīja divus spaiņus klīstera, un darbs ritēja uz diviem gaņģiem. Meitenes rūpīgi apzieda tapetes ar klīsteri, zēni pa diviem lika pie sienas, bet pats Kļaviņš un Margas tēvs ar birstēm stingri piespieda loksnes, rūpīgi izlīdzinot visus gaisa pūslīšus un krociņus.

— Labu veiksmi! — Durvīs stāvēja skolotājs Reinis Kadiķis ar lielu somu rokās.

— Ai, skolotāj, jūs bezmaz nokavējāt, — astotie smējās. — Paraugieties, darbs gandrīz jau galā.

— Bet uz pašu galveno — uz mielastu taču ierados laikā?

— Nezinu, kā citiem, bet man gan velnišķīgi gribas ēst, — Marga atzinās.

— Man arī. Man arī.

— Pusdienas pārtraukums! — Margas tēvs paziņoja.

— Vienu mirklīti, cik nu vairs te darba. Tīrais nieks palicis, — meistars Kļaviņš protestēja. — Meitenes lai gādā par ēšanu, mēs, vīrieši, pabeigsim līmēt tapetes.

Marga un Rita brīvprātīgi pieteicās vārīt kartupeļus un tēju, Dace un Anna apņēmās krāsni izcept desiņas.

Zaiga pašreiz cinījās ar pēdējiem kartupeļiem. Lielais katls bija pilns ar kaudzi.

— Vai, cik tu čakla! Visi izsalkuši kā vilki. Mēs ar Margu tagad te pasaimniekosim, bet tu ej palīgā Baibai izmazgāt grīdas, — Rita izrikoja. — Bikses uzloci augstāk, lai nenotraipās.

— Man visu laiku jādodomā par māmiņu, — Marga atzinās, kad abas ar Ritu palika virtuvē vienas. — Kā viņai klājas? Tētis arī uz telefona pusi vien raugās. Mums slimnīcā pazīstama dakterīte, apsolījās nekavējoties piezvanīt, tiklīdz būs kāds jaunums.

Drīz pēdējā tapetes loksne bija pielīmēta. Krāsni uz iesmiem kārdinoši smaržoja desiņas.

Baiba un Zaiga mazgāja grīdas. Baibai darbs veiktin veicās. Zaiga ar pirkstu galiem turēja slapjo grīdas lupatu un nezināja, kā ar to rīkoties.

— Vai tu mājās mātei nekad nepalīdzī? — Baiba brīnījās.

— Kāpēc? Tur jau ir mamma un — tante.

— Un ko tu pati dari?

— Kā — ko daru? — Zaiga sacēla uzacis līdz puspierei. — Mācos, protams. Un lasu. Spēlēju klavieres.

— Laimīgā! Man visa māja jāpiekopj un bieži vien vēl pusdienas jāizvāra.

— Pa kuru laiku tad tu mācies? — Zaiga brīnījās.

— Vakaros vēlu. — Baiba paraustīja plecus.

— Tev šķiet, ka es esmu laimīga? Reizēm man liekas, es sajukšu prātā. Tēvs izplānojis no manis un brāļa izaudzināt «supermeņus». Katru vakaru mums ar brāli jāatbild sagatavotās stundas kā pirmklasniekiem. Par ikvienu četrinieku vai trijnieku mums stundām ilgi laša morāli. Mamma un tante kontrolē visas manas telefona sarunas, visas grāmatas, ko es lasu. Klasē mani apsaukā par Zubrītāju, bet ko es lai daru? Toreiz, kad nobastojām un dabūjām divniekus angļu valodā, mammu gandrīz trieka ķēra.

— Desas izcepušās, — Dace paziņoja.

— Bet kur mēs ēdīsim? Ne te galdu, ne krēslu. — Zaiga raustīja plecus.

— Iztēlosimies, ka esam Austrumos vai Japānā. Tur visa sadzīve notiek tupus vai rāpus uz grīdas, — Baiba ierosināja.

Drīz vien uz baltā galdauta kūpēja bļoda ar miltainiem kartupeļiem un šķīvis ar kraukšķošām desiņām. Talcinieki, kājas sakrustojuši, satupās uz tīri izmazgātās grīdas.

Skolotājs Kadiķis atvēra savu milzīgo somu un, gaviļu sveikts, izkrāva veselu smalkmaizīšu kalnu.

— Iztīrīju kafejnīcu «Zelta rudens» tukšu. Es prasu sešdesmit maizītes, pārdevēja dod man sešas, domā, ka pārklausījusies. Rinda aiz manis sāk uztraukties, apsūkā mani par spekulantu . . .

Skaļš telefona zvans pieklusināja jautro čalu.

— Dēls! Man ir dēls! — No prieka apstulbis, Margas tēvs paķēra vijoli un pacēla lociņu. Klusa, maiga melodija — tā varētu skanēt mīlestība . . .

— Kas viņam lēcies, īssavienojums galvā no prieka? — Daumants skaļi brīnījās.

— Tssst! — Allegro viņu apsauca.

Kalsnais, garais vijolnieks, tērpies ar krītu notraipītā pidžamā, spēlēja. Astotie, pārstājuši ēst, sēdēja kā sastinguši.

Pēdējās skaņas izgaisa. Pa logu ieplūda ielas trokšņi. Skaļi taurēdama, aizdrāzās ugunsdzēsēju mašīna.

— Kas tas bija, ko jūs spēlējāt? — Juris vēl viegli trīsēja no pārdzivojuma.

— Nezinu. — Vijolnieks paraustīja plecus. — Domāju par savu dzīvi, par mīlestību, par sievu un Margu, un to mazo dzīvību, kas tikko ieradusies pasaulē.

— Jums tūlīt jāpieraksta notis, tas ir kaut kas vienreizējs, — Allegro neatlaidās.

— Nezinu, vai to vairs varēšu, esmu tikai vijolnieks. Atļaujiet, es aizskriešu uz slimnīcu, tūlīt būšu atpakaļ, jūs paliksmojiet bez manis.

— Cik bēdīgi tie vecāki,
Kas dēlus audzina . . . —

Baiba uzsāka.

Pārējie korī atkārtoja, rokās saķērušies un šūpojoties ap improvizēto galdau:

— Jau māte mazu šūpulī
Man' sauc par mūziķi.

— Pa kuru laiku Baiba, kas pat korī nedziedāja, tikusi pie tik skaistas balss? — astotie brīnījās.

— Nopirku Šauļu utenī. tāpat kā Sanita importa zābaciņus. Vai tad jūs nezināt, ka tur visu pērk un pārdod? Bet nu man jāiet.

— Vai tev kāda skrūve vaļā, vai? Tagad, kad sāksies īstā jautriība. — Marga ar varu novilka klases biedreni atpakaļ uz grīdas. — Rītu skolā nav jāiet, Konstitūcijas diena. Lūdzu, skolotāj, kāda ir jūsu mīļākā dziesma?

Reinis Kadiķis apjucis pakasīja pakausi. Stingrais skolotājs atgādināja omulīgu vectētiņu.

— Mums ir tik daudz jauku tautas dziesmu, ka nevaru vien izvēlēties. Varbūt «Jūriņ' prasa smalku tīklu»?

— Godājamie klausītāji, sākas pašdarbības koncerts par godu jaundzimušajam pilsonim, kura vārds vēl nav zināms. — Kļāvs, pastāvīgais skolas konferansjē, eleganti paklanījās.

Jānis atnesa no virtuves koka karoti un mazgājamo bļodu.

— Kādreiz jaunībā, ja jūs vēl atceraties tos laikus, es biju pionieru bundzinieks, — viņš atgādināja.

— Marga, kur tava ģitāra?

— Nevajag, Ritiņ!

— Vajag gan.

Rita iegāja guļamistabā un atnesa ģitāru.

— Un tu proti spēlēt? — Juris brīnījās.

— Es ne, Marga.

— Vienreizējā, ko tad tu klusē! Bet tad jau... veči, tas ir kolosāli. Mūsu pašu klasē varam noorganizēt nelielu bigbīta ansambli. Solists ir, bundzinieks arī ir, pianists un ģitārists, ko vēl vairāk vajag? Žēl tikai, ka tā ģitāra nav elektriskā.

— Sikums, mēs pārtaisīsim ātri vien, — Jānis apsolīja.

— Samēģināsim tūlīt, jā?

— Netrako, Allegro!

— Kāpēc gan ne?

Un drīz vien atskanēja audzinātāja iemīļotā dziesma, tiesa, mazliet neparastā ritmā un ar neparastu pavadījumu.

— Neskan nemaz tik slikti, — krāsotāju meistars un skolotājs neskopojās ar atzinību. — Protams, konkursā «Kurš labāks?» vēl par agru piedalīties, bet, kad saspēlēsities, kas zina?

Margas tēvs atnesa pilnu tīkliņu ar saldējumiem. Viņu saņēma ar gavilēm.

— Aiznesu rozes, — viņš pavēstīja. — Viss kārtībā. Pieci tūkstoši sešdesmit gramu.

DZĪVE, MEITENĪT, NESTĀV UZ VIETAS,
BET VIRZĀS PA SPIRĀLI UZ

— Ists milzenis, — Klāva tēvs priecājās. — Būs atsities tēvā.

Ārā jau bija dziļa tumsa, kad pie darba ķērās muzikanti. Meitenes palika ar vaļējām mutēm, kad Arnis Līcis uzlūdza Margu un sāka nevainojami šeikot. Viņš manīja meiteņu izbrīnu, un viņam krūtīs kaut kas kņudēja no prieka. Neies jau stāstīt, ka pērnvasar deju skolotājs divas dienas lēja sviedrus, lai iemācītu viņam šos dejas soļus tikai tādēļ, ka to prasīja filmas scenārijs. Beidzot sadūšojās arī pārējie zēni.

— Taisnī brīnums, pa kuru laiku jūs, zēni, samācījāties, — Anna brīnījās. — Pērngad zāles sienas vien stutējāt.

— Dzīve, meitenīt, nestāv uz vietas, bet virzās pa spirāli uz augšu. To sauc par dialektiku! Lūdzu! — Arnis galanti paklanījās Annai.

— Šī diena ieies astotās «b» vēsturē kā dzimšanas diena kvadrātā, — Juris šķiroties svinīgi paziņoja.

— Tev, Allegro, laikam pat no tējas dubultojas, — Sanita smējās. — Kur tu ķēri kvadrātu?

— Un mūsu ansamblis? Vai tas arī nedzima šodien?

7. nodaļa

KARNEVĀLS AR PĀRSTEIGUMIEM

Tradicionālais Jaungada sarīkojums gripas dēļ nenotika. Tā vietā februāra sākumā nolēma rīkot karnevālu ar pašdarinātām maskām.

— Labi vien ir, — Juris nopriecājās. — Būs vairāk laika noslīpēt mūsu klases priekšnesumus.

Skolā par tērpiem vien sprieda. Astotā «b» klasē notika vērtību pārvērtēšana. Cieņā un godā nāca meitenes, kuras prata šūt. Daces Ērgles māja pa svētdienām pārvērtās īstā šūšanas darbnīcā. Te grieza un mērīja, šuva un ārdīja. Daces mamma strādāja Rīgas Modeļu namā par modelētāju. Viņai mājās bija vesela kaudze pašu jaunāko modes žurnālu.

— Tu nu gan, Dace, esi baigā čūsku vecene, — meitenes, šķirstīdamas «Siluetus», «Burdas» un vācu «Praktisko modi» piktojās. — Mājās tādi dārgumi, bet klasei ne pušplēsta vārda.

— Nevienš jau man neprasīja. — Dace paraustīja plecus. — Kā es varēju zināt?

Modes žurnāli piederēja pie viņu ģimenes ikdienas. Dace gatavojās iet mātes pēdās un nākamgad iestāties vieglās rūpniecības tehnikumā.

— Mēs, vīrieši, šajā dāmu paradīzē laikam būsīm lieki. — Vecais Ērglis nosmējās un, savācis visus Daces brāļus, aizbrauca uz mežu slēpot.

— Jums nu gan ir kupla saime, — Zaiga brīnījās. — Kā tava māte tiek ar visu galā?

— Kādēļ tad māte? Mums ir darba dališana. Darbdienās pusdienas nesam no tēva rūpnīcas ēdnīcas, mums tur ir abonements. Par brokastīm un vakariņām gādājam mēs abi ar Ilmāru. Dviņi, kas mācās piektajā klasē, piekopj dzīvokli. Trešklasnieks Juris un otrklasnieks Māris mazgā traukus un klāj galdu. Kad tētis un māmiņa pārnāk no darba, viss ir kārtībā. Sestdienās un svētdienās gan mēs ar mammu pagatavojam kaut ko gardāku, palutinām mūsu vīriešus.

Anna iedomājās savu dzīvokli. Māte, pārlicusies pār zīmējamo dēli, parasti kaut ko rasē. Lai vairāk nopelnītu, viņa ņem darbu uz mājām. Klusums. Garlaicība. Pat televizora viņām nav. Ciemiņi, abas vecās tantes, nāk tikai pa svētkiem un katru reizi stāsta vienu un to pašu — par savām kaitēm un par savu jaunību, kad cilvēki bijuši labāki, puķes ziedējušas košāk un saule sildījusi siltāk.

— Tev, Dacīt, gan nekad nav garlaicīgi?

— Šitādā barā? Pie mums cieņā joki, vakari paiet vienos smieklos. Bet

visvairāk mēs gaidām svētdienas, kad visi esam kopā. — Rokas Dacei kustējās tikpat veikli kā mēle. — Vasarā dodamies pārgājienos, filmējam, fotografējam. Par katru ceļojumu mums ir albums un krāsainie diapozitīvi. Atnāciet kādreiz, parādīsim!

Pievakarē, kad izsalkuši un sasārtuši no meža pārražās Ērgļu ģimenes vīrieši, viņus sagaidīja garās, kuplās katūna kleitās tērptas dāmas.

«Iemācīties šūt, tā ir varena lieta,» Anna, mājās iedama, prātoja. «Daces mātei taisnība. Un nav jau nemaz tik grūti, ja tā labi padomā. Žēl, ka mums abām ar mammu nav mājās šujmašīnas. Kā būtu, ja es pati nopelnītu un nopirktu? Daces mamma teica, ka pa vasaru pie viņiem strādājot mācekles. Veiklākās un apķērīgākās meitenes saņemot krietnu algu. Ja tā labi padomā, Daces ideja kļūt par modelētāju nav zemē metama.»

* * *

Sniga lielām, mīkstām pārslām. Savāda bija šī ziema. Decembrī piesala, bet janvārī lija lietus un siltais laiks izdiedzēja zaļu zālīti. Tulpu un narcīšu asni, asi kā šķēpi, lauzās no zemes, saplauka pūpoli. Bet nu, kā sācis snigt, birdina bez apstājas. Gar trotuāra malām sakrājušās sniega kauzdes, ļaudis spraucās kā pa tuneļiem.

«Virtuvē pārgērbšos jaunajā tērpā un tad parādīšos mammai. Redzēs, ko viņa teiks? Droši vien neticēs, ka es pati.»

Anna pielika soli. Dzīvokļa logi bija tumši. Savādi. Varbūt mamma atlaidusies atpūsties?

Tukšajā dzīvoklī uz galda Anna atrada zīmīti: «Būšu mājās pavēlu, negaidi. Ēdiens iesegets gultā.»

«Citreiz, kad atnāk draudzenes un grības vaļsirdīgi papļāpāt par sirdslietām, mamma sēd istabā kā pielīmēta, bet tieši šodien, kad esmu nodomājusi viņu pārsteigt, viņas nav mājās,» Anna sapīka.

Atdzisušās kotletes šķīta negaršīgas, putra pārāk šķidra un bez sāls.

Uzgērbusi jauno karnevāla tērpu, Anna krietnu brīdi grozījās pie spoguļa, uzmanīgi sevi aplūkodama. Viduklis bija tievs, nevis tāds kā resnulei Sanītai, kurai mamma bāž iekšā ēdienu bez jēgas. Vēl pērngad viņa bija plakana kā dēlis, bet tagad jau iezīmējas mazas, apaļas krūtis. Anna apmierināta sev uzsmaidīja, vaigos iegūla mīlīgas bedrites. Ērti iekārtojusies dīvāna stūrī, viņa iededza sienas lampu un paņēma Leonharda Franka «Matildi». Tā bija mātes mīļākā grāmata. Dažas vietas viņa bija pasvītrojusi.

«Kvēlo izjūtu, ko cilvēkam un dzīvniekam izraisa dzīvības dziņa un kam neviena cita nevar līdzināties, Matilde līdz šim nebija pazinusi. Vēl visa

trīsēdama, it kā pārcietusi dedzinošas sāpes, viņa samulsusi jautājošām acīm cieši vērās Vestonā. «... Pateicos tev, mans mīļais, tikai tev! ... Man būs bērns. Tā būs meitene.»»

No šāda laimes brīža ir radusies arī viņa. Annai ļoti gribējās pašai izjust šos laimes brīžus, par kuriem rakstīts grāmatās, ātrāk kļūt pieaugušai.

Annū pamodināja skaļi smiekli koridorā. Kas tur tik sirsnīgi smejas? Nevar būt, ka mamma.

— Vai tu mani par nesumu neaplaimesi ar tasīti melnas kafijas? — vīrieša balss dārdināja.

— Tsss, nekliedz tik skaļi, uzmodināsi meiteni.

— Tavai meitai nemaz nebūtu bijis par ļaunu paskatīties, kā par labu un ilggadīgu darbu godina viņas māti.

— Viņai citas intereses — skola, draudzenes.

Anna pavēra durvis. Šaurajā koridorā ar milzīgu puķu klēpi rokās stāvēja māte, bet viņai blakus sirms, slaidis vīrietis.

Pierastās, krāsu zaudējušās mājas kleitas vietā mātei bija jauns, skaists tērps, gludie mati glīti sakārtoti.

«Māte vēl nav nemaz tik veca,» Annai pirmo reizi ienāca prātā. «Un kas tas viņai par pavadoni?»

— Ak dievs, cik jūs esat līdzīgas, kā vecākā un jaunākā māsa! — vīrietis brīnījās.

— Nāciet, lūdzu, iekšā! — Anna sarosījās. — Es tūlīt uzvārišu kafiju.

— Šodien es biju patiešām laimīga, — meitene dzirdēja mātes balsi. — Žēl, ka viss labais tik ātri beidzas.

— Tas lielā mērā ir atkarīgs no mums pašiem, — svešais atbildēja. — Novēlu tev palikt vienmēr tādai, kāda tu esi pašreiz.

Kad Anna pēc brīža iznāca no virtuves ar kūpošajām kafijas tasītēm un cepumiem, svešais jau bija aizgājis.

Brīdi abas klusēdamas malkoja kafiju.

— Māt, — Anna jautāja. — Kas bija mans tēvs?

Priecīgais mirdzums, kas tik pārsteidzoši pārvērtā mātes seju un padarīja to jaunāku, pēkšņi apdzisa.

— Šovakar tev nevajadzēja man to jautāt, šovakar ne.

— Piedod, lūdzu!

— Es negribu tev melot, bet nezinu, vai esi jau pietiekami pieaugusi, lai mani pareizi saprastu, — māte kā vērtēdama pavērās meitā. — Man bija jau trīsdesmit, un es biju vientuļa kā koks klajā laukā. Tad es nejauši institūtā satiku tavu tēvu. Viņš bija atsūtīts komandējumā. Man uzdeva par viņu

parūpēties. Toreiz bija grūtības ar viesnīcām, un es viņu izmitināju pie sevis. Mēs sadraudzējāmies.

— Un kur viņš ir pašreiz? — Anna nenocietās.

— Drīz pēc mūsu iepazīšanās viņu aizsūtīja uz Āfriku projektēt lielu hidroelektrostaciju, un tur viņš gāja bojā.

Māte piecēlās un izņēma no galda atvilktnes kādu mapi.

— Dažas vēstules un šī kartiņa, tas ir viss, kas man palicis no tava tēva. — Viņa pasniedza meitai nelielu fotouzņēmumu. Anna raudzījās smaidošajā vīrieša sejā ar saulē piemiegtajām acīm un meklēja tur savus vaibstus, taču veltīgi.

— Es biju laimīga, kad tu nāci pasaulē, — māte klusi teica un domīgi lūkojās kafijas tasē, it kā redzētu tur aizgājušās dienas. — Tu aizpildīji visu manu dzīvi. Tavi mazie bērni prieki bija arī mani prieki, tavas bēdas — manas bēdas. Cerēju, ka kādreiz, kad tu paaugsies, kļūsim draudzenes, — māte nopūtās.

Anna neatbildēja.

— Ir jau vēls un jādodas pie miera.

Māte lēnām novilka jauno, nesen pirktu kleitu un iekāra to skapī. Anna stīvēja nost savu karnevāla kostīmu. Rāvējslēdzējs aizmugurē saķērās.

— Lūdzu, palīdz! — Viņa piegāja pie mātes.

— No kurienes tev šis divainais tērps?

— Citām meitenēm arī tādi ir, mēs pašas pašuvām, — Anna strupi atteica, aši ielīda gultā un pagrieza muguru.

Gaismas reklāma no pretējā nama jumta klāja uz grīdas krāsainu celiņu.

«Un tā sirsniņ, ko viņš mīlo, lai dzīvo sveiks!» skanēja cauri plānajai sienai no kaimiņu dzīvokļa. Pulkstenis noskandināja divpadsmit.

«Beigušies mani svētki. Tik daudz labu vārdu, draudzīgu tostu, bet meita pat nepajautāja, kas man par godībām. Vai starp mums pavērusies plaīsa?» māte, nevarēdama aizmigt, prātoja.

Arī Anna gulēja vaļējām acīm.

«Man ar tevi garlaicīgi, māt,» viņai gribējās izsaukties. «Tu apgalvo, ka es esot jau liela, bet izturies pret mani kā pret mazu bērnu. Tiklīdz pārnāku vēlāk mājās, tūlīt sākas sprediķošana un asaras. Par ko tu baidies? Man patīk, ka zēni man raksta vēstulītes, aicina uz satikšanos, uz kino. Vai tas kas ļauns? Es taču neesmu vainīga, ka patīku zēniem labāk nekā tā svētule Baiba. Daces vecāki kopā ar saviem bērniem dodas ceļojumos, bet mēs tik vien kā vasarā svētdienās uz Jūrmalu. Jau divpadsmit, jāguļ, bet miegs ne

prātā. Droši vien no kafijas. Nevajadzēja man mammai prasīt par tēti. Labāk bija iztēloties, ka es viņu kādreiz satikšu... Bet varbūt viņš nemaz nav miris, mamma gluži vienkārši nezina vai negrib man teikt patiesību?»

Rožu smarža jaucās ar maigo, delikāto frēziju aromātu.

«Kādēļ mammai sadāvināts tik daudz ziedu? Dzimšanas diena viņai ir vasarā. Un kas ir tas staltais, sirmais vīrietis? Pēc izskata viņš atgādina aktieri Kārli Sebri. Tāds pats labsirdīgs smaids pār visu seju. Varbūt mamma iemīlējusies un gatavojas precēties otrreiz? Bet viņa taču arī pirmo reizi nesareģistrējās. Iznāk, ka es esmu ārļaulības bērns. Lai, vai tādēļ esmu sliktāka par citiem? Māte saka — mīlestības bērns... Šausmas, aizmirsi izmācīties ģeogrāfiju! Lielajā starpbrīdī jāpalūdz Dacei, lai pastāsta, — tas viņas mīļākais priekšmets.»

Māte klusām piecēlās un uzsedza meitai noslīdējušo segu.

* * *

Par karnevāla tērpiem domāja arī abas nešķiramās draudzenes — Marga un Rīta. Rīta savas raizes uzticēja vecmāmiņai.

— Būs jāpārskata bēniņi. Varbūt vecajā pūralādē atrodas kaut kas piemērots jums abām, — vecmāmiņa prātoja.

Tajā pašā svētdienā, kad citas meitenes sviedriem vaigā šuva Daces mājā, Rīta un Marga pārrevidēja bēniņus. Abām meitenēm šķita, ka viņas nokļuvušas apburtā valstībā, kur dzīve sen apstājusies. Pie spāres piekārts, vējā lēni kustējās kokgriezumiem rotāts šūpulis.

— Vai tajā tu gulēji, kad biji pavisam maziņa? — Marga nezina kāpēc pusčukstus jautāja.

— Jā, — Rīta tāpat atbildēja. — Un mans tētis, un viņa brāļi un māsa, laikam arī vegaistēvs.

— Aijā, žūžū, lāča bērni,
Pekaināmi kājiņāmi. —

Marga pašūpoja šūpuli. — Šausmas, tur guļ mazs bērniņš! — Viņa metās uz trepju pusi.

— Diegabikse! Tā ir princese Gundega, manu bērnu dienu mīļākā lelle, — Rīta skaļi smējās.

Baloži, trokšņa iztraucēti, laidelējās gar meiteņu galvām un dusmīgi dūdoja.

— Vai, kā es izbijos! — Marga ar abām rokām spieda neprātīgi pukstošo sirdi.

— Nospļaujies trīs reizes pār kreiso plecu!

Vecā šūpuļkrēslā gulēja rotaļu lācēns. Viena kāja norauta, no caurā vēdera izbirušas zāgu skaidas. Rita atlaidās šūpuļkrēslā. Atskanēja žēla, čikstoša skaņa.

— Mana māmiņa vakaros mīlēja te atlaisties. Kad es biju maza, ierāpos viņai klēpī un mēs abas lēnām šūpojāmies šurpu turpu, un mums bija tik labi. Nevar būt, ka cilvēks izgaist bez miņas. Un ja nu mans mirušais vectēvs un māmiņa dažreiz, mums neredzot, sanāk te bēniņos un apsēstas uz plīša dīvāna kā kādreiz, kad viņi bija dzīvi?

— Nefantazē! — Marga viņu pārtrauca. — Bioloģijas skolotājs teica, kas miris — miris.

— Bet indieši, piemēram, tic, ka cilvēks pēc nāves dzīvo tālāk un iemiesojas dažādos dzīvniekos, — Rita neatlaidās.

Sauras vecmodīgas etažeres ar virpotiem augšgaliem bija piekrautas ar vecām grāmatām un žurnāliem.

— Rita, nāc ātrāk šurp! Pārākais numurs! — Marga turēja rokās peļu apgrauztu grāmatu bez vākiem. — «Visjaunākā un vispilnīgākā pastmarku valoda dzejā un prozā. Sastādījis Jautrais Amors.» Vienreizēji! Vai zini, ko nozīmē, ja pastmarku uzlīmē šķībi uz leju?

«Pirms dāmai gribat tuvoties,
Jūs pieklājību mācaties,
Es nedomāju, ka Jūs ļauns,
Bet Jūsu tuvumā man kauns.

Jūs izturaties tik uzkrītoši, ka visi sāk nīrgāties. Caur Jūsu rīcību man ceļas nopietnas nepatikšanas.»

— Skaties, kas tālāk: «Māksla patikt jauniešiem.» Taisni tas mums pašreiz vajadzīgs. «Māksla patikt jauniešiem» — tas noderēs zēniem. Paņemsim līdzī uz skolu, tā būs īsta sensācija.

Vecmāmiņas pūralādi meitenes atrada, iebāztu starp divdurvju skapi ar izdauzītu spoguļi un apaļu, kokgriezumiem izrotātu galdiņu.

Rita ar lupatu notrausa biezo putekļu kārtu no lādes vāka. Uz meitenēm raudzījās divi gaiļi ar kuplām, krāsainām astēm un sarkanām sekstēm. Virs gaiļu galvām, apvīts ar rožu vijū, lepojās skaitlis «1863».

Smagais vāks cēlās čikstēdams, kā negribot. Gaisā uzvirvoja vaivariņu smarža. Pašā virsū apaļā kārbā meitenes atrada Ritas vecmāmiņas kāzu tērpu — līgavas vaiņagu ar sakaltušu miršu zariņu, baltu, garu kleitu, zīda zeķes un baltas atlasa kurpītes. Kārbas dibenā bija ar sārtu lentu pārsiets vēstuļu sainītis.

— Rita mīļā, uzvelc šo tērpu!

— Labi, tikai nesaki neko manai vecmāmiņai.

Pēc brīža džinsos tērptās pusaugu meitenes vietā stāvēja jauniņa ligava garā, baltā tērpā ar mežģīņu plīvuru galvā.

— Ritiņ, cik tu skaista!

— Vecmāmiņai bija septiņpadsmit, kad viņa apprecējās ar manu vec-tēvu.

— Mums arī pavisam drīz būs septiņpadsmit, — Marga domīgi teica. — Un mēs arī varēsim precēties. Zini, man karsts sāk skriet pār kauliem, iedomājoties, ka pēc kāzām kāds vīrietis varēs darīt ar mani visu... Rita, nesmejies, lūdzu, vai tevi kāds zēns ir noskūpstījis?

Rita papurināja gaišmatainās cirtas un spēji nosarka.

— Mani arī ne, — Marga nopūtās. — Anna reiz stāstīja, ka tas neesot nekas sevišķs, drīzāk gan nepatīkams.

— Anna ir skaistule, vecāko klašu zēni viņai bariem vien skrien pa-kaļ, — Rita ar mazu skaudības pieskaņu balsī teica. — Ja mani kāds noskūpstītu, es laikam no kauna zemē iegrimtu.

— Bet man zēni bijuši nebijuši, ķerstās ar rokām, kur nevajag, bet, ja dod pretī, tad apsaukā par neaizskaramo un svētuli. Daumants, kad es viņam reiz pamatīgi ievilkšu pa ausi, kļiedza, ka tāda zoss kā es palikšot vec-meitās. Zini, Rita, mamma man pastāstīja par zēniem tādas lietas... Mūsējie, nu mūsu klases puikas, jau esot tajā vecumā, kad viņus uzbudīnot mūsu tuvums, viņiem griboties mūs aizskart, apkampt, noskūpstīt.

— Ne jau visiem, — Rita viņu pārtrauca, — Imants, piemēram, redz tikai savus akmeņus.

— Klausies, ko vēl mamma teica: glāsti un skūpsti agri vai vēlu no-vedot pie... — Marga brīdi paviļāja mutē vārdu kā karstu kartupeli un tad ātri izgrūda, — ... pie dzimumsakariem.

— Pieaugušie reizēm ir neizprotami, — Rita smagi nopūtās. — Bet ja nu tik ļoti gribas pamēģināt? Palīdzi man atpogāt uz muguras podziņas.

Rūpīgi salocījusi vecmāmiņas kāzu tērpu, viņa novietoja to atkal kārbā.

— Vēstules nonesišu lejā, varbūt vecmāmiņa grib palasīties.

Lāde izrādījās īsta dārgumu krātuve. Meitenes te atrada garu audekla kleitu ar mežģīņu rotājumiem un simt podziņām uz muguras, modīgus šņorzābaciņus, svārkus ar volāniem, atlasa blūzi, pat rūtainas vīriešu bikses un vesti, salmenīcu un elegantu niedru spieķīti.

— Pārgērbsimies un pārsteigsim tavējos, — Marga izdomāja. — Tu būsi dāma, bet es tavs pielūdžējs.

Visu vakaru abas meitenes tēloja gadsimteņa sākuma mīlētājus, citēja

«Mīlestības vēstulnieka» dzejoļus un labi domātos padomus. Ritas tēvs un vecmāmiņa smējās no visas sirds.

— Lai žagatas žadzina, lai vistas kladzina,
Lai vārnas ķerc un zvirbuļi brēc,
Par viņiem domāt mums nav vērts,
Pār mums spīd mīlas saule, —

Marga, Ritas priekšā uz viena ceļa nometusies, skandēja un virpināja pirkstos spieķīti. Salmenīca noslēpa matus, un iztālēm meitene atgādināja slaveno franču estrādes dziedoni Morisu Sevaljē, kuru vecmāmiņa teicās redzējusi Parīzē.

Rīta, garos brunčus uz augšu pavilkusi, lai kļūtu redzami viņas šnorzābaki, skaļi ostīja papīra rozi un dziedāja:

— Kā asmens vaļā vāzts
Pār mani kristu senču lāsts,
Ja, upurēdama sevi,
Es mīlētu tevi.

— Vai tiešām milētāji kādreiz izskaidrojās ar tik glupiem vārdiem? — vecmāmiņa, smieklu asaras slaucīdama, brīnījās.

Vakarā, kad Rita iegāja pie vecmāmiņas novēlēt labu nakti, viņa to atrada lasām vecās vēstules.

— Vai tās no vectēva?

— Jā, meit.

— Vai par mīlestību viņš raksta tādus pašus pantiņus kā vecajā grāmatā?

— Nē, bērns. Patiesa mīlestība atrod pati savus vārdus — īstos, vienīgos.

— Cik tev, vecmāmiņ, bija gadu, kad tu pirmo reizi iemīlējies?

— Sešpadsmit. Bija kara laiks. Mūsu ģimene devās bēgļu gaitās. Maskavā ļaužu drūzmā es noklīdu no vecākiem un paliku viena bez naudas, bez ēdiena. Stāvu stacijā, raudu un nezinu, ko iesākt. Un tad pie manis pienāk jauns puisis. «Liela meita, precību gados un šņaukājas kā tāds mazs bērns,» viņš pazobojās. «Es arī esmu viens, bet vai tādēļ raudu?» Pa abiem atradām bēgļu komiteju, sameklējām manus vecākus, bet pēc gada svinējām kāzas. Tavs vectēvs bija latviešu strēlnieks. Otrā dienā pēc kāzām devāmies sturmēt Kremli. Bija Oktobra revolūcijas dienas.

— Tu arī?

— Es arī, šauteni rokās, plecu pie pleca ar vīru.

— Tad gan tā bijusi liela mīlestība. Bet kā var zināt, vai mīl pa īstam vai tāpat, pa jokam? — Rita ieritinājās vecmāmiņai blakus zem siltās segas.

— Tas ir grūts jautājums, meit. Daudzi neprot atšķirt īstu mīlestību no acumirkļa aizraušanās un dārgi par to samaksā — ar nelaimīgu dzīvi, ar sabojātu veselību, ar bērniem, kuri aug bez tēva. Patiesa mīlestība nav savtīga, tā domā par otru, lai būtu labi, lai būtu prieks, lai viņš būtu laimīgs. Tāds bija mans vīrs, tavs vectēvs.

Rita smagi nopūtās.

— Kas nospiež tavu sirdi, ja tu tik smagi pūt?

— Zini, vecmāt, es laikam arī būšu iemīlējusies. Tikai tu nevienam, nevienam nesaki, pat Margai ne. Man patīk viens mūsu klases zēns — Pēteris. Viņš vienmēr ir tāds pieklājīgs, kautrīgs, raksta labus sacerējumus un dzejoļus. Bet viņam patīk Dace. Tādas kā es jau nevienam zēnam nepatīk.

— Kas tad tev vainas? — vecāmāte brīnījās.

— Kādēļ man nav tik skaista balss kā Baiībai? Vai tāda sejiņa kā Annai? Pat klavierspēle man lāgā nepadodas, tāda klimperēšana vien iznāk.

Ja tu būtu dzirdējusi kā Allegro spēlē! Es esmu tik nelaimīga! — Rita iespieda seju spilvenā un sāka rūgti raudāt.

— Tava mīlestība vēl bērsu galotnēs šūpojas. Atnāks puisis, stalts kā ozols, ieliks to tev rokās, un tu staigāsi mirdzēdama, skanēdama. Proties tikai sagaidīt isto.

* * *

— Manai mammai ir blats teātrī, — Sanita pirmdienas rītā paziņoja. — Viņai piesolīti visādi kostīmi. Es vēl neesmu izšķīrusies, vai ņemt karalienes vai marķizes tērpu. Mamma domā, ka karalienes tērpā es ļoti izlekšot, kā jums šķiet?

— Velc tik mugurā, — Klāvs, garām ejot, izmeta. — Nekā cita jau tev nav, ar ko lepoties, vienīgi lupatas.

— Ar aptaurētiem es nerunāju, — Sanita uzmeta lūpu.

Dvīņi, kā parasti, staigāja apkārt cieši saķērušies un noslēpumaini klusēja.

— Ja visas maskas zinās iepriekš, tad nebūs interesanti, — Rita atvai-
rīja ziņkārīgos. — Allegro, rezervē mums programmā nelielu numuru.

— Es mirstu! — Juris ļengani atlaidās solā. — Šis ir jau trešais anonī-
mais pieteikums.

— Kas tad vēl?

— Saņemu zīmīti no kaut kādas čigānietes. Jāsagatavo numurs no Bizē
«Karmenas». Vēl pieteicies burvju mākslinieks. Tas prasa klusinātu vieglo
mūziku. Cerams, ka vismaz jūs iztiksiet bez pavadījuma?

— Neceri vis! — Marga viņu aplaimoja ar ironisku smaidu. — Mums,
lūdzu, duetu no Kalmana operetes «Silva», kas sākas ar vārdiem:

— Katrs putniņš uzticīgs
Savai ligzdiņai...

* * *

Sardzīte, kuras pārraudzībā atradās Vēstures muzeja viduslaiku zāles,
kādā janvāra pēcpusdienā bezmaz saķēra infarktu. Kā jau parasts, darb-
dienās apmeklētāju bija pamaz. Ērti krēslā ierīkojusies, viņa adīja maz-
dēlam džemperī. Lai nesajauktu sarežģīto musturu, viņa pusbalsī skaitīja
valdziņus: trīs labiski, divi kreiliski, divi nocelti valdziņi. Pēkšņi viņa caur
durvīm pamanīja, ka viduslaiku bruņinieks, kurš gadiem ilgi nekustīgi bija

stāvējis kaktā, sāka vicināt rokas un kustināt galvu. Sardzītei adīklis izkrita no rokām. Viņa griezīgi iekliedzās un šļaugani sakrita krēslā. Nedaudzie apmeklētāji un pārējo zāļu uzraudzes piesteidzās klāt. Kāds atnesa auksta ūdens glāzi un iešļakstīja vecajai sievietei sejā. Viņa atvēra acis. Nevienš nekā nebija manījis.

— Tu būsi aizsnaudusies un redzējusi sapni, — darba biedrenes viņu mierināja.

— Vai nu prāts! Es darba laikā nekad neguļu. Un tu arī nekā nemanīji? — sardzīte uzrunāja izstīdējušu garmataini ar bloknotu rokā. — Šis te jau trešo dienu grozās ap to ērmu, kaut ko zīmē, kaut ko mērī.

— Esmu no Pionieru pils vēstures pulciņa, — uzrunātais paskaidroja. — Man jālasa referāts par viduslaiku modēm.

Pēc izskata puisis mats matā atgādināja Daumiantu no astotās «b».

* * *

Atbildību par svētku priekšnešumiem uzņēmās dziedāšanas skolotāja Ieva Līce. Skolā baumoja, ka tie būšot superkolosāli, bet paši izpildītāji staigāja, noslēpumaini klusēdami, un nekā neizpauca. Zīmēšanas skolotāja Maiga Putniņa kopā ar savu svītu — labākajiem skolas zīmētājiem — gatavoja dekorācijas. Tērpušies vecās drēbēs, tie staigāja ar krāsu podiem un pindzelēm rokās, stiepa kaut kādus rāmjus un papīra ruļļus. Pirmo vijoli starp viņiem neapšaubāmi spēlēja Daumants.

— Nemaz nezinu, ko es bez jūsu Pētersona iesāktu, — Maiga Putniņa skolotāju istabā teica Reinim Kadiķim. — Ar otu un krāsām viņš strādā tik virtuozī, it kā visu mūžu nekā cita nebūtu darījis. Talants!

Direktora vietnieks saimniecības jautājumos Valentīns Ruško, iztālēm pamanījis Maigu Putniņu, laida kājām vaļu, bet skolotāja Putniņa, neraugoties uz savu korpulenci, izrādījās žiglāka.

— Mums vēl vajag piecus metrus audekla, desmit loksnes papes, vienu kilogramu salātu zaļas krāsas. — Viņa parādīja mīlīgas vaigu bedrītes.

— Es jūs vienmēr esmu cienījis, biedrene Putniņa, — Ruško atrunājās. — Bet pašreiz jūs man esat, lūk, šitiek tālu. Paskatieties! — Viņš izvilka uz āru kabatas. — Tukšs.

— Atradīsim, — skolotāja Putniņa neatlaidās. — Gribāt, es jums ballē rezervēšu pirmo valsī?

— Es nepanesu šo deju, man reibs galva, — Ruško noņurdēja. — Dodiet šurp to savu sarakstu. Bet vairāk ne graša.

Kad direktors svētku vakarā iegāja zālē, visapkārt drūzmējās pasaku tēli — sarkangalvītes un sniegbaltītes, arlekīni un klauni. Virs viņu galvām gaisa plūsmā lidinājās milzīgi krāsaini baloni un serpentīna vītnes. Sienas rotāja fantastiski gleznojumi.

— Nu, vai patīk?

Direktors apsviedās apkārt. Viņam aiz muguras stāvēja īsta ragana, izspūrušiem matiem, sarkanu degunu, strīpainās zeķēs un slotu rokā.

— Skolotāja Putniņa, jums gods un slava! — Direktors neskopojās ar uzslavām.

Atskanēja čerkstoši vīrieša smieklī, un raganu kā vējš aizpūta.

— Gribat, es jums pazīlēšu, — nez no kurienes uzradusies čigāniete ar sarkanu rozi matos piesolījās. — Jums uz sirds ir skaista sieviete ar blondiem matiem un divi bērni. Vecākais jums sagādā rūpes un raizes, bet šī līnija rāda, ka viss beigsies labi.

— Kā jūs to zināt? — Direktors izrāva plaukstu no čigānietes rokām.

— Es visu zinu. — Čigāniete paspīdināja baltos zobus. — Tāda mana profesija. — Un prom viņa bija.

— Kurai no mūsu skolotājām ir tik skaisti zobi? — direktors prātoja. Zvans vēstīja programmas sākumu.

Klāvs uznāca uz skatuves, soļodams uz rokām. Virs zeķēm viņš bija uzvilcis milzīgus pirkstainus darba cimdus, bet rokas ieāvis vecos sieviešu zābakos. Galvā cilindrs, bet mugurā fraka, vismaz pāris numuru par lielu. Frakas līpas vazājās pa zemi, bet bikses, uzvilktas līdz zodam, krunkojās kā ermoņikas. Acumirkli sacēlās īsta smieklu vētra.

Brīdi veikli žonglējis ar cilindru, spieķi un cimdiem, Klāvs paaicināja uz skatuves direktoru un skolotāju Cauni. Skatītājiem skaļi gavilējot, Klāvs direktoram no ausīm un deguna izvilka nebeidzami garas krāsaina serpentīna lentes un tina tās viņam apkārt, līdz beidzot direktors sāka atgādināt strīpainu kūniņu. Skolotājam Caunem Klāvs izķeksēja no kabatas vairākas olas un paziņoja, ka tās neesot vis parastās, bet gan īpašas «Kolumba olas».

Klāva vecākais brālis Justs kopā ar savu draugu Tagilu bija atnākuši uz savu veco skolu paskatīties, kā «mazajam» paveiksies. Viņi zināja, ka Klāvs lolo sapni iestāties Maskavas cirka un estrādes skolā un slepeni trenējas pie pensionētā klauna un žongliera Roberta.

— Mazajam ir ķēriens! — Tagils atzinīgi novērtēja Klāva pirmo publisko uzstāšanos. — Konkurss Maskavā ir velnišķīgi grūts.

— Jā, tur gāžas no visas Savienības gan pašdarbnieki, gan estrādnieki, gan zvēru didītāji, — Justs piebilda. — Un mazajam ar krievu valodu tā ne visai.

Astotās «b» jaunajam bigbīta ansamblim tās bija pirmās uguns kristības. Baiba, gluži bāla, stutēja sienu.

— Man nelabi, es nevarēšu padziedāt, — viņa čukstēja.

Juris pa īstam nobijās. Pēc piecām minūtēm sākās viņu numurs.

— Marga, vai tev nav kādas zāles? — viņš palūdza.

Marga parakņājās somiņā un pasniedza katram pa tabletei.

— Nočiepu mammai, katram gadījumam, — viņa paziņoja.

— Es neiešu. Neparko. — Baiba apsēdās uz ķebliša un abām rokām iekrampējās sēdekli.

— Tad mēs tevi aiznesīsim. Puiši, ķeramies klāt! — Juris uzsauca.

Priekšgars atvērās nelaikā. Skatītāji brīdi neizpratnē vēroja uz soliņa ķepurojošos meiteni, kuru zēni stiepa uz klavieru pusi. Uzspurdza smieklī.

— Nav ko smieties. Ja cilvēks pirmo reizi uz skatuves, vai tas kāds brīnums, ka kājas kļūst ļenganas. — Klāvs glāba situāciju.

— Mīlie zēni, labie zēni,
Apdomājiet jūs,
Kas ar jums pēc dažiem gadiem,
Kas ar jums tad būs?

Neziņā jūs savu laiku,
Dīkā pavadāt,
Kamēr beidzot saltais vecums,
Klaudzēdams būs klāt.

Zems, samtains mecosoprāns kā kamene lidoja pāri zālei.

— Deviņi pārkonī, tā taču mūsu Rudā! — Arnis iesaucās.

— Šī frizūra viņai piestāv labāk nekā antikās bizes, — Anna konstatēja.

— Un zem garās kleitas neredz tievās kājas, — Sanita iedzēla.

— Ista skaistule! — Arnis vēl nevarēja atjēgties.

— Ja izmālējas, katra var kļūt par skaistuli.

— Uzrauts deguns paliek uzrauts deguns, mālē, kā gribi. Kas ir, zēni, vai mums nevajadzētu ievēlēt jaunu «mis Astoto «b»»?

— Aizveries! — Anna nošņācās.

Baibas dziesma visiem tā patika, ka viņai nācās dot piederu.

Kad Klāvs pieteica nākamo numuru — muzikālu uzvedumu «Viņš un viņa jeb Īsa pamācīšana mīlēšanā vidusskolas mācību kursa apmērā» —, mācību daļas vadītāja gluži atklāti abām rokām saķēra galvu un dusmīgi

paskatījās uz Ievu Līci, kura šoreiz atbildēja par programmu. Skolotājs Kadiķis instinktīvi taustīja kabatā nitroglicerīna tabletes.

— Ir zinātniski pierādīts, ka akmens laikmetā mīlestība gāja caur vēderu, — Klāvs paziņoja. Jānis bungoja pa jaunajām bungām, cik spēka. Uz skatuves uzskrēja zvērādās tērpta būtne ar sapinkotu matu ērkuli un kailām kājām. Viņai sekoja tievs, izkāmējis radījums ar milzīgu papes stilba kaulu rokās. Kaulu viņš, uz ceļiem nometies, pasniedza savai dāmai. Tā uzmanīgi appētīja cienastu, paoda, pielika pirkstu pie deniņiem un izteiksmīgi pagrozīja, beidzot ar kaulu iekaustīja savu pielūdžēju. Tas metās bēgt, bet pēc brīža atgriezās ar varenu šķiņķa gabalu rokās, kuru, uz vēdera nometies, pasniedza savai sirdsdāmai. Abi pārmaiņus sāka grauzt cienastu, apmierināti viens otram uzsitot pa plecu.

Otrā aina — «Platoniskā mīlestība».

Uz skatuves uznāca divi no astotās «a», tērpušies baltos palagos. Abiem ap galvu bija papīra puķu vainagi, puisim rokā no koka līstītēm sameistarota arfa. Nometies savas iecerētās priekšā uz viena ceļa, viņš sāka skandēt trompetes un bangu pavadījumā:

— Krāšņas zied leļkojas dārzā, zied narcises — rasmīles maigās,
Lūk, arī liliju daudz kalnāju nogāzēs zied,
Zied arī Zēnofīle, šis daiļākais zieds ziedu vidū, —
Ziedoņa maigumā tā Peitojas roze man šķiet.
Pļavas, kam uzsmaidāt velti man rasā mirdzošām zālēm?
Krāšņāk par puķēm, lūk, man meitene mīlotā zied.¹

— Viduslaikos visu izšķīra zobens un fiziskā veiklība, — Klāvs pieteica nākamo numuru.

Uz skatuves uzslidēja pasakaina būtne garā kleitā, smailā galvassegā, no kuras nokarājās plīvurs, aizsegdams seju. Viņai sekoja divi bruņās tērpti kavalieri — viens garš, otrs īsāks. Papes bruņas, pārvilkta ar sudraba papīru, mirdzēja kā īstas. Par vairogiem noderēja skolas ēdamzālē paņemtās apaļās metāla paplātes, bet zobenus aizvietoja šašlika cepamie iesmi.

— Nekas, sīkie pacentušies, — Justs pačukstēja.

Sākās bruņinieku turnīrs. Abi sāncenši, aizmirsuši par papes bruņām, iekarsa pa īstam. Īsākais, ievērojami veiklāks par garo, dzenāja to pa visu skatuvi. Dāma ieinteresēta vēdināja ar mutautiņu.

¹ Meleagrs — grieķu dzejnieks, dzīvojis 1. gs. p. m. ē.

— Dullais, tu man pārcirti aiklu! — Atskanēja izmisis blāviens. Garajam visa bruņinieka godība nošļuka zemē, un viņš palika stāvot īsajās sporta biksītēs. Zāli pāršalca smieklī.

— Gulies zemē! — Isākais šņāca. Uzlicis zaudētājam kāju uz krūtīm, viņš brīdi daudzīja ar šašliku cepamo iesmu pa paplāti, tad devās pie savas sirdsdāmas. Viņa uzmeta kabatas lakatiņu uz iesma.

Uzvarētājs skandēja:

— Un katru reizi laime dedz
Man acīs spožu prieka zaigu,
Kad manu skaistuli tās redz,
Vairs dziļo ziemu nesajūtu baigu;
Lai citi salā aizsedz vaigu,
Man dziļākajā ziemā sirds
Dzird maija smieklus maigus.

— Tad, lūk, kādēļ Pēteris pēkšņi sāka interesēties par vācu viduslaiku dzejnieku Valteru fon der Fogelveidi, — Reinis Kadiķis pasmaidīja. — Un sirdsdāma, protams, ir Dace, kura gan cita.

Straujai habanerai skanot, uz skatuves ar rozi zobos uznāca tā pati mistiskā čigāniete, kura direktoram bija tik precīzi pateikusi viņa pagātni. Un ne tikai direktoram vien.

— Pār visu zemi mīla valda,
Visiem likumiem tā pāri iet... —

dziedāja čigāniete.

— Ak šausmas! — mācību daļas vadītāja klusām vaidēja. — Ja šito trakumu uzzinās izglītības nodaļā, rājiens kā likts. Un par to, ka uzzinās, nav nekādu šaubu, gan jau kāds nenocietīsies un izstāstīs.

— Kas tēlo šo lielisko Karmenu? — skolotājs Caune, pieliecies pie Ievas Līces, jautāja.

— Nav ne jausmas. Šis numurs ir ārpus programmas.

Pēc spilgtās habaneras Margas un Ritas pagājušā gadsimteņa pāritis iznāca mazliet pabāls. Bet «dvīņi» par to neuztraucās, aktrises karjera viņus nevilināja.

Pēc senas tradīcijas dejas atklāja ar valsī. Kļauņi un hipiji, meldermeiņņas un hercogienes drūzmējās gar zāles sienām. Nevienam pirmajam nebija drosmes uzsākt deju simtiem kritisku acu priekšā. Lai kā pūlējās slavenais deju skolotājs Kauliņš, valsī skolēnu aprindās bija un palika nepopulāra antīka deja. Cita lieta modernie kratīkļi, tur lielas prasmes nevajag, kraties un locies mūzikas ritmā, un viss.

— Meitenes, jūs redzat tos divus pie durvīm? Ar tiem gan es gribētu deļot, — Sanita izdvesa. — Īsti vīrieši, ar mūsu bērņudārzu ne salīdzināt. Sevišķi tas ar melno samta žaketi. Saderam, ka tas ir kāds aktieris vai dzejņieks.

— Lūdzu, Māra! — Caune galanti paklanijās ķīmijas skolotājai. — Rādīsīm priekšzīmi.

Tagils devās šķērsām pāri zālei uz stūri, kur drūzmējās astotās «b» meitenes.

— Viņš nāk tieši šurp! Es ģībstu! — Sanita iespurcās. Viņai bija pats greznākais tērps visā zālē, proķektoru gaismā krāsainie vizuļi zaļgoja un laistījās. Ja tam puisim ir acis pierē un kaut nedaudz saprāta, viņš nedrīkstētu paiet garām tādām krāšņumam.

Anna sapurināja savas cirtas un savilka lūpas valdzinošā smaidā.

— Atvainojiet! — Tagils diezgan nevērīgi pastūma klases pirmo skais-tuli sānis un paklanijās aizmugurē stāvošajai Baibai.

— Ko viņš tajā rudajā saskatījis? — Anna vīlusies paraustīja plecus.

— Tev kremt, ka neuzlūdza tevi, — Marga iedzēla. — Ejam, Rita, kamēr mūsu zēni attapsies, es būšu tavs kavalieris.

Baiba uz pašiem pirkstgaliem slīdēja pa gludo parketu. Galva viegli reiba, un bija tāda sajūta, it kā viņa atrastos bezsvara stāvokļi un lidinātos starp debesīm un zemi. Pirmo reizi viņa deļoja ar pieaugušu vīrieti. Deļas stundās viņas partneris Imants bija stumjams un grūzams, tad jau labāk deļot ar malkas pagali. Kamēr kaut cik iemanījās, Imants nomīdīja Baibai visus kāju pirkstus. Būtu vismaz lūdzis piedošānu, bet kur nu, par tādiem sīkumiem Imants pat nedomāja.

Tagils uzmanīgi vadīja meiteni pa klajākajām vietām.

— Jūs labi deļojat, — viņš teica. — Lidināties viegli kā putns.

Viņā paraudzījās lielu mirdzošu acu pāris. Seļa, kuru apņēma kupls, ar lenti pārsiets matu vilnis, viegli piesarka.

— Apsolāt man arī nākošo deļu, jā?

— Kaut vai visas, — Baibai paspruka un viņa atkal spēji piesarka. Iznāca muļķīgi, it kā viņa pati piedāvātos.

Tagils īsu brīdi piespieda meiteni sev ciešāk un pamāja ar galvu. Baiba paskatījās uz zāles stūri, kur stāvēja astotās «b» zieds — Sanita, Anna, Zaiga, un viņu pārņēma spējš prieks. Viņa, mūžīgā kaktā sēdētāja, klases Pelnrušķīte, deļoja, bet skaistules Anna un Sanita stāvēja malā.

— Ko jūs domājat darīt pēc skolas beigšanas? — Tagils apjautājās, kad, deļai beidzoties, abi apsēdās gar zāles malu noliktajos solos.

— Nezinu, māte vēlas, lai es mācītos profesionāli tehniskajā skolā par audēju. Viņa strādā «Rīgas manufaktūrā» par audēju. Bet man . . .

— Panāc uz brītiņu, sekretā saruna. — Sanita bez liekām ceremonijām saķēra Baibu pie rokas un aizrāva pie meitenēm.

— Nu, stāsti! — Anna pavēlēja.

— Ko lai stāstu? — Baiba brīnījās.

— Netēlo Nezinīti! Kas viņš ir, vai aktieris? Varbūt mākslinieks?

— Zini ko, Sanita, mana vecmāmiņa teica: «Kas daudz grib zināt, ātri kļūst vecs.» — Baiba pagriezās un devās atpakaļ pie Tagila.

— Vai tev kāda skrūve atgriezusies vaļā, vai? — Sanita nosauca pakaļ.

— Panākumi sakāpuši galvā, — Anna noteica.

— Lēnais valsis, mana mīļākā deja, — Tagils paklanījās. — Driķstu lūgt?

Vakars tuvojās noslēgumam.

— Paej nost no ratiem, citi arī grib braukt. — Klāvs atstūma Tagilu un ievilka Baibu zāles vidū.

— Tu tikai nenojūdzies, — viņš brīdināja klases biedreni. — Šitais ir no glumajiem.

— Piedod, es nedzirdēju, ko tu teici, — Baiba samulsusi pasmaidīja.

— Nelidīnies pa mākoņiem, meitenī! Tā var ātri novelties zemē un sisties.

— Tu viņu pazīsti?

— Un kā vēl. Viņš bija mana brāļa Justa klasesbiedrs. Mācās konservatorijā kompozīciju, pūš trompeti un labi spēlē klavieres.

— Tu gan, Klāv, esi slikti audzināts, — Sanita pārmeta, kad Klāvs pēc dejas atgriezās astoto barā. — Tik prasti runāt ar cienījamu cilvēku: «Paej nost no ratiem.»

— *Pardon, madame.* «Kā es māku, tā es maunu,» teica latviešu literatūras klasiķis Jānis Jaunsudrabiņš.

— Vai tu sen viņu pazīsti?

— Kopš zīdaiņa gadiem.

— Nemuldi! Tev jautā nopietni, — Sanita apskaitās.

— Viņš ir princis, māmiņas un tētiņa vienīgais dēliņš. Uzaudzis lepnā savrupmājā, barots ar sudraba karotēm no sudraba bļodām. Kas vēl jūs interesē?

— Sanita domā, ka viņš ir aktieris, bet man šķiet, ka dzejnieks. — Anna nespēja novaldīt ziņkāri.

— Ne viena, ne otra netrāpījāt, — Klāvs smējās. — Pagaidām viņš ir miglaina personība, neizveidojusies masa, tā teikt. Un vēl nav zināms, kas

no viņa iznāks — mākslinieks vai alkoholiķis. Žēl, Sanita, ka tev vēl pāris gadiņu jāpaaugas. Citādi tev Tagils būtu kā radīts, senčiem pilnas kabatas ar skanošo, pats uz riteņiem.

— Kādēļ Sanitai, bet ne man? — Anna pabrīnījās.

— Tādēļ, ka tev vēl galvā mazdruciņ veselā saprāta, bet Sanitai tikai importa preces. Gribat, es varu pierādīt. — Klāvs pieliecās pie Sanitas un visiem par lieliem smiekliem izvilka no meitenes deguna trīs paciņas košļājamās gumijas «*Made in USA*». Uzcienājis klasesbiedrus, viņš, rokas bikšu kabatās sabāzis, aizslāja uz garderobi.

Zālē skanēja pēdējā deļa.

* * *

Sals ar vieglu roku tikami glāstīja Baibas sakarsušo seju. Nosarmojušie kanālmalas vītoli prožektoru gaismā laistījās, kā dārgakmeņiem nobērti. Pavisam netālu pa ielām trauca mašīnas, steidzās vēlini gājēji, bet te, parkā, viņi bija divi vien.

«Kā apburtā pasaku mežā,» Baiba domās salīdzināja. Un viss šis vakars kā pasaka. Skaļie aplausi pēc dziesmām. Un dejas. Un Tagils. Un šī nakts. Baibai šķita, ka viņa sapņo skaistu sapni, no kura negribētos atmosties.

Brīdi abi soļoja klusēdami.

— Man, protams, nav nekādu tiesību dot jums padomus, — Tagils ierunājās. — Bet kļūt par audēju, ja ir tāda balss, būtu nepareizi.

— Mamma un patēvs domā, ka pēc pāris gadiem es varētu pelnīt lielu naudu, palīdzēt ģimenei.

— Vai tad jums tik liela ģimene?

— Nē, māte, brālītis, patēvs. Bet patēvs... — Baiba aprāvās. — Tas jūs nevar interesēt.

— Es vēlētos zināt visu, kas saistās ar jums. — Tagils viegli paspieda Baibas roku.

Meitene vienmēr bija ilgojusies pēc draudzenes, kurai varētu visu uzticēt. Patēvs neļāva vest mājās skolasbiedrus vai ciemoties pie tiem. Baiba auga viena, sevī noslēgusies. Un nu pēkšņi parādījies puisis, skaists kā pasaku princis, un visu grib zināt par viņu!

Pie Gazifikācijas pārvaldes stāvēja vientuļš un pamests ledus kalniņš. Mazuļi, kas, novārtījušies balti kā sniegavīri, augām dienām te slidinājās, tagad saldi dusēja katrs savās mājās.

— Ejam! — Tagils saķēra Baibu aiz rokas un uzvilka ledus kalniņā. Skaļi gaviļēdami, abi šļūca lejā. Baibai aizķērās kāja, un viņa ievēlās

kupenā, noraudama Tagilu sev blakus. Kaut kas dedzinošs cieši pieplaka viņas lūpām. Pāri ķermenim pārskrēja karsts vilnis. Meitene uzlēca kājās un sāka skriet.

— Pagaidi, muļķīte, ko tu mūc? — Viņa aizmugurē izdzirda ātrus soļus un aizsmakušu balsi. Atskanēja asa miliča svilpe. Baiba izdrāzās uz ielas. Ļaudis neizpratnē noskatījās skrejošajā meitenē, kurai neviens nedzinās pakaļ. Savas mājas trepju telpā viņa beidzot atvilka elpu. Sirds sita kā negudra.

«Ko es izdarīju? Bēgt kā pēdējai muļķei! Un kādēļ? Bet tas taču bija mans pirmais skūpstis.» Baiba vēsiem pirkstiem viegli pieskārās kaistošajām lūpām. «Kādēļ viņš tā darīja? Bija tik labi abiem roku rokā staigāt pa piesnigušo parku, pa neskarto, tikko uzsnigušo sniegu, pa kuru vēl neviens nebija gājis. Un ja nu miliči viņu aizturējuši?» Aukstas tirpas pārskrēja pār muguru.

Meitene izgāja ārā. Vecpilsētā baznīcas pulkstenis dobji nosita divas reizes. Pa ielas vidu, strinkšķinādami gitāru, aizgāja bariņš jauniešu.

— Neskumsti, meitenīt mīlo,
Nāc līdzī mums, —

kāds iedziedājās.

Baibas dzīvokļa logi bija tumši. Meitene izbijusies metās pa trepēm augšā un klusi piezvanīja pie durvīm. Neviens nenāca atvērt. Baiba piezvanīja skaļāk. Atskanēja šļūcošie patēva soļi.

— Tā esmu es.

— Pārguli vien trepju telpā, naktsstaigule!

Baiba apsēdās uz trepju pakāpiena un sāka klusi raudāt.

Viņa bija pārkāpusi Laimas vēlējumu pārnākt mājās pirms pusnakts. Tagad sekoja sods.

No kāda augšējā stāva dzīvokļa izbira trokšņaina kompānija un smie-
damās nāca lejā.

— Kas tev kait, meitenīt?

— Es aizmirsu dzīvokļa atslēgas.

Patēvs atvēra durvis un raušus ierāva Baibu istabā.

— Tu apkauno mūsu godīgo ģimeni visas mājas priekšā, — viņš šņāca.
— Marš, gulēt!

8. nodaļa

«PRESTO» — TAS NOZIMĒ ĀTRI

— Baiba, nāc uzdejo mūsu priekšā! — Klāvs pirmdienas rītā, klasē iemeties, skaļi uzsauc un izvilka no somas milzīgu konvertu. — Palūkojieties, tieši pēc Ritas «Mīlestības vēstulnieka» parauga. Iesmaržota. Pat bultas caururbtā asiņojošā sirds nav aizmirsta.

— No kā? — Sanita tūliņ iedegās ziņkārē.

— To tu paprasi pašai Baibai. Es vēstuli atradu piespraustu pie klases durvīm.

— Kāds muļķojas, — Baiba apskaitās.

Daumants ar redzamu interesi vēroja, kā viņa atplēš konvertu. Tajā atradās mazāka aploksne. Baiba izlasīja aprakstīto lapiņu, spēji nosarka un ātri paslēpa kabatā.

— Vai tas papīrītis tev tik dārgs, ka slēp pie sirds? — Daumanta balsī skanēja satraukums.

Baiba neatbildēja.

Uz skolu viņa vienmēr nāca kā uz atpūtas vietu un klusībā nožēloja, ka stundas paiet tik ātri. Bet šodien laiks vilkās lēnām, kā svina kurbēm kājās. Vēsturniecei nācās meiteni izsaukt trīs reizes.

— Atjēdzies! — Daumants ieģrūda solabiedrenei dunku sānos.

— Baltiņa, kas jums noticis? Pastāstiet par franču utopisko sociālistu Sensimonu.

— Franču utopiskais sociālists Klods Anri de Sensimons piedzima ... — Baiba nedroši iesāka.

Daumants atšķīra «Jauno laiku vēstures» 141. lapas pusi un nolika Baibai priekšā. Tālāk viss gāja bez aizķeršanās.

Skolotāja Zariņa bija stipri tuvredzīga, bet brilles nenēsāja. Atklāti runājot, ar vēstures skolotāju astotai «b» nebija nekādu pārpratumu. Skolotāja atļāva atbildēt turpat no vietas, bet nolasīt no grāmatas prata ikviens. Pirmajos solos, par laimi, sēdēja apzinīgie — Zaiga, Marga, Rita, Profesors, kuri kārtīgi sagatavoja visas stundas, pat vēsturi.

Teciņiem Baiba metās uz mājām. Uz krūtīm paslēptā vēstule itin kā dedzināja.

«Jaukā meitene, Baiba!

Nekādi nespēju aizmirst to patīkamo vakaru manā vecajā skolā, kuru pavadīju kopā ar Jums. Jums ir vienreizēji laba balss, to tikai vajag skolot un izkopt. Nedariet muļķības un neejiet strādāt uz fabriku, kā esat nodomājuši. Aušanas ceļa troksnis un putekļi visu sabojās. Man šis tas ir padomā, kas varētu interesēt arī Jūs. Varbūt mēs varētu satīkties? Mans telefons 377977.

Ar draudzīgu sveicienu —

T a g i l s.»

Viņš nav dusmīgs! Viņš ir piedēvis viņas muļķīgi bērnišķīgo bēgšanu. Viņš domā par viņu — neglīto, slikti ģērbto, neveiklo. Ko tagad darīt? Varbūt steigties uz automātu un piezvanīt? Nē, vispirms labi jāpārdomā.

Naikovska dzīvoklī Baibai piederēja tikai niecīgs stūrītis tā dēvētajā goda istabā — mazs galdiņš, pie kura viņa mācījās, un vecmodīgs, izgulēts dīvāns ar augstu atzveltni, kuru rotāja ieapaļš blāvs spogulis. Dīvāna atsperes pie katras sakustēšanās žēli nodžinkstēja. Reiz māte gribēja veco graustu izmest un tā vietā nopirkt modernu tahtu, bet Naikovskis sacēla traci, — lai neizdomājot visādas muļķības, tā esot dārga piemiņa no viņa nelaiķes māmiņas un tā tālāk. Māte piekāpās.

Baiba, aizmirsusi salauztās atsperes, ar sparū iemetās savā guļvietā. No laimes viņai gribējās dziedāt kā putnam.

— Ko blāusties kā negudra? — māte, no savas istabas iznākusi, bārās. Seja viņai bija sagulēta sarkana, matos rullīši. No rītakleitas līda ārā sagumzīts naktskrekls. — Cilvēks visu nakti nostrādājies, paša mājās vairs nebūs miera.

— Atvaino, lūdzu.

— Uzliec vārties skābos kāpostus! Gaļa pieliekamā.

Baiba pirmo reizi ar tīri sievišķīgu interesi aplūkoja savu māti. Viņa visiem spēkiem cīnījās pret vecumu — piekrāsoja sirmojošos matus, reizi nedēļā lika sejas masku, centās ieturēt diētu. Vienu vīru zaudējusi, māte tagad trīcēja par otru. Naikovskis to zināja un bieži vien izturējās pret sievu augstprātīgi, pat nicinoši. Baibai bija pretīgi skatīties, kā māte ubago vīra mīlestību. Naikovskis bieži mēdza atgādināt, ka cēlies no dižciltīgiem poļu pantiem. Vairāk par visu Baiba neieredzēja patēva liekulību, skopumu, nežēlību un iedomību. Meiteni viņš pacieta tikai tādēļ, ka viņa padarīja vairāk nekā apēda.

Baibai bija jāatskaitās par katru izdoto kapeiku, par katru stundu, kuru viņa pavadīja ārpus mājas. Divreiz Naikovskis nekad nemēdza atkārtot. Siksnu, kas gadiem ilgi karājās pie virtuves durvīm, māte novāca pavisam nesen.

Pie vakariņu galda patēvs ar lielu prieku mēdza stāstīt nezin kur saklausītas tenkas par palaidnēm meitenēm, kuras dzer, pīpo un ielaižas ar vīriešiem, līdz beidzot nokļūst vai nu kolonijā, vai slimnīcā.

— Mūsdienu jaunatne ir galīgi izlaidusies. Pusaugu skuķis ir jātur grožos kā neiebraukts zirgs. — Tādi bija viņa parastie izteicieni.

Dienasgrāmatā, kuru Baiba glabāja, pabāztu dziļi zem dīvāna, viņa reiz ierakstīja: *«Es viņu tik briesmīgi ienīstu, ka būtu laimīga, ja viņš nomirtu vai aizietu no mums.»* Mātei bija krietni pāri trīsdesmit, kad piedzima Rolandiņš. Mazulis tūlīt ieņēma ģimenē centrālo vietu. Rolandiņam tika saulainākā istaba, Rolandiņam gardākie kumosi, Rolandiņam skaistākās rotaļlietas. Mazais princis drīz vien saprata, ka vainu par padarītajām nerātnībām ērti uzgrūst mātai.

Rolandiņa sadauzītās veclaicīgās porcelāna vāzes dēļ nabaga meitene veselu nedēļu nespēja ne sēdēt, ne gulēt uz muguras. Pat māte toreiz, plēsdama no meitenes čulājošās muguras pielīpušo kreklu, pārmeta vīram nežēlību.

— Mugura sadzīs, bet kas man atdos manas vecmāmiņas panes Zosjas dārgumu? — Naikovskis atkliedza. — Tā viņai vajag. Un dabūs vēl!

— Dabūs vēl, dabūs vēl, — Rolandiņš mēdijās, uz vienas kājas lēkādam.

Prom drūmās domas. Tagad viss būs citādi. Viņa darīs parastos mājas darbus, bet iekšēji būs laimīga. Viņai šodien pat jāpiezvana.

«Hallo,» atskanēs Tagila balss. «Labdien,» viņa teiks. «Vai jūs zināt, kas zvana?» — «Protams. Jūsu balsi es pazītu starp tūkstošām citu.»

Jāuzliek vārīties kāposti, un tad viņa aizskries līdz automātam ielas stūrī. No kaimiņienes telefona tādas sarunas ir bīstamas, par to var uzzināt Naikovskis.

Trīcošām rokām Baiba iemeta telefona automātā divkapeiku. Atsaucās nelaipna sievietes balss.

— Lūdzu, vai Tagils mājās?

— Es nezinu, jāpaskatās. Kas zvana?

Baiba sastomījās:

— Viņa studiju biedrene.

Varēja dzirdēt, kā aizdip viegli soļi. Pie automāta būdiņas durvīm nepacietīgi klauvēja kāds vīrietis.

— Tagils klausās, ko vajag? — viņa izdzirda.

— Šeit Baiba.

— Kāda Baiba? Ā, atceros — no manas kādreizējās skolas, — balss kļuva manāmi laipnāka. — Mums kaut kur jāsatiekas. Varbūt «Rīgas» bāriņā? Nē, tur tik jaunas meitenes nelaiž iekšā. Aizkāpsim uz kafejnīcu «Presto». Vai jūs rītdien esat brīva? Teiksim — ap sešiem?

Sešos viņa nekādi nevarēja, tad jāiet uz bērnodārzu pēc Rolanda.

— Labāk septiņos, — viņa nedroši ieminējās.

— Labi, norunāts. Satiksīties pie ieejas. Čau! — Tagils nolika klausuli.

Baibai sagriļojās ceļi. «Presto» droši vien ir lepna kafejnīca, un tur viss ir ļoti dārgs. Bet viņai no skolas pusdienām ietaupīts viens vienīgs rublis.

Jāpaprasa Sanitai, kur tā kafejnīca atrodas. Un ko viņa lai velk mugurā? Ar skolas kleitu neērti, kauns no Tagila. Viņš ir elegants, kā no modes žurnāla, bet viņa — noplukusi skolniecīte ar vecmodīgu bizi.

Baiba piezvanīja pie Sanitas durvīm.

— Tu nāc kā saukta, — Sanita nopriecējās. — Es nekādi nespēju atrisināt uzdevumu algebrā. Ejam manā istabā.

Samtiņi dzīvoja daudz pārticīgāk nekā Naikovskis un Baibas māte. Istabas kaktā elektriskais kamīns. Uz īpaša galdiņa lepojās krāsainais televizors. Grīdas klāja dārgi tepiki, pie sienām gleznas. Importa ēdamistabas iekārta spīdināja stiklotās vitrīnas un spoži lakotos sānus. Viena istaba ar iebūvētu grāmatplauktu bija sadalīta divās daļās, lai meitai un dēlam būtu katram sava telpa.

— Vai tu esi bijusi kafejnīcā «Presto»? — Baiba neuzkrītoši apvaicājās.

— Protams. Pusdienas mūsmājās neviens negatavo. Mamma man dod naudu, un es katru dienu paēdu kādā kafejnīcā. Mēs ar Annu pazīstam visas

labākās kafejnīcas, tikai vakaros gan bīstami, var uzrauties uz skolotājiem. Vai tu tiešām ne reizes neesi bijusi kafejnīcā?

Baiba piesarka un papurināja galvu.

— Ak, naivā nevainība! Cikos tev randiņš?

— Septiņos.

— Tikai nedomā iet skolas formā, — Sanita brīdināja. — Un frizūru izveido kaut kā modīgāk, citādi tu izskaties pēc bērna un tevi vispār nelaidīs iekšā.

— Vai tu nevarētu man aizdot pāris rubļu un uz rītvakaru savu stripoto džemperu?

— Protams. Un bikses arī, ja vēlies.

Sanita pēc dabas nebija skopa. Viņa tūlīt noprata, ka Baibas neparastie jautājumi saistās ar noslēpumaino vēstuli. Bet, lai kā viņa nopūlējās, Baiba izvairījās un neatzinās, kas ir rakstītājs. Tiklīdz klasesbiedrene aizgāja, Sanita ņēmās zvanīt Annai.

— Baibai rīt septiņos randiņš kafejnīcā «Presto».

— Šītai dievgosniņai? — Anna neticēja. — Ar ko tad?

— Tas mums abām jānoskaidro. Ejam mēs arī.

* * *

Visu vakaru Baiba, ierāvusies savā kaktā un aizkrāvusies ar grāmatām, izlikās cītīgi mācāmies. Patēvs, māte un Rolandiņš skatījās pa televizoru mūžveco komēdiju «Jautrie zēni». Viņi skaļi smējās par dzīvniekiem, kas notiesāja viesiem domāto cienastu.

«Jāpaņem mamma lūpu krāsa un mazlietiņ jāuzkrāso lūpas,» Baiba prātoja. «Bet varbūt piezvanīt Tagilam un pateikt, ka viņa neies uz kafejnīcu? Tas būtu visprātīgāk. Viņi varētu pastaigāties pa kanālmalas apstādījumiem vai aizbraukt uz Mežaparku. Nē, tur labāk ne, vakaros tur tumšs. Bet ja nu Tagils pamana, ka viņa pirmo reizi kafejnīcā, un sāk zoboties? Nē, nav ko prātot, norunāts paliek norunāts.»

* * *

Baidīdamās nokavēt, Baiba skrēja tecīņus. Pie Lielā pulksteņa viņa apstājās atvilkt elpu. Vēl bija pāris minūšu laika.

Tagils piebrauca ar elegantu tumšsarkanu «Žiguli».

— Atvainojiet mirklīti! Es novietošu mašīnu pie «Rīgas» viesnīcas un mirklī būšu atpakaļ.

Sanita un Anna stāvēja tieši pretī pasāžā, aizslēpušās aiz staba.

— Tā viņai vajag, lai neiedomājas diezin ko, — abas nopriecājās, pamanijušas Tagilu aizbraucam. — Bet kādēļ Baiba neiet prom?

Baiba pētīja skatlogos izstādītās Rīgas modes. No mīkstas drānas izgatavoto ziemas mēteli ar pūkaino lapsādas apkakli viņa labprāt sauktu par savu. Tumšbrūnie samta svārki un mežģiņu blūzīte būtu piemērots izejmais tērps. Baiba grūti nopūtās.

— Ejam! — Tagils paņēma meiteni zem rokas un ieveda kafejnīcā. Anna un Sanita viņiem sekoja.

— Nav vietul! — tresots šveicars, kas atgādināja operešu varoni, meitenes strupi atraidīja.

— Nekas, mēs pagaidīsim, — Sanita iespītējās.

— Bērniem vakaros ieeja aizliegta. — Šveicars aizcirta durvis abu meiteņu priekšā.

— Mēs neesam nekādi bērni, un šī ir jauniešu kafejnīca.

Ārā stipri sala. Annai plānajos zābaciņos kāju pirksti kļuva nejutīgi, un viņa lēkāja no vienas kājas uz otru.

Līdz ar siltu gaisa mutuli no zāles izvēlās trokšņains jauniešu bars. Abas meitenes veikli ielavījās iekšā, un šveicars atmeta ar roku.

Pie galdiņiem sēdēja jaunieši. Instrumentālais ansamblis uz neliela paaugstinājuma ar skaļruņa palīdzību taisīja tādu troksni, ka sarunāties varēja tikai kliedzot. Jauniešus tas acīmredzot neuztrauca. Viņi vienā mierā sūca kokteiļus, sasaucās, smējās. Daži pāri aizrautīgi locījās dejā brīvajā laukumīnā pie orķestra.

Tagils šajā kafejnīcā acīmredzot bija savējais.

— Čau, uzlecošā zvaigzne! Kā ar komponēšanu, vai apsolītā dziesma gatava? Nāc pie veciem zēniem! — Skanēja no visām pusēm.

— Paldies, šoreiz mēs esam divatā.

Oficiante, mazliet izsmejoši apbērtusi Baibu, ierādīja nomaļu galdiņu, iepriekš noņemot uzrakstu «Rezervēts».

— Ko pasūtīsim? — jautāja oficiante.

— Lai dāma izvēlas, — Tagils pievērsās Baibai.

— Es, man... — Baiba sastostījās. — Man glāzi tējas, lūdzu, un, ja drīkst, gabaliņu tortes.

Oficiante iesprauslājās.

— Divus «Do-re-mi», divsimt gramu «Ekspress», olīvītes, siera radziņus, — Tagils pats izvēlējās.

Pēc mirkļa viss pasūtītais jau atradās uz galda.

Saldais, stiprais dzēriens ar smalki sarīvētu šokolādi un riekstiem garšoja pasakaini.

Piepīpētajā gaisā un pustumsā Anna un Sanita ilgi meklēja klasesbiedreni, līdz pamanīja pašā zāles kaktā, aizslēpušos aiz kuplas palmas. Meitenēm paveicās. Pāris galdiņu tālāk pašreiz atbrīvojās vietas.

— Divas melnas kafijas un saldējums «Ēdelveiss», — Sanita pasūtīja.

— «Ēdelveisa» nav, ir tikai firmas saldējums «Presto». Un vairāk neko? — oficiante nelaipli apjautājās. Beznaudīgajām jauniešiem, kas stundām ilgi nīka pie plikas kafijas tases, lieku laipnību un smaidu nebija ko dāļāt.

— Un divus «Pētergaiļus», — galdabiedrs, vīrietis krietni grādos, tēloja labdari. — Es zinu, ka tādiem skuķēniem ar naudām paknapi, īpaši, ja gādās stingrāka mamma.

— Ko tad darīt ar tiem kokteiļiem? — oficiante strupi noprošīja.

— Nes vien šurp, cielaviņ, gan jau pa visiem trim pieveiksim.

* * *

— Klāvs droši vien jau izstāstīja, ka es mācos konservatorijā, kompozīcijas klasē. Šo to esmu arī pats sacerējis, galvenokārt estrādei, — Tagils stāstīja. — Ir man tāds neliels bigbīta ansamblis pie kluba «Blāzma», puīši uz goda. Iemilējušies mūzikā līdz ausīm. Iemalkosim! Nebaidies, tas ir gluži nekaitīgs padzēriens, garastāvokļa uzlabošanai, vairāk nekas. Tikai ar solisti mums neveicās. Pašreizējā ir īsta Klotilde, kupla miesās, ar drūmu, nodzertu balsi.

Tagils parādīja, cik resna ir pašreizējā soliste, Baiba skaļi iesmējās. Viņai bija tik jautri un viegli, it kā Tagilu būtu pazinusi gadiem ilgi.

— Varbūt tu varētu mēģināt pie mums padziedāt?

Baiba izbijās. Viņa atcerējās lielo uztraukumu, pat nelabumu, kas viņu bija pārņēmis skolas sarīkojumā pirms uziešanas uz skatuves. Otrreiz to negribējās pārdzīvot.

— Klubs algo pensionētu operdziedātāju, kas varētu tevi apmācīt, — Tagils kārdināja. — Mums ir arī deju skolotāja, kas tev iemācītu, kā brīvāk kustēties pa skatuvi. Toreiz skolā tu stāvēji kā nohipnotizēts trusītis. Iemalkosim! Par draudzību un mūziku!

Aiz palmas sēdēdamas, Sanita un Anna nenolaida no klases biedrenes acis.

— Viņš cenšas viņai kaut ko ieborēt, žēl tikai, ka mēs neko nedzirdam. Man galva džingst no šī baigā trokšņa.

Oficiante atnesa pasūtīto kafiju, saldējumus un kokteiļus. Anna tos demonstratīvi piebīdīja galdabiedram, kas, galvu rokās atspiedis, miglainām acīm blenza kaut kur tālumā.

Abas meitenes kādu brīdi darbojās ar kafiju un saldējumu.

— Superais, vai ne? — Sanita konstatēja.

— Mm.

* * *

— Varbūt padejosim, — Tagils ierosināja.

Baiba slepus paskatījās uz saviem apdilušajiem filca zābaciņiem un izbijās.

— Nē, nē!

— Nu, kā tad būs ar mūsu sadarbību? — Tagils neatlaidās. Satvēris meitenes plaukstu, viņš to cieši paspieda. Karsta strāva no viņa pirkstiem izplūda pa Baibas roku un izlija pa visu ķermeni. Tagila skatiens pielipa meitenes sejai.

— Es tagad gribētu būt Baibas vietā, — Sanita nopūtās. — Tik skaists vīrietis! Gandrīz kā franču kinoaktieris Alēns Delons.

— Muļķe gatavā, — Anna apskaitās. — Vai tu patiešām neredzi, ka tas nelietis cenšas mūsu zostiņu apdzirdīt? To nu gan mēs nedrīkstam pieļaut!

TAGAD VIŅŠ TŌ NAIVULĪTI IESĒ-
DINĀS SAVĀ MAŠĪNĀ, AIZVEDĪS UZ
MĀJĀM UN
SAMAITĀS
...

Baiba sēdēja kā apmāta un baidījās pakustēties. Viņa nesaprata, kas ar viņu notiek. Vienlaikus viņai gribējās gan smieties, gan raudāt. Galva bija dīvaini tukša, un nebija bailes — pat no patēva ne.

— Saki — jā, — Tagils diedelēja.

— Jā, jā, jā, — Baiba nodziedāja.

— Iemalkosim! Uz nākamās estrādes zvaigznes veselību!

Pēkšņi Baiba juta, ka uz augšu sakāpj dīvains nelabums. Viņa nobāla.

— Ir jau vēls, man jābūt mājās.

Tagils pamāja oficiantei.

— Tagad viņš to naivulīti iesēdinās savā mašīnā, aizvedīs uz mājām un samaitās, — Anna čukstēja. — Ejam! — Neļāvusi Sanitai attapties, viņa piegāja pie Baibas un pavēloši noprasiya: — Kur tavs garderobes numurs?

— Jūs neviens nav aicinājis, — Tagils apskaitās.

Sanita nenolaida acis no Tagila un muļķīgi smaidīja. Baiba juta, ka viņai trīs ceļgali.

— Es iešu kopā ar savām draudzenēm, — viņa, Annai elkonī ieķērusies, atrunājās.

— Kā vēlies! — Tagils nemaz nemēģināja meiteni atturēt. Savu viņš bija panācis. — Neaizmirsti mūsu norunu. Svētdien pulksten divpadsmitos es tevi gaidīšu pie Rīgas viesnīcas. Manu mašīnu tu tagad pazīsti, — Baibai mēteli turēdams, viņš pačukstēja. — Čau!

Annai un Sanitai ne skatiena neveltījis, Tagils izgāja no kafejnīcas. Sanita nopūtās.

— Tu nezini, kur te tualete? — Baiba pēdējiem spēkiem pačukstēja.

Svaigajā gaisā Baibai kļuva labāk.

— Nekad, nekad savā mūžā nedzeršu nekā grādīga, — viņa pati sev apzvērēja. — Pirmā un pēdējā reize.

Augstu virs galvas, mirgojošu zvaigžņu ielenkts, spīdēja apaļš mēness. Ejot pa parka celiņiem, sniegs gurstēja zem meiteņu kājām. Pēc piepīpētās kafejnīcas vēsais gaiss spirdzināja kā saldējums.

— Viņš tevi aicināja pie sevis mājās, jā? — Sanita nenocietās. — Klāvs apgalvo, ka viņam esot pasakaina māja — īsta pils.

Baiba pakratīja galvu.

— Nepaspēja, mēs laikā iejaucāmies. Tu ar šitādiem uzmanies! — Anna brīdināja.

Jo tuvāk nāca mājas, jo Baiba kļuva nemierīgāka. Izglāba Sanita.

— Ienāc pie manis, uzkod piparmētru konfektes, tad nejutīs konjaka smaržu, — viņa pamācīja. — Pēc tam es tevi pavadišu.

— Baiba bija pie manis, mēs kopā rēķinājām algebru, — Sanita paskaidroja Naikovskim.

Patēvs dusmīgi paskatījās uz meiteni, bet nekā neteica. Ar Samtiņiem bija izdevīgi uzturēt labas attiecības. Tirdzniecības darbiniekus viņš vērtēja augstu.

— Jocīga meitene tā Baiba, ne īsti bērns, ne īsti sieviete, — Tagils prātoja, kopā ar Justu vēlu vakarā dzerdams kafiju. — Līdzko es uz viņu ciešāk paskatos, tā sarkst un bālē. Cita būtu no prieka gaisā uzlēkusi, bet šī ne un ne. Nācās krietni nopūlēties, līdz pielauzu. Un vēl nav drošs, ka nepārdomā. Kā lai pret viņu izturas?

— Kā vectētiņš pret savu mazmeitiņu, — Justs zobojās. — Tā būs visdrošāk.

* * *

No Baibas dienasgrāmatas:

«Pirmais randiņš manā mūžā. Viņš bija ļoti skaists, ļoti pieklājīgs un ļoti asprātīgs. Meitenes klasē jūsmo par kafejnīcām, bet man gan nepatika. Šausmīgs troksnis, gaiss piepīpēts. Un cilvēki tādi ākstīgi, sievietes skaļi smejas un vaibstās.

Man ļoti gribētos iemācīties dziedāt tikpat jauki kā Norai Bumbierei vai Margaritai Vilcānei. Bet man jau nav tik laba balss. Jāaprunājas ar dziedāšanas skolotāju Ievu Līci.»

* * *

— Visprātīgākais, ko tu, manuprāt, vari darīt, ir pabeigt vidusskolu, bet pa vakariem apmeklēt mūzikas skolu, — skolotāja Ieva Līce ieteica. — Dziedāšana, tāpat kā jebkura cita māksla, ir jāmācās no pašiem pamatiem — no ābece. Neklausī, ja kāds apgalvo, ka esi jau gatava estrādes zvaigzne, un neaizmirsti, ka, nesaudzējot labu balsi, var to pārpūlēt un pat pazaudēt uz visiem laikiem. Bet par klubu «Blāzma» vispirms jāpaintederējas. Pagaidi mani tepat mūzikas kabinetā, es aiziešu piezvanīt.

Ieva Līce neko nemēdza atlikt uz citu dienu, ja spēja to paveikt tūlīt.

— Viss skaidrs, — atgriezies viņa teica. — Par dziedāšanas konsultantu tur strādā bijušais operas tenors Irbe. Ja tev atliek laiks, vari droši pie viņa pamācīties. Un nodod, lūdzu, sirsniņus sveicienus no manis. Viņš kādreiz bija arī mans pedagogs.

* * *

— Apsveicu ar meitas panākumiem. — Sanitas mātes balsī skanēja vāji slēpta skaudība. Abas kaimiņienes bija nejauši satikušās trepju telpā.

Par kādiem panākumiem viņa runā? Baibas māte izbrīnījies paskatījās uz eleganti tērpto Samtiņu. Baiba viņai nebija bildusi ne pušplēsta vārda.

— Ja manai Sanitai būtu tāda balss, es no lielas laimes nezinātu, ko darīt, — Samtiņa tērgāja. — Nekā viņai neželotu. Diemžēl Sanitiņai nav talanta uz mākslām, mūsu privātskolotāja arī tā domā. Viņa vairāk atsitusies manī, uz praktisko. Bet viens gan man jums, kaimiņien, jāsaka: par to meiteni jums būtu vairāk jāparūpējas. Viena vienīga skolas kleitiņa — un tā pati salāpītiem elkoņiem un krūtīs par šauru. Reiz skolas sarīkojumā iedevām kādu no Sanitas tērpiem, lai meitenei nebūtu kauns no citiem. Neesat taču nekādi tukšinieki. — Sanitas māte atslēdza sava dzīvokļa durvis.

Baibas māte, rīdama aizvainojuma asaras, kāpa pa trepēm uz augšu.

Baiba, apgērbusi vecu izbalējušu rītakleitu, virtuvē mazgāja traukus.

— Kas tie par panākumiem? — māte īgni pajautāja. — Kauns, ka man viss jāuzzina no svešiem, nevis no pašas meitas.

Baiba samulsa. Pēdējos gados māte ne reizes nebija painederējusies par viņas skolas gaitām. Divnieku un piezīmju viņai nebija, skolotāji nesūdzējās, tātad viss kārtībā.

«Pa kuru laiku viņa tā pārvērtusies?» māte, meitā vērdamās, prātoja. «Bija neglīts pusaugu skuķēns garām, tievām kājām, pēc sejas uz mata kā

viņas pirmais vīrs, vienīgais vīrietis, kuru viņa bija kvēli mīlējusi, paš-
aizliedzīgi strādājusi pāri spēkiem, lai viņš varētu izstudēt par inženieri,
bet vēlāk tā ienīdusi, kā vien spēj ienīst pamesta sieva. Visus šos gadus
Baiba kā mūžīgs atgādinājums raudzījās viņā ar pirmā vīra acīm, smai-
dīja ar viņa smaidu.»

— Lai paliek trauki, ģērbies veicīgi! Ejam! — māte pavēlēja.

— Uz kurieni?

— Tad jau redzēsi.

Tumši zili svārki, formas blūzīte, bikšu kostīms, krimplēna izejamā
kleita, vieglas kurpītes, — Baibai vaigi karsa no satraukuma. Māte viņu
tomēr mīl, vai citādi viņa būtu tērējusies. Viņa tikai neprot mīlestību izrā-
dīt kā citi — ar maigumu, ar glāstiem. Meitene lidot lidoja uz mājām, lai
visu rūpīgi pielaikotu.

— Vai nu tev būs tas pats, kas citām? — māte apjautājās.

— Paldies! — Meitas pateicīgais skatiens izteica vairāk nekā vārdi.

— Vajadzēja paciesties līdz vasarai, kad skuķis pats sāks pelnīt, —
Naikovskis, apskatījis pirkumu, niknojās. — Cik nu vairs līdz skolas bei-
gām, varēja iztikt ar veco kleitu. Tik daudz naudas izgrūst!

Baiba rija asaras.

— Kaimiņi mūs aprunā, saukā par skopuļiem. Samtiņiene to klaji pa-
teica man acīs, — māte atrunājās. — Tavs «Žigulis» jau nekur neaizbēgs.

Naikovskis iegāja guļamistabā, skaļi aizcirdams durvis.

* * *

No Baibas dienasgrāmatas:

*«Ši nu gan ir brīnumjauka diena. Tik skaistas drānas man nekad nav
piederējušas. Cik labi, ka nevajadzēs vairs lūgt no Sanitas.*

*Parit svētdiena. Kādēļ man vajadzēja Tagilam solīties? Viņi iedos man
notis, liks dziedāt, bet es nepratišu. Būs briesmīgs kauns. Aiziešu līdz ma-
šīnai un pateikšu Tagilam, lai pameklē sev citu solisti.»*

* * *

Padzirdējusi par Baibas lēmumu, Sanita sašuta:

— Vai tu esi aptaurēta? Palaist garām tādu kolosālu izdevību. Ja man
būtu tik laba dziedamā rīkle kā tev, es ne mirkli nešaubītos. Ja tu baidies,
es varu tavai mammai pateikt, ka mums abām svētdienā kaut kur jāaiziet.

To, ka vairāk par Baibas dziedāšanu viņu interesēja Tagils, Sanita ar
gudru ziņu noklusēja.

Baiba velti bažījās. Ansambļa puisi viņu uzņēma draudzīgi, kā savējo. Garais Egils, kas spēlēja gan uz mazajām elektriskajām ērgelītēm, gan ģitāru, strādāja mūzikas instrumentu rūpnīcā un vakaros mācījās mūzikas skolā. Bundzinieks Ģirts bija vidusskolas desmitajā klasē, bet trompetists Ivars, pēc profesijas virpotājs, kā viņš pats stāstīja, muzicēja, lai brīvajos brīžos būtu atpūta, bet dvēselei prieks.

Baiba iepazīna pavisam citu Tagilu — bez nekādas rokas spiešanas un acīs skatīšanās. Kluba zāle viņiem atvēlēta tikai divas stundas, tās maksimāli jāizmanto.

— Sāksim ar dziesmiņu no Baibas repertuāra. — Tagils pats piesēdās pie klavierēm. Baiba viņu pateicīgi uzlūkoja.

— Tā reiz nu ir tā dzīve,
Tā sola, dod un ņem.
Tam iznāk sīva ķīve,
Kas pats ko grib un lemj.

Puīši priecīgi saskatījās.

— Vēlreiz, tikai mazliet brīvāk un jautrāk, — Tagils palūdza. — Tu droši vien esi ievērojusi, cik nepiespiesti dzied un kustas Margarita Vilcāne. Tici man, šis vieglums ir iegūts grūtā darbā, desmitiem reižu mēģinot vienu un to pašu muzikālo frāzi, vienas un tās pašas kustības, līdz beidzot tas ir iegājies asinīs.

Sanita sapūtusies sēdēja tukšās zāles stūrī. Visi viņu bija aizmirsuši, pat Baiba, kura no rīta apgalvoja, ka bez draudzenes būšot pagalam. Kā viņiem neapnīk drillēt vienu un to pašu līdzīgi sabojātai skaņuplatei?

Sanitai pulksteņa šautriņa pa ciparnīcu rāpoja lēni kā gliemezis, turpretī Baibai laiks aizskrēja ātri kā vēja spārniem. Viņa tikai tā pa istam sāka iejusties, kad zālē iespurdza mazie dejojāji un nodarbības vajadzēja beigt.

— Pirmai reizei nav slikti, — Tagils novērtēja. — Muzikālā dzirde tev ir vienreizēja. Pāris stundu nedēļā pastrādāsim pie manis mājās.

— Viņu jau mamma nelaidīs, — Sanita iedzēla.

— Varbūt man parunāt ar taviem vecākiem? — Tagils piesolījās.

— Naikovskis jūs nolidinās pa trepēm tāpat kā mūsu klases Daurmantu, — Sanita nerimās.

Baiba no kauna piesarka.

Tagilu kaitināja šī pašpārliecinātā, pēc pēdējās modes ģērbtā lellīte.

— Vai Baiba tevi nolīgusi par advokātu? — viņš ironiski apjautājās.

— Es vispār varu nerunāt, — Sanita apskaitās. — Baiba pati lūdza, lai es viņu glābjot un sargājot.

— No kā tad?

— No tādiem meiteņu medniekiem kā jūs, — Sanita atcirta.

— Kas viņai pēkšņi lēcies? — Baiba brīnījās, kad Sanita neatsveicinājusies izmetās laukā no zāles.

* * *

No Baibas dienasgrāmatas:

«Tagils uzdāvināja man slavenās franču dziedātājas Edites Pjaņas grāmatu «Panākumu balle». Viņas bērnība bijusi daudz drūmāka par manējo. Piedzimusī Parīzē tieši uz Belvilas ielas trotuāra. Māte viņu pametusi, vecmāmiņa barojusi ar ūdenī atšķaidītu vīnu, bet tēvs katru nedēļu vedis mājās jaunu pamāti.

Edīte nekad nav apmeklējusi skolu, visu mūžu rakstījusi ar kļūdām, nav pazinusi notis. Astoņu gadu vecumā viņa jau uzstājusies kopā ar tēvu — ielas akrobātu — Parīzes laukumos, kazarmās, krodziņos.

Man tagad ir viens vienīgs sapnis — iemācīties dziedāt.»

9. nodaļa

VAI TU DRIKSTI KĻŪT PAR KOMJAUNIETI, DAUMANT?

No Baibas dienasgrāmatas:

*«Reiz pienāks brīdis un zvaigznes dienas laikā
Uzmirgos man pie zilajām debesīm,
Tad teikšu ardievas pelēkiem lietiņiem
Un sveikšu dzīvi un nākotnes laimi.*

Tik ļoti gribētos, lai šie Edites Pjaņas vārdi piepildītos arī manā dzīvē. Miļā, labā dziedāšanas skolotāja! Viņa tik ilgi runāja, līdz pārliecināja manu mammu. Es drikstu apmeklēt dziedāšanas stundas «Blāzmas» klubā un pie Tagila mājās mācīties klavierspēli. Naikovskis staigā sapūties un ar mani tikpat kā nerunā. Viņš ne dzirdēt negrib, ka turpināšu mācības vidusskolā. Piecpadsmit gadi esot īstais vecums, lai cilvēks pats sāktu pelnīt un sevi uzturēt. Mamma ar viņu strīdas vai katru dienu.

Man no darba nav bail, bet dziedāšanu gan negribētos pamest.»

Pie plakāta, uz kura bija uzzīmēts bokseris, jau vairākas dienas pulcējās zēni, apspriedās, strīdējās.

— Tas ir netaisni, — mazākie protestēja. — Kādēļ uzņem tikai no trīspadsmiit gadiem? Mēs arī gribam.

— Neko darīt, likums paliek likums. — Daumants, kas brīvprātīgi bija uzņēmies boksa pulciņa organizēšanu, paraustīja plecus. — Jums vēl pāris gadiņu jāpaciešas. Neskumstiet! Es no pieredzes zinu, ka laiks skrien ātri kā vēja spārniem un ...

— Tu nepūt mums pīlītes, — Zaigas brālis Uģis no ceturtās klases viņu pārtrauca. — Saki labāk — vai mums atļaus vismaz paskatīties, kā jūs trenējaties?

Viņam pēkšņi bija radusies ideja izveidot pašiem savu nelegālu boksa klubu: paskatīsies, kā lielie zēni trenējas, un raus vaļā.

— Es palūgšu trenerim, varbūt atļaus. — Daumants atkratījās no sīkajiem.

Visiem par lielu izbrīnu, boksa pulciņā pieteicās arī Pēteris un Profesors, abi vājākie zēni astotajā «b».

Pēterim bokss, kā viss, kas saistījās ar fiziskā spēka lietošanu, bija pretīgs. Bet viņam bija savi apsvērumi, kurus viņš uzticēja vienīgi Dacei.

Profesors ticēja, ka ar stipru gribu cilvēks var panākt visu. Kopā ar tēvu izstrādājuši katrs sev dienas režīmu, viņi pie tā stingri turējās, pieļaujot atkāpes tikai ārkārtējos gadījumos. Jāņa māte šausminājās, redzot vīru un dēlu katru rītu skrejam pa dārzu un pēc tam aplaistoties ar aukstu ūdeni. Brīvdienās notika kilometriem tāli pārgājieni kājām vai ar slēpēm. Gribot negribot māte bija spiesta atzīt, ka agrāk tik slimīgie dēls un vīrs toziem pat neieklepojās, nerunājot nemaz par gripu vai ikgadējām angīnām.

Izlasījis trīskārtējās Romas olimpiādes čempiones amerikāņu sportistes Vilmas Rūdolfas biogrāfiju, Jānis nolēma apgūt vairākus sporta veidus un sākt ar boksu. Tas nekas, ka viņam vāja muskulatūra. Vilma Rūdolfa, kas bērnībā slimoja ar bērnu trieku un tikai ar pūlēm spēja staigāt, ar stipru gribu un neatlaidību kļuva par «melno gaceli» — vienu no izcilākajām pasaules skrējējām. Un mūsu pašu Valērijs Brummels, pasaules rekordists augstlēkšanā! Pēc smagas motocikla katastrofas piederīgie un draugi domāja, ka viņš neizdzīvos, nemaz jau nerunājot par atgriešanos lielajā sportā. Priekšlaicīgi sācis staigāt, viņš otrreiz salauza kājas potīti un pēc

daudzām smagām operācijām tomēr atrada sevī spēku atgriezties sporta laukumā.

— Labāk ķēpājies ar savu ķīmiju, tur tev labi veicas, — Imants Profesoram silti ieteica. — Ar tādiem skangaliem kā tavas rokas boksā nav ko meklēt.

— Saderam, ka tieši pēc gada es tevi nokautēšu, — Profesors viņam atcirta.

— Lielība naudu nemaksā — un tā tālāk! — Imants pagrieza muguru, pārtraukdams sarunu.

— Daumants labojas, — Zaiga, kopā ar Baibu apskatīdama jaunāko sienasavīzes numuru, konstatēja.

— Tu tikai tagad to pamanīji? — Baiba brīnījās.

— Un ja nū viņš visu to dara, lai izpatiktu tikai tev?

— Kādēļ tad tieši man? — Baiba nesaprata.

— Nu tādēļ, ka ... — Zaiga sastostījās, — meitenes apgalvo, ka viņš tevi ... ka tu ...

Baiba spēji nosarka.

— Jūs visi esat galīgi aptaurēti! Uzdevāt man ar viņu nodarboties un nu iedomājaties diez ko, — viņa apskaitās. — Varat paši ar viņu auklēties! Man pietiek!

Paķērusi somu, Baiba skriešus metās prom pa koridoru.

— Nepsiho! Pagaidi! — Zaiga sauca viņai nopakaļ.

Vairākas dienas Daumants nekādi nevarēja saprast, kas viņa solabiedrenei lēcies. Baiba bija nerunīga, grieza galvu sānis un pat nepaskatījās uz viņa pusi, itin kā starp abiem būtu uzcelta necaurredzama siena.

* * *

Ceturtdienā, kā parasts, abi izgāja no skolas reizē. Bija silta aprīļa pēcpusdiens.

— Apmetīsim mazu līkumu pa parku! — Daumants ierosināja.

— Var jau, — Baiba negribīgi piekrita.

Kanāla ūdens saulē vizēja kā dzīvsudrabs. No siltajām zemēm atlidojušie strazdi šūpojās koku zaros un priecīgi svilpoja. Večiņas, sasēdušas piesaulītē uz soliem, laiski tērzēja un baroja ar maizes drumstalām baložus. No zemes kā zaļi, smaili šķēpi spraucās tulpju asni.

— Ievēro, ka tagad agrā pavasarī katrai koku sugai ir savs notonējums. Bērzi izskatās violeti, sēru vītoli — zaļganpelēki, kārkli — spilgti sarkani, daži pat oranžīgi. — Daumantam bija spilgti izteikta krāsu izjūta.

— Zini, man šķiet, ka arī katram cilvēkam ir sava krāsa, kas izteic viņa būtību. Sanitu es redzu dzeltenu, Annu — sarkanu, dvīņus Margu un Ritu — rožainus, Daci — zaļu, Profesoru un Klāvu — zilus.

— Un kādu krāsu tu piešķiri man?

— Baltu.

— Kādēļ? Mana mīļākā krāsa ir zilā.

— Tādēļ, ka tu manā uztverē esi tīra un balta kā ziedoša ābele.

Baiba piesarka. Un ja nu tas, ko Zaiga teica, ir patiesība, viņai jau kuro reizi ienāca prātā.

— Tu pēdējā laikā esi tāda sadrūmusi? Vai tev kas kait? Vai mājās kas noticis?

Baiba purināja galvu.

— Ja patēvs tevi aiztiek, paziņo tikai man, gan es viņam...

— Man tev, Daumant, kas jāsaka, — Baiba sastostījās. — Mums neiznāks vairs kopā mācīties.

— Kādēļ?

— Redzi, ceturtdienās tieši tajā laikā man klavierstundas. Un nav jau arī vairs nekādas īpašas vajadzības, atzīmes tu esi izlabojis. Un vispār saņēmies.

Daumants klusēja. Tās dažas stundas, kuras viņi abi pavadīja divatā, viņš katru nedēļu gaidīja ar nepacietību. Tās bija kā saulaina diena, kuras siltuma pietika visai nedēļai.

— Kādēļ tu neatbildi? — Baiba pavērās skolasbiedra sadrūmušajā sejā.

Ko lai viņš atbild? Teikt taisnību? Neparko. Jau tā viss skaidrs. Viņš, Daumants, Baibai ir tikai objekts, ar kuru lieki jānoņemas, uzspiests sabiedriskais pienākums, no kura viņa tagad grib atkratīties.

— Viss skaidrs, — viņš caur zobiem izgrūda. — Kas es tev esmu, apaļa nulle, pīslis salīdzinājumā ar to...

— Ar ko tad?

— Neizliecies, melot tu tik un tā neproti! Visas meitenes klačojas, ka tu esot tā švītīgā ūsaiņa dēļ galvu zaudējusi. Kur nu man ar tādu sacensties! Pats saprotu — nākamajai estrādes zvaigznei jau tāds kā es par prastu.

— Nekliedz tik skaļi, ļaudis skatās. Ejam, apsēdīsimies uz soliņa, parunāsimies! — Baiba paņēma Daumantu aiz rokas. — Kas tev tādas muļķības stāstīja? Droši vien Sanita?

Daumants klusēja un, galvu noliecis, sadrūmis raudzījās zemē sev pie kājām. Pielēca zvirbulis, cerīgi paskatījās ar spožajām acu pērlītēm uz

abiem pusaudžiem, bet, gaidītās drupatiņas nesaņēmis, saboza spalvas un aizlidoja pie citiem sēdētājiem.

«Viņš ubago drumstalas tāpat kā es Baibas draudzību,» Daumants pavīpsnāja pats par sevi.

— Guži tāpat, kā tev patīk bokss, man sagādā prieku dziedāšana, — Baiba sirsnīgi teica. — Vai tu spēj to saprast?

— Tev ar skolas ansambli nepietiek?

— Nepietiek. Klubā daudz vairāk nodarbību, mūzikas un kustību konsultanti.

— Tad jau gan. — Daumants negribīgi piecēlās, itin kā gaidīdams aicinājumu vēl britiņu pasēdēt. — Es nu iešu. Cau!

Baiba domīgi noskatījās, kā zēns izgaist ceļa likumā, tāds nelaimīgs, nokārtu galvu.

— Ko es izdarīju! Apmānīju savu klasesbiedru. Un kādēļ? Muļķīgu iedomu pēc. Daumants manī iemilējies? Jāsmejas. Zaiga pati to izdomāja. Kas ar meitenēm notiek? Agrāk visas sanāca kopā bariņā, skaļi iztriecās. Tagad staigā pa pāriem, klusām sačukstas. Marga ar Ritu, Sanita ar Annu, Dace ar Pēteri. Anna vecāko klašu zēnu vēstules nelasa vairs skaļi priekšā, tikai Sanitai. Un Sanita arī labā, karas Tagilam kaklā. Bet tas viņu nevar ieredzēt ne acu galā. Tagils... Kādēļ man kaist vaigi, kad viņš uz mani paskatās? Vai tāda būtu mīlestība? Nē, nē, tūkstoškārt — nē!

Vējš sapurināja koku zarus. Melns padebešis zibsnīdams un dunēdams ātri brāzās pāri debesīm.

— Ja pērkons iedārdina kailos kokos, būs bada vasara, — kāda vecīņa no blakus sola noteica un sīkiem solīšiem veicīgi tipināja prom.

Sāka līt lielām lāsēm. Baiba metās skriešus, portfeli kā lietussargu uz galvas uzlikusi.

* * *

Daumants visu vakaru nogulēja uz sava dīvāna, seju sienai pievērsis.

— Vai jāmācās nav? — vecākais brālis apjautājās.

— Pie velna visas mācības!

— Atkal senā dziesma. Vienu brīdi jau šķīta, ka esi nācis pie prāta.

— Kāda jēga zubrīties, iet uz zīmēšanas kursiem, ja vienīgajam cilvēkam pasaulē par to nospļauties? — Daumants prātoja. — Draudzība, mīlestība, — kur tā ir? Tukši vārdi, rakstnieku izdoma!

* * *

— Kur ir karikatūras? — Pēteris, sienasavīzes redaktors, nākamajā dienā Daumantam apjautājās.

— Nav.

— Kā nav? — Pēteris nesaprata.

— Gluži vienkārši — nav un nebūs.

— Vai tev kāda skrūve vaļā?

— Visas, ja gribi zināt! — Daumants pagrieza skolas biedram muguru.

— Es par jums, Pētersen, biju labākās domās, — ķīmijas skolotāja Māra Cīrule pārmetoši noteica un ielika divnieku.

— Kas ar tevi notiek? — Baiba pavērās solabiedrā ar savām lielajām, skaidrajām acīm.

— Kāda tev daļa? — Daumants, ļauni vīpsnādams, atcirta. — Varbūt esmu nelaimīgi iemilējies.

«Lai Zaiga un pārējās meitenes domā, ko grib,» Baiba nosprieda, «es viņu nedrīkstu pamest. Jāpanāk, lai Daumants labi noliek eksāmenus un iestājas vai nu rozentāliešos, vai lietišķās mākslas vidusskolā.»

— Lūdzu, piedod, ja vari, — viņa starpbrīdī atvainojās. — Es tevi apmānīju, ceturtdienās man nav nekādu nodarbību. Meitenes sāka tenkot, ka tu... ka mēs... Un tad es nolēmu pārtraukt mūsu kopīgās nodarbības.

Daumanta sejā atmirdzēja prieks. Viņš samulsis klusēja.

* * *

Astotie jau labu laiku gatavojās komjaunatnes biedra karšu apmaiņai, iepazinās ar savas komjaunatnes organizācijas vēsturi, vāca materiālus par komjauniešiem varoņiem, pārskatīja statūtus.

Vienā no sanāksmēm Baiba ierosināja uzņemt komjaunatnē arī Daumantu. Viņa uzskaitīja sabiedriskos pienākumus, kurus viņš veica ar labiem panākumiem, sekmes mācībās.

— Bet divnieks ķīmijā? — Zaiga viņu pārtrauca.

— Tā bija mana vaina, — Baiba piesarkusi atzinās. — Bez tam šis divnieks sen jau izlabots.

— Es no savas puses ieteiktu pagaidām atturēties, — Zaiga iebilda. — No Daumanta Pētersona visu ko var sagaidīt. Starp citu, mēs nemaz nezinām, kādēļ viņam nācās atstāt iepriekšējo skolu.

— Lai arī ko viņš būtu pastrādājis, par to viņš jau sodu saņēmis. Divreiz par vienu noziegumu nesoda, — Baiba protestēja.

— Tomēr lai paskaidro, — Zaiga neatlaidās.

Daumants negribīgi piecēlās.

— Manā kādreizējā skolā bija divi tādi tipiņi, kas paslepšus pievāca svešus sugas suņus un pēc kāda laika sita gaisā Čiekurkalna tirgū. Kad mūsu mājas saimniece pazudušā takšeļa dēļ bezmaz aizgāja pie senčiem, nolēmu šo lietu izpētīt. Izsekoju vainīgos un sadevu pēc nopelniem. Diemžēl viens no viņiem izrādījās skolas direktora dēls.

— Tu aizmirsi pastāstīt, ka Alfons' tevis dēļ gandrīz aci pazaudēja. — Izrādījās, ka Zaigai šis notikums bija zināms visos sīkumos.

— Tavs Alfoniņš saņēma pēc nopelniem, bet Daumants, ja gribi zināt, ir pats kolosālākais zēns mūsu klasē! — Imants metās draugu aizstāvēt. — Zaigai kremt, ka viņš nepievērš tai ne mazāko uzmanību.

— Lūdzu, bez personiskiem apvainojumiem, — Anna, kas vadīja sapulci, piezīmēja.

— Ja Zaigai šķiet, ka es metīšos viņas priekšā ceļos un lūgšu piedošanu, tad viņa smagi maldās, — Daumants nobēra un izmetās no klases.

— Vispār Baibai taisnība. Daumants ir ļoti spējīgs, tikai bez stipras

VARBŪT ESMU
NELAIMTĪGI
IEMĒLĒJIES ?!

gribas, — Jānis Krūmiņš sacīja. — Pašreiz viņš ir uz pareizā ceļa. Un kam gan citam, ja ne mums, klases komjauniešiem, jāpalīdz viņam uz tā noturēties?

— Bet kurš no skolotājiem tādām dos rekomendāciju? — Zaiga neatlaidās. — Varbūt Māra Cīrule, kurai viņš piesmirdināja ķīmijas kabinetu?

— Nebaidies, galvotāji atradīsies, — Baiba viņu pārtrauca. — Es jau ieminējos skolotājai Putniņai un mūsu klases audzinātājam. Viņi neiebilst. Pasaki — kas tev ir pret Daumantu?

Zaiga piesarka. Viņa vēl nespēja apjēgt, kā gan Alfons, bērnības draugs un pastāvīgais pavadonis uz kino, viņu tik neglīti piekrāpis, sastāstīdams par Daumantu istus briesmu stāstus. Alfonam naudas nekad netrūka. Tad, lūk, kā viņš to ieguva! Tāds kārtīgs zēns, glīti ģērbies, pieklājīgs, labi mācās. Vienīgais, ar kuru vecāki atļāva satikties.

* * *

Baiba pavadīja Daumantu līdz skolas komjaunatnes komitejas durvīm.

— Es turēšu ikšķi, — viņa apsolīja.

Pamanījis starp komitejas locekļiem Zaigu, Daumants satraucās. Bet viņa, kā par brīnumu, klusēja.

— Nu, kā? — Baiba jautāja, kad Daumants piesarcis iznāca no komitejas.

— Normāli. Uz visiem jautājumiem atbildēju.

— Apsveicu!

— Vēl par agru. Kas zina, ko nolems rajona komjaunatnes komiteja. Taču arī tur viss izgāja labi.

* * *

Dace, kura bija rajona komjaunatnes komitejas locekle, pēc nedēļas paziņoja, ka Daumants komjaunatnes biedra karti saņemšot reizē ar pārējiem. Kad Baiba viņam to pavēstīja, Daumants it kā izbailēs satvēra galvu.

— Nu man vakars! Vienas aukles vietā tagad būs trīsdesmit. Ardievu bērnu dienu nerātnības! Nākamajam komjaunietim tas nepieklājas!

Baiba skaidri redzēja, ka aiz šīs uzspēlētās bravūrības Daumants slēpj savu prieku, pārsteigumu, samulsumu.

Visas trīs astotās klases nolēma jauno biedra karšu izsniegšanu pārvērst par lieliem svētkiem.

— Sniegsim arī nelielu koncertu. Allegro, kā ar tavu slaveno ansambli?

— Viss kārtībā. Iestudējam jaunu programmu kopā ar populāro estrādes solisti Baibu Baltiņu.

— Uzaicināsim vecākus, lai viņi pastāsta par savām komjauniešu gaitām un darbu. — Tā bija Marga, kas to ierosināja.

Astotie brīdi klusēja, apsvērdami katrs savu vecāku kandidatūras.

— Mans tēvs uzstātos katrā ziņā. Nolasītu garlaicīgu referātu par to, cik mūsu dzīvē liela nozīme ekonomiskajām zināšanām, — Zaiga prātoja. — Tēvam patīk runāt, bet mums būtu jāžāvājas. Nē, viņu nevajag aicināt. Bet vispār Margas priekšlikums ir vērā ņemams.

— Daces mamma varētu pastāstīt par jaunākajām modēm. Tu palūdz viņai, varbūt varētu nodemonstrēt arī kādus jauniešu modeļus, īpaši izlaiduma tērpus, — Anna ierosināja.

— Klāva tēvs ir no celtniekiem. Daudzi astotie pošas uz celtniecības tehnikumu, viņiem būtu interesanti paklausīties.

— Un kur tad Profesora māte! Īsta profesore, kas sarakstījusi veselu grēdu grāmatu. Stāsta, ka eksāmenu laikā studentiem zobi tā klabot, ka to varot dzirdēt pat uz ielas.

Allegro pieteica abus vecākus. Viņš bija pārliecināts, ka tie neatteiksies. Lai pastāsta par mūziķu un dziedātāju darbu. Skolabiedri uzzinātu, cik

daudz jāstrādā, lai uzrakstītu labu dziesmu, cik grūti to iemācīt korim un kāds prieks pašam un klausītājiem, ja tas izdodas.

Baiba par saviem vecākiem pat neieiminējās. Patēvs nenāktu ne lūdzams, māte, vienkārša audēja, kautrētos uzstāties. Tiesa, darbā viņa bija pirmrindniece, viņas fotogrāfija ik gadus bija rūpnīcas goda plāksnē. Bet ielūgumu uz sarīkojumu Baiba viņai iedos, lai tad izlemj pati — nākt vai nenākt.

— Arni, ko tu klusē? Tev slavenākā mamma visā skolā.

— Nekas nesanāks. Mamma pašreiz Tadžikijā. Tur uzņem filmu par izlūkiem. Mammai jātēlo ārzemju spiede. Viņa raksta, ka iemācījusies rāpties pa klintīm kā īsta alpīniste.

— Žēl, — Anna nopūtās. Viņai jau sen bija kluss sapnis pēc vidusskolas beigšanas mācīties par aktrisi. Un ne jau viņai vien.

— Lieliska ideja, — Reinis Kadiķis paslavēja savējos.

— Tāds pasākums prasa daudz pūļu, — Mādžorija Šīpa, astotās «a» klases audzinātāja, šaubījās. — Pazīstu mūsu vecākus — pie televizora viņi gatavi sēdēt katru vakaru, bet, tiklīdz jāatnāk uz skolu, tā atrunas — neesot laika, esot aizņemti.

— Man arī šķiet, ka jums nekas nesanāks, — piesardzīgā mācību daļas vadītāja piekrita Mādžorijai Šīpai. — Kādēļ jūs nevarat darīt tāpat kā citas skolas — aiziet uz komjaunatnes komiteju, saņemt jaunās biedra kartes, un viss?

— Mēs negribam kā citi, mēs gribam svinīgāk, tepat mūsu skolā, — Dace neatlaidās. — Ar komjaunatnes rajona komiteju mums jau sarunāts, pats sekretārs apsolījās atnākt un izsniegt biedra kartes.

— Vai komjaunieši vieni paši tiks ar visu galā? — Reinis Kadiķis jautāja.

— Tiks! — triju astoto klašu pārstāvji korī atsaucās.

— Uz jūsu atbildību, skolotāj Kadiķi, — mācību daļas vadītāja negribīgi piekrita.

— Lai notiek.

— Jūsu šefs ir kolosālais vecītis, — «ābečnieki» un «cēbečnieki», izgājuši no skolotāju istabas, atzinīgi novērtēja Kadiķa atbalstu. — Bez viņa mūsu pasākums būtu izbraucis cauri.

* * *

— Māt, atļauj man nogriezt bizi! — Baiba, posdamās sarīkojumam, lūdzās. — Kā tas izskatīsies — moderns bikšu kostīms un vecmodīga bize

kā govs aste pār muguru. Visas mūsu klases meitenes sen jau nogriezušas, tikai es...

— Mani neinteresē citas meitenes, — māte viņu pārtrauca, — bet tu bez bizes mājās nerādies.

* * *

No Baibas dienasgrāmatas:

«Nevienai mūsu klases meitenei nav tik vecmodīgu un aizspriedumainu vecāku kā man. Viņi ieņēmuši galvā, ka gari mati esot sevišķs skaistums. Pa-beigšu skolu, iešu strādāt un par pirmo algu tūlīt uz frizētavu. Nogriezišu garos matus un nokrāsošu melnus. Apriebusies man tā sarkanā krāsa. Visi mani apsaukā par Rudo, par Rudmati.»

* * *

Komjauniešu sarīkojums neizgāzās, kā to bija paredzējusi Mādžorija Sīpa. Gluži otrādi, visiem tas ļoti patika. Kāds no rajona komitejas instruktoriem par to pat uzrakstīja avīzē, slavēja labo izdomu, vecāku aktivitāti, iepazīstinot skolēnus ar dažādiem arodiem, kas sevišķi svarīgi astotajās klasēs, kad skolu audzēkņi stāv uz jaunās dzīves sliekšņa.

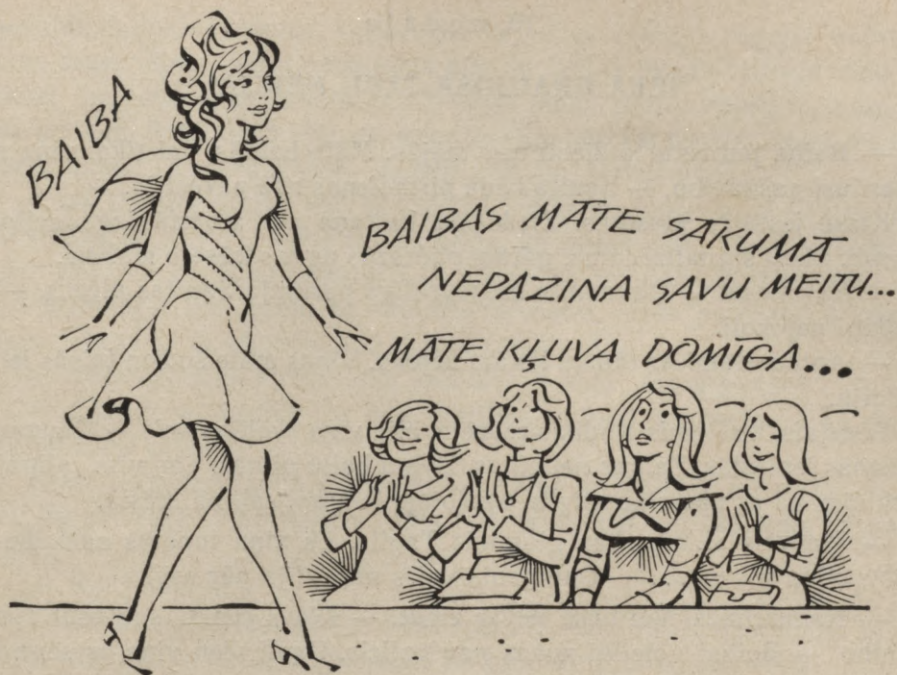
Dažs no astotajiem savus vecākus negaidīti ieraudzīja itin kā no citas puses. Ja mājās māte bija nerunīga, darbā nogurusi, gatavoja vakariņas, kaut ko lāpīja, mazgāja, piekopa, bet tēvs lasīja avīzi, skatījās televizoru, reizēm sabāra par sliktām atzīmēm, tad te, svētku drānās saposušies, vecāki ar aizrautību runāja par savu darbu, par komjauniešu gaitām, un visiem bija interesanti.

Komjaunieši, jaunās biedra kartes un ziedus rokās turēdami, uzmanīgi klausījās.

Mazajā aktieru istabiņā aiz skatuves valdīja dzīva rosība. Dace, Anna, Marga, Rita un vēl dažas meitenes, saposušās Daces mātes atnestajos tērpos, gatavojās tēlot manekenes.

— Tagad modeļu demonstrētājas iet deju soļiem un palecoties, — Sanna klāstīja. — Es redzēju poļu modes skatē.

— Ļauj, es sakārtošu tev matus! — Daces māte veiklām rokām atpina Baibas bizi un savija to pakausī smagā mezglā. Pie deniņiem un ausīm apgrieztās sīkās šķipsniņas sagriezās vijīgos gredzenos.

— Uzgērb šo izlaiduma tērpu! — Viņa ielika meitenes rokās baltu, gaišgu vīstokli.

Baibas māte meitenē ar balto sarīkojuma tērpu un glīto matu sakārtojumu sākumā nemaz nepazina savu meitu. Pirmo reizi viņa dzirdēja to dziedam. Mājās patēvs to stingri jo stingri bija aizliedzis. Un pirmo reizi viņai ienāca prātā, ka, bez ierunām iztapdama vīra iegribām, viņa meitai daudzreiz nodarījusi pāri. Ja skolā Baibu visādi uzteica, tad mājās viņu turēja vienīgi par kalponi.

Juris Ķirsis iepazīstināja Baibas māti ar saviem vecākiem.

— Jūsu meitai ir laba balss ar plašu diapazonu un patīkamu tembru, — kora diriģents Ķirsis slavēja. — Tas ir rets talants, kuru nedrīkst pamest novārtā.

— Meitenei katrā ziņā jāmacās mūzikas skolā, ar pašdarbību vien nepietiek, — Jura māte, pazīstama operas soliste, piebilda.

Baibas māte kļuva domīga.

Pēc svētkiem astotajiem sākās pēdējais, pats grūtākais darba posms. Izlaiduma eksāmeni bija tepat pie durvīm.

10. nodaļa

NEKĀ GRAUJOŠA TAČU NEBIJA!

— Baiba jau ceturto dienu nav mājās. Māte baidās, vai tikai viņa nav izdarījusi pašnāvību, — Sanita kādā pirmdienas rītā pavēstīja.

Klasē iestājās klusums. Ziedošajā kastaņā aiz atvārtā loga svilpoja strazdi. Skaļi signalizēdama, garām padrāzās ugunsdzēsēju mašina.

— Nav tiesa! — Daumants kā neprātīgs purināja Sanitas plecus. — Tu muļķīgi pajokoji.

— Aptaurētais! Ar tādām lietām nejoko. Viņas māte šodien taisās iet uz miliciju.

Pēdējais, ko Reinis Kadiķis redzēja, bija viņa skolēnu acis — Daumanta šausmās ieplestās, Zaigas neticīgās, Dviņu baiļu pilnās. Tad viss salīgojās, pārklājās kā ar pienainu miglu. Skolotājs ļengani saņima krēslā.

— Pie visa vainīgs tas glumiķis Tagils. Es viņu lupatās samalšu... pats savām rokām... — Daumants vairs nevaldīja pār sevi.

— Nomierinies! Vēl nekā nevar zināt. — Klāvs centās saglabāt aukstasinību. — Baibai noteikti nekas nav noticis. Droši vien viņa ar savu ansambli kaut kur aizbraukusi uzstāties.

— Es to klimpermani dabūšu rokā dzīvu vai mirušu! — Daumantam no uztraukuma raustījās valoda. — Es viņu...

— Tas trakais patiešām nositīs Tagilu! — Sanita uztraucās. — Dzirdi, Tagils nav vainīgs. Viņš pats uz Baibu baigi noskaities. Sestdienas vakarā viņas dēļ gandrīz pajuka koncerts kādā Jūrmalas sanatorijā. Anna, es tev vēlāk pastāstīšu supero piedzīvojumu. — Viņa kaut ko iečukstēja draudzenei ausī.

— Ko mums tagad darīt, skolotāj? — Dace jautāja. — Skolotāj, jums nelabi?

Pirmā atpāpās Marga un tūlīt aizskrēja uz kanceleju pie telefona.

— Mammuci mīļā, skolotājam Kadiķim slikti. Tu jau zini, viņam slima sirds. Piézvani tūliņ ātrai palīdzībai. Tai ar atdzīvināšanas iekārtu. Gul sakņupis uz galda. Labi, izdarīsim.

Pārējie pa to laiku bija atsaukuši skolas medmāsu.

Lādzīgā krustmāte Milda, pacēlusi skolotāja ļengano roku, ilgi taustīja pulsu.

— Ir? — Klusumu kā ar nazi pārgrieza Pētera baiļu pilnais jautājums.

— Nespēju sataustīt.

Šķita, ka skolotājs, galvu rokas elkonī ielicis, uz brīdi aizsnaudies vai

iegrimis dziļās pārdomās. Virs rokas kā vijīgs vainags rēgojās balto, cirtaino matu vilnis. Astotā «b» kopš pirmās skolas dienas redzēja viņu tādu sirmu, jau pavecu, bet medmāsa atcerējās jaunu, staltu vīrieti ar salmu krāsas matiem. Šajā skolā viņi abi ieradās tūlīņ pēc kara, katrs no savas kara spēka daļas. Trīsdesmit gadi jau pagājuši, trīsdesmit gadi . . .

«Man tie bija svētki, kad tu šad tad ielūkojies medpunktā,» viņa domās sarunājās ar Kadiķi. ««Pie tevis, Milda, kā miera ostā, klusi, omulīgi,» tu teici. Bet pats tu dzīvē nemeklēji ne miera, ne omulības. Kur tie gadi, kopš tevi brīdināju: met prom to skolmeistarošanu, sirds pavisam beigta, atpūties. Gan jau, tu atjokoji, kad gulēšu zemē, tad . . .»

— Grēks cilvēku pirms laika apbedīt! — Medmāsa atguvās.

— Klāt ir, — Andris, kas bija skatījies pa logu, paziņoja. — Es skrienu pretim rādīt ceļu.

Klasē iesteidzās pavecs ārsts ar vecmodīgām brillēm, aiz viņa divi feldšeri un sanitārs ar nestuvēm. Ārsts ilgi taustīja pulsu skolotāja ļenganajā rokā.

— Kordiamīnu!

Viens no feldšeriem atvēra ādas somu, izņēma injekcijas adatu, atlauza kādu ampulu. Ārsts deva rīkojumu ievadīt zāles slimnieka vēnā.

— Uz nestuvēm!

Medmāsa atraisīja Kadiķa kaklasaiti un atpogāja kreklu. Ārsts ar stetoskopu pūlējās saklausīt sirdspukstus.

— Kofeīnu! Mezotonu! Skābekļa aparātu!

Feldšeri zibenīgi izpildīja pavēles.

— Kaut viņš izdzīvotu, kaut izdzīvotu, — Marga un Rīta, kreisos īkšķus saspiedušas, pie sevis murmināja.

— Dzīvs! — ārsts pavēstīja. — Dziļš kolapss. Uz mašīnu!

Skolotāju aiznesa.

Infarkts, tā nav joka lieta, tik daudz astotie no medicīnas zināja. Bet kas ir kolapss?

— Tā ir nesamaņa, — medmāsa paskaidroja. — Nebēdājiēt neko, viss būs labi. Galvenais, ka dzīvs. Pagulēs jūsu audzinātājs kādu laiciņu slimnīcā, kas zina, vēl dejos jūsu izlaiduma ballē.

* * *

Durvju zvans skanēja skaļi un neatlaidīgi.

Baibas patēvs sapīcis piecēlās no mājīgā krēsla televizora priekšā.

— Kas tev vajadzīgs? — Pazinis Daumantu, viņš pat netaisījās aicināt to iekšā.

— Jāaprunājas par Baibu. — Daumants veikli ielika kāju durvju šķirbā. Naikovskis negribīgi noņēma durvju ķēdi un ielaida Daumantu istabā.

— Kur ir mana meita? — šņukstošā balsī ieprasījās Baibas māte. Sauraudātām acīm, slapju dvieli ap galvu viņa izskatījās vecākā par saviem gadiem.

— Tieši to es gribēju pajautāt jums abiem. — Daumants centās savaldīties.

— Ar kādām tiesībām? Kas tu viņai esi, līgavainis, vai? — Naikovskis zobojās.

— Paliec mierā, Nikolo, — māte viņu apsauca. — Visur izmeklējos, — viņa, Daumantam pievērsusies, stāstīja, — gan milicijā, gan morgā. Visas slimnīcas apskraidīju.

— Neraudi, gan atradīsies, — Naikovskis viņu mierināja. — Domā, man nav žēl...

— Tev žēl kalpones, bet man meitas. Un ja nu viņa patiešām izdarījusi...

— Muļķības! — Naikovskis pārtrauca sievu. — Pameklē pie tiem pašiem muzikantiem. Sen skuķim vajadzēja dibenu nozilināt, nevis atļaut skraidīt kopā ar tiem žulikiem! Neklausīji mani, nu kod pati sev pirkstos!

— Ko jūs Baibai piektdienas pēcpusdienā nodarījāt? — Daumants, Naikovskim cieši acīs skatīdamies, jautāja.

— Nekā.

— Nemelojiet! Sanita redzējusi Baibu raudošu skrejam pa ielu.

— Vai tu viņu atkal siti? — Baibas māte drebošā balsī prasīja.

— Nē, — Naikovskis liedzās.

— Sita gan, — Rolandiņš ļaunā priekā pavēstīja. — Tā vilka Baibai pa seju, ka noskanēja vien!

— Un dabūs vēl! Lai viņa manās mājās vairs nerādās! — Naikovskis dusmās kļiedza.

— Tu neaizmirsti, ka šīs ir arī manas un Baibas mājas.

— Roland, kas notika pēc tam, kad tētis iesita Baibai? — Daumants, notupies blakus zēnam, taujāja.

— Bet kas man par to būs?

— Istu revolveri, kas šauj, gribi?

— Gribu gan. Baiba sāka raudāt un kļiedza, ka viņa vairs nevarot izturēt, ka viņu turot kā cietumā.

— Un pēc tam?

— Pēc tam viņa aizskrēja. Kad tu man atnesīsi revolveri?

— Tad, kad pārnāks Baiba. Es viņai iedošu.

— Ja Baibai kaut kas būs noticis, es jūš . . . — Daumants vairs nevaldīja pār sevi.

— Tu man vēl draudēsi? Varbūt pats meiteni samaitāji. Siev, piezvani milicijai, ka te ielauzies kāds slepkavnieks, telefons — nulle divi.

Daumants, skaļi aizcirdams durvis, izskrēja no Naikovska dzīvokļa.

* * *

— Kaut nu mūsu skolotājam nebūtu nekas nopietns, — Anna, kafejnīcā «Vecrīga» knibinādama kūku, bažījās. — Tev šorīt nevajadzēja tā kliegt par Baibu.

— Tu domā, ka viņš tādēļ? — Sanita šaubījās. — Muļķības! Pagulēs slimnīcā, paārstēsies, gan būs atkal vesels. Taisni labi, varbūt atsūtīs mums kādu mīlīgu praktikantu, nebūs tik traki jāzubrās. Bet tūlīt tu dzirdēsi kaut ko tādu . . . Tikai nenogībsti! Es sestdien biju pie Tagila viņa Jūrmalas vasarnīcā. Un paliku pa nakti. Mammai teicu, ka pārgulēju pie tevis. Tikai neizpļāpājies!

Annas kafijas tase sastinga pusceļā no galda uz muti, acis iepletās izbrīnā.

— Dievssodgodavārds?

— Mm, — Sanita, ēzdama pilnu muti, apstiprināja.

— Baiba arī bija?

— Kur nu tā dievgosniņa! Bija puisi no Tagila ansambļa un . . . Bet klausies no sākuma. Piektdienas pievakarē Baiba paskrien man trepju telpā garām, pavisam ne savā ģīmī: mētelis vaļā, acis saraudātas, mati izpūruši. Drāžas pa trotuāru uz priekšu kā aptaurēta. Es, protams, viņai pakaļ. Kluba vestibilā uzskrienu virsū Tagilam. Kur Baiba, šis taujā. Puisi gaidot, tūlīt ģenerālmēģinājums, rītu uzstāšanās, pēc pusstundas jāatbrīvo zāle. Tev vajadzēja dzirdēt, kā viņš par Baibu šķendējās. Baigi, es tev saku. Nu, bet pašās beigās, — tūkstoškārt minot, neatminēsi, — viņš mani uzaicināja sestdien braukt līdz uz mazu saiešanu. Trūkstot vienas dāmas. Visu nakti negulēju, prātoju, ko vilkt mugurā. Krimplēna bikšu kostīms nav vairs modē, tajā ar mežģinēm izskatos pēc naivas pirmklasnieces. Uzvilku garo zilo ar sudraba diedziņiem, kuru mamma nopirka izlaiduma ballei. Labi, ka manējie aiztinās uz kino, atstāju zīmi.

Mašīna ripoja pāri simtiņam. Es sēdēju blakus Tagilam, puisi aizmugurē par kaut ko uzjautrinājās, bet mana sirds pukstēja no laimes. Varētu tā braukt līdz pat Ziemeļpolam. Kolosāli, es tev saku.

Ansamblis uzstājās kādā sanatorijā. Priekšnesumi atpūtniekiem patika, dažus nācās pat atkārtot. Pēc tam mēs braucām uz Tagila vasarnīcu. Tā ir pašā jūras krastā. Superā, es tev saku. Aiz priedēm — varēja dzirdēt — šalc jūra.

Tagils mūs ieveda lielā telpā. Pie iekšējās sienas kurējās kamīns, tā priekšā milzīgs, pūkains paklājs. Ap zemu galdiņu ērti zviļņi uz ritenīšiem. Pie sienas palielināti fotouzņēmumi. Dažos varēja sazīmēt Tagilu kā pusaudzi. Kaut ko tādu es biju redzējusi tikai ārzemju žurnālos un kinofilmās. Atklātas kāpnēs veda uz augšu, acīmredzot arī tur bija istabas.

Atbīdījās gandrīz nemanāmas durvis, un tajās parādījās trīs džinsainas superdāmas pārākām parūkām galvā. Tagils mūs iepazīstināja — aktrise, gleznotāja, pianiste, protams, topošās. Gleznotāja atstūma galdiņu uz ritenīšiem, nokrautu ar dzērieniem un uzkožamajiem. Gluži kā pasakā, es tev saku. Kafijai viņi noteikti bija piegrūduši klāt kaut ko grādīgu, tā dedzināja rīkli. No konjaka es sākumā atteicos, baidījos, ka nenojūdzos, bet aktrise sāka protestēt, lai tik turot visiem līdzī. Tagils ieslēdza magnetofonu, kolosālie grāvēji, es tev saku. Dejojām līdz nemaņai, tad noguruši sagūlāmies cieši cits pie cita uz paklāja kamīna priekšā. Skatījāmies kvēlojošajās oglēs.

Pēc tam es, goda vārds, vairs neko neatceros.

No rīta pamodos, skatos — sveša istaba, pasakains tualetes galds ar trīsdaļīgu spoguļi, plata gulta, gaiši zila atlasa sega. Sākumā neapjēdzu, kur atrodos. Laikam vakarā biju pārāk daudz ieķērusi. Skatos — man blakus, galvu segā ievīstījies, guļ kāds vīrietis. Tagils. Man karsts pārskrien pār kauliem. Bet Tagilam mati tumši, šim tādi rūsgani. Norauju segu, — ārprāts, Ģirts, tas bundzinieks! No mutes plūst degvīna un cigarešu dvaka, taisni nelabi kļūst. Nesapratu, kā šis nokļuvis man blakus.

— Vai tev nebija bail, ka viņš... ka tu...

— Ko tu? Šitas pienapuika. Viņš taču bija pilns kā mārks. Es viņu uztriecu kājās, nokāpām pa trepēm lejā. Istabā vienreizējs haoss. Uz grīdas pusizdzertas pudeles un uzkožamie, pie kamīna, paklājā satinušies, guļ topošā aktrise un Egils, nu tas, kas spēlē uz elektroģēģelēm. Tagils un pārējie parādījās tikai ap pusdienlaiku, visi tādi putrainaini. Kaut kā salāpījāmies, pastaigājām pa jūras malu, izvēdinājāmies un vakarā braucām mājās. Nu, vai nav kolosāls piedzīvojums? — Sanita iesmējās.

Anna klusēja. Draudzene to pat nepamanīja.

— Tagils tomēr ir pārāks par visiem. Kā viņš dejoj! Un kādas anekdotes stāsta, ģībiens nāk smejojies, — Sanita trieca tālāk.

— Bet kā tad Baiba? — Anna viņu pārtrauca. — Tu pati teici, ka viņa blenžot uz Tagilu ar iemilējušās acīm.

— Tu domā, ka viņa manis dēļ? — Sanita uztraucās. — Kā viņa to uz zināja? Es nevienam neesmu stāstījusi, tikai tev.

Anna paraustīja plecus.

* * *

Tajā pēcpusdienā, kad Daumants skaidrojās ar Naikovski un Sanita stāstīja Annai savus piedzīvojumus, Baiba, čokurā sarāvusies un ar mēteli apsegusies, gulēja «Blāzmas» dziedāšanas skolotāja Irbes kabinetā. Lielās acis drudžaini spīdēja, vaigi iekrituši. Roka, kas sniedzās pēc ūdens glāzes, jūtami trīcēja. Bet galva vairs nesāpēja, domas darbojās skaidri.

Pa koridoru, skaļi čalodami, aizskrēja mazie dejojāji. Drīz pēc tam sāka skanēt klavieres un virs griestiem nodipēja viņu soliši.

Pamazām meitene atcerējās, kā te nokļuvusi. Piektdienas vakarā viņa posās uz mēģinājumu, bet patēvs nelaida, esot jāpieskata sasirgušais Rolandiņš. Viņa atbildēja, ka pēc stundas atgriezīsies, ka sestdienas vakarā nozīmīgs koncerts un biedrus nedrīkst apmānīt.

— Primadonna atradusies! Katru vakaru bizo apkārt! — Naikovskis kļiedza. — Ja neklausīsi, atpakaļ vairs nenāc!

— Tu taču pats esi mājās, un pēc brītiņa pārņāks māte, — Baiba, ģērbdama mēteli, savaldīgi atbildēja. Tad patēvs piegāja viņai klāt un iesita pa seju.

Kādēļ patēvs mani tā neieredz? Rolandu viņš taču mīl, pat nesoda par pastrādātām palaidnībām. Un māti arī droši vien mīl, kā citādi viņi būtu apprecējušies?

Kas notika tālāk? Galva tāda smaga.

Viņa raudādama skrēja uz klubu. Vestibilā paskatījās spogulī — šausmas, kāds izskats — noraudājusies, izspūrusi, vaigs sarkans. Iegāja tualetes telpā sakopties.

Un tad viņa aiz durvīm dzirdēja to briesmīgo sarunu, kuru atcerēsies visu mūžu.

Tagils: — Sanita, kur Baiba?

Sanita: — Nezinu.

Tagils: — Vai jūs abas kopā neatnācāt?

Sanita: — Nē, patēvs viņu nelaiž.

Tagils: — Velns parāvis! Tieši šodien, koncerta priekšvakarā. Jābrauc pakaļ.

Sanita: — Nav vērts. Baiba pinkšķēdama kaut kur aizskrēja.

Tagils: — Un tu vienaldzīgi noskatījies?

Sanita: — Es nepaspēju . . .

Tagils: — Ko tu vispār te velcies?

Sanita: — Es nevaru bez tevis. Es tevi mīlu, Tagil.

Tagils: — Ko es ar tādu knīpu iesākšu?

Sanita: — Es mazgāšu tev veļu, vārīšu ēst . . .

Tagils: — Mums jau pašiem ir sava mājkalpotāja. Izbeidz!

Sanita: — Ļauj kaut vai pa gabaliņu uz tevi paskatīties.

Tagils: — Kas es tev esmu, glezna, vai?

Sanita: — Es zinu, tu esi iekēries Baibā.

Tagils: — Paldies. Ar mazgadīgām es nepinos. Riskanti. Viņa droši vien vēl spēlējas ar lellēm.

Sanita (skaļi smejojot): — Tev taisnība, es reiz pati redzēju. Zini, kā mēs viņu klasē saucam? Par naivo Dievgosniņu.

Tagils: — Un kā tad tevi sauc? Par Neilona princesi? Bet vispār tu esi diezgan formīga. Cik tev gadu?

Sanita: — Sešpadsmit.

Tagils: — Melo. Bet viens pīpis. Rītvakar mums maza saiešana un taisni viena skuķa trūkst. Gribi braukt līdzī?

Sanita: — Kāda runa!

Tagils: — Bet nu ātri teci un sameklē Baibu!

Kad Sanita pavēra tualetes durvis, Baiba paguva iespraukties aizdurvē. Viņu nepamanīja. Aši pieskrējusi pie dziedāšanas skolotāja Irbes kabineta, viņa paņēma atslēgu un ielēdzās. Raudāja. Aizmiga. Pamodās mazā krēsliņā. Klubs bija kā izmiris. Trīcošiem ceļiem aizvilkās līdz tualetes istabai, pielēja karafi ar ūdeni. Atkal iekrita kā nemaņā. Kādēļ viņa pamodās? Kā lai tagad dzīvo? Nav vairs skaistā sapņa par nākotni, kas pēdējā laikā nesa viņu kā uz spārniem un palīdzēja pārvarēt visas nepatīkšanas. Tagils viņu nemīl! Nebūtu labās balss, Tagils uz viņu pat nepaskatītos. Bet, ja cilvēku mīl, tad mīl viņu visu, nevis tikai seju, augumu vai balsi. Viņai pie Tagila patika viss — viņa rokas ar slaidajiem pirkstiem, kas tik veikli slīd pa klavieru taustiņiem, viņa mīļā seja ar tumšajām acīm un smaidīgo muti, viņa garie mati, kas cirtojas kā meitenei. Kā lai tagad dzīvo? Kā lai iztiek bez dziesmas?

— Man visu var ņemt,
Tik dziesmu ne
Un sapni par Tevi,
Kas dvēselē . . .

VISPAR TU ESI
DIEZGAN FÖRMĪGA...
CIK TEV GADU?

GRĪBI
BRAUKT
LĪDZI?

... SEŠPADSMIT...

KĀDA
RUNA!

Vai tiešām šīs dziesmas sacerētāji arī pārdzīvojuši to pašu ko viņa? Bet varbūt Tagils tikai izlikās, negribēja parādīt, ka Baiba viņam tuva? Neviena taču nekliegs par savu mīlestību kā vista par izdētu olu. Protams, kā viņai ātrāk tas neienāca prātā! Un viņa, muļķe, te guļ un raud.

Nekad viņa Tagilam netika teikusi par savām jūtām. Kā gan lai viņa stāstītu par to pirmā, kauns taču. Bet reizēm tā gribējās pieglaust seju pie Tagila pleca un just, ka stipras rokas kā sargādamas apņēmu viņu. Tagad viņa saņemsies, aizbrauks pie Tagila un visu pateiks. Bet ja nu Tagils viņu nolamā tāpat kā Sanitu? Viņa vairs nav bērns, viņa ir tikpat veca kā Džuljeta, kad tā iemīlēja Romeo.

Pārpinusi bizi un apgērbusi mēteli, Baiba izsteidzās ārā. Vestibilā čaloja glīti saģērbti bērni, atnākuši uz kluba sarīkojumu.

Velnišķīgi gribējās ēst. Baiba saskaitīja kapeikas. Iegājusi tuvējā kafeternīcā, viņa izdzēra tasi kafijas un apēda pāris maizīšu, tad iesēdās trolejbusā un brauca uz staciju.

Bija saulaina maija svētdiena. Ļaudis bariem vien devās ārā no pilsētas. Grāvmalu kārklos kā dzeltenī cālēni tupēja pūpoli. Zaļajā zālē mirdzēja pieneņu saulītes. Starp līksmajiem gājējiem arī Baibai kļuva priecīgāks prāts.

Uz Tagila vasarnīcu veda šaura, smilšaina ieliņa. Ļaudis rosījās pa dārziem, raka zemi, kaut ko stādīja. No pārno lapu un dražu kaudzēm stīdza dūmu strūkļiņas, oda pēc ceptām desiņām. Cīruļi, kā apreibuši no skaistās dienas, devīgi bārstīja dziesmas.

Trīcošām rokām Baiba vēra dārza vārtiņus. Vienreiz viņa te bija jau iegrieziesies pēc notīm, bet tad koki vēl bija kaili un zem krūmiem gulēja palsas sniega kupenas. Tagad akmensdārzā ziedēja sarkanās tulpes un dzeltenas narcises. Jauns vītoliņš mērca tikko saplakušos līganos zarus nelielā diķītī. Forsitiju krūms, piebiris sīkām zelta zvaigznītēm, aizsedza terasi. Uz tās divi skūpstījās.

— Atnāc vakarā pie manis, — Baiba izdzirda aizsmakušu, bet tik pazīstamu vīrieša balsi, — man vajag tevis, dzirdi, vajag.

Tagils!

Meitene skriešus metās atpakaļ uz vārtiņiem.

— Ei, kas tur? Pagaidi?! — sauca Tagils.

— Droši vien kāda no tavām pielūdzējām, — atbildēja sievietes balss.

Baiba atjēdzās pludmalē. Jūra dzirkstīja spožajā pavasara saulē. Uz sola, degunus ar papīra gabaliņiem apsegušas, sauļojās trīs sievietes.

— Kas tev, meitenīt, noticis, kādēļ tu raudi? — sirmgalvis ar lielu dogu saitē apjautājās. Suns apoņņāja Baibas kājas un draudzīgi pavēdināja ar astes strupuli.

Baiba pārvilka ar plaukstu pār seju, tā bija mitra. Caur asarām pasmaidījusi, viņa pagriezās uz jūras pusi. Kaut varētu aizsoļot pa mirgojošo saules taciņu, ūdens kā vāks sakļautos virs galvas, un pēc tam nebūtu nekas — ne patēva naida, ne Tagila nodevības, ne viņas pirmās, nelaimīgās mīlestības.

Neciešami sāpēja galva, un ķermeni atkal sāka kratīt drebuļi. Vajadzētu iet mājās, sadzerties aspirīnu un silti sasēgties. Bet viņai nebija māju, patēvs viņu bija padzinis.

Klubā notika kārtējais deju vakars. Kontrolieri, pazinuši meiteni, nekā nejautāja un ielaida iekšā. Aizslēgusi Irbes kabineta durvis no iekšpuses, Baiba nogūlās un tūlīt iegrima murgainā miegā.

* * *

Kā dzīvot tālāk? Pamest skolu, iet strādāt un apmesties kopmītnē? Bet viņai vēl nav pases, un tādas labprāt neviens darbā negrib pieņemt.

Skaļi klauvējieni pie durvīm viņu iztraucēja no pārdomām.

— Ko tu te dari? — Irbe izbrīnījies jautāja. — Šodien taču nav nodarbības.

Izdzirdis, ka meitene jau trīs dienas slima mitinās klubā, Irbe uztraucās.

— Tūlīt tu nāksi man līdzi! — viņš pavēlēja.

— Emmij, — viņš uzrunāja savu sievu, — šī ir mana spējīgākā

-EI, KAS TUR?!
- DROŠI VIEN
KĀDA NO TAVĀM
PIELŪDZĒJAM...

audzēkne. Iedomājies, patēvs viņu slimu padzinis no mājām. Iedod viņai zāles un noguldi uz dīvāna.

Vecā sieviete, nekā nejautādama, uzklāja guļasvietu un iedeva termometru.

— Trīsdesmit astoņi un pieci. — Viņa grozīja galvu. — Iedzer zāļu tējiņu ar medu un ieņem šo tableti. Ja rītu nekļūs labāk, izsauksim ārstu.

* * *

No Baibas dienasgrāmatas:

«Dzīvoju pie skolotāja Irbes un viņa sievas. Abi vecīši ir ļoti labi un mīļi pret mani. Temperatūras vairs nav, rītu iešu uz skolu. Pagaidām Irbīte man neļauj dziedāt, lai es atlabstot.»

* * *

— Baiba, Baibule! — Daumants uzgavilēja, pamanījis meiteni klases durvīs. — Cik labi, ka tu atkal esi pie mums!

Baiba skumji pasmaidīja. Pēdējās dienās pārciestais it kā norobežoja viņu no klasesbiedriem kā ar augstu žogu. Vienā pusē bezrūpīgie pusaudži Marga, Rīta, Juris, Jānis, Arnis, Dace, otrā — kur sākās istā lielā dzīve ar pieauguša cilvēka rūpēm un atbildību — viņa.

— Kur tu biji pazudusi? — Daumants taujāja. — Mēs visu pilsētu apskrējām, tevi meklēdami. Imants bija pat morgā, brrr, tur gan esot briesmīgi.

— Lieciet cilvēkam mieru! — Dace aizstāvēja klases biedreni. — Vai neredzat, cilvēks tikko kā no slimības gultas.

* * *

No Baibas dienasgrāmatas:

«Vakar atnāca mamma. Raudāja, lūdzās, lai eju atpakaļ uz māju. Naikovskis nožēlojot, ka esot man iesitis. Rolandiņš katru dienu taujājot pēc manis.»

«Ko lai daru? Šeit pie Irbītes viss kā pasakā — pašai sava istabiņa, neko man neļauj darīt, lai tik mācoties. Uz klubu vairs neeju, dziedu tepat. Skolotājs Irbe saka, lai vismaz līdz skolas beigšanai padzīvoju mierīgi pie viņiem. Viņš grib, lai es mācos tālāk mūzikas vidusskolā. Naikovskis droši vien tam nekad nepiekritīs. Vakar piezvanīja Tagils, aicina uz mēģinājumiem. Pagaidām nespēju viņu redzēt.»

* * *

Reiņa Kadiķa stāvoklis bija smags. Pie viņa nepārtraukti kāds dežurēja. Slimniekam nācās nekustīgi gulēt uz muguras, viņš nedrīkstēja daudz runāt, lai neuztrauktos.

Katru dienu pēc stundām Dviņi devās uz slimnīcu. Nodaļas ārsti abas meitenes drīz vien pazina.

— Mēs tikai pateiksim, ka viss kārtībā, ka mēs cītīgi gatavojamies eksāmeņiem un gaidām viņu skolā, — Marga lūdzās.

Ārsts tomēr aizliedza slimnieku apmeklēt.

— Nu tad atļaujiet kaut paskatīties uz viņu pa durvju šķirbiņu, ar roku pamāt.

Arī to neatļāva.

* * *

— Ko lai ar jums tagad iesāk? — mācību daļas vadītāja norūpējusies jautāja astotai «b». — Tādam skolotājam kā Reinim Kadiķim atvietotāja neatrast.

— Mums nevajag atvietotāja, — Zaiga atbildēja visas klases vārdā. — Latviešu valodā palikusi tikai atkārtošana, un to mēs veiksīm paši.

— Varbūt tu to spēsi un vēl daži, kas labi mācās, bet kā būs ar sliņķiem?

— Sliņķu nebūs. Mēs visi savam klases audzinātājam apsoliņām pabeigt skolu un vārdu turēsim.

Un viņi patiešām vārdu turēja.

— Kaut ko tādu es vēl neesmu redzējusi, — mācību daļas vadītāja skolotāju istabā brīnījās. — Blakus tāfelei viņi piesprauduši lielu skolotāja Kadiķa ģimetni. To droši vien zīmējis Pētersons. Uz skolotāja galda baltas papīra zīmītes, tām otrā pusē skolēnu vārdi. Zaiga Zile paņēma lapiņu, izsauc atbildēt, pēc tam visi kolektīvi liek atzīmi, pie tam ļoti stingri un objektīvi.

* * *

Skolas medmāsa krustmāte Milda katru brīvu brīdi centās pavadīt pie Reiņa Kadiķa. Viņa stāstīja par skolu, slavēja astoto «b». Skolotāji nevarot vien nobrīnīties, kā viņi mainījušies uz labo pusi.

— Vai tiešām man vajadzēja saslimt, lai viņi sāktu mācīties? — Reinis

Kadiķis skumji pajokoja. — Milda, man pie tevis viens lūgums. Nākamreiz, kad tu nāksi, paņem līdzi Daumantu Pētersonu.

— Vai to garo slīmestu ar pinkainajiem matiem?

— To pašu.

— Tu taču zini, ka tev stingri aizliegts uztraukties. Un no tā draiskuļa visu ko var sagaidīt.

— Būs labi. Atved jau rīt pat.

— Daumant, skolotājs Kadiķis grib tevi redzēt, — medmāsa nākamā dienā, klases durvis pavērusi, sauca.

— Ķīmijas stunda paputēs, — Daumants klusībā nopriecājās un veicīgi izmetās ārā no klases.

«Kādēļ skolotājs aicina tieši mani,» Daumants, soļodams blakus krustmātei Mildai, prātoja. Pēdējā laikā viņš neko graužošu nebija nodarījis, arī atzīmes normālas.

— Tu tikai nestāsti neko sliktu, labu vien, labu vien, — medmāsa jau kuro reizi piekodināja. — Vai dzirdi? Un, ja viņš prasa par to meiteni, kas pazuda, saki, ka ir jau atradusies. Man viņš netic, domā, ka es tišām mānos. Tikai īsu brītiņu, dzirdi, — viņa vēl piekodināja, iebīdīdama zēnu palātā.

Reinis Kadiķis, pussēdus spilvenos atlaidies, vārgi pasmaidīja. Daumantam kā akmens novēlās no sirds. Skolotājs gribēja zināt visu par klasi. Daumants sīki izstāstīja, kā viņi atkārtoti latviešu valodu, cik stingra ir klase atzīmju likšanā, stingrāka pat par pašu skolotāju, ka mācību daļas vadītāja sākumā šīs atzīmes negribēja ņemt vērā, bet vēlāk piekāpās.

— Mēs visi gaidām jūs uz eksāmenu laiku skolā.

— Man jau pašam arī gribētos, bet ārsti teic, ka vismaz vēl pāris mēnešu būšot jānoguļ slimnīcā. Daumant, tavš tēvs reiz man izglāba dzīvību, bet pats tādēļ zaudēja roku. Visu mūžu jūtos viņam parādnieks. Kas zina, vai mums vēl kādreiz iznāks satikties. Tavam tēvam es vairs nespēju palīdzēt, bet tev man jāapsola, nē, jāapzvēr, ka darīsi visu, lai sekmīgi pabeigtu mācības un iestātos mākslas vidusskolā. — Skolotājs runāja lēni, ar grūtībām, brīdi pa brīdim sakopojot spēkus.

Daumantam pārskrēja saltas tirpas pār muguru.

— Es apzvēru, — viņš tikko dzirdami teica. — Tēvs sūta jums sveicienus. Kopš tās reizes, kad jūs bijāt pie mums, viņš vairs nedzer un netrokšņo.

— Un vēl es gribu tev teikt... mājās uz mana galda ir bieza mape — mūsu partizānu vienības vēsture. Man tā ir arī neizdevās to pabeigt. Lai tavš tēvs sameklē mūsu vienības komandieri Bērziņu un nodod to viņam.

— Lūdzu, skolotāj, lai paliek, jūs vēl pats to pabeigsiet.

— Krustmāte Milda man stāstīja, ka Baiba atradusies. Nepametiet viņu tagad vienu. Viņai ļoti vajadzīga jūsu draudzība un atbalsts. Bet nu ej. Esi laimīgs, manu zēn!

— Līdz nākamai reizei! — Daumants ar varu piespieda sevi pasmaidīt. Tas ar dzeltenīgo seju un dziļajām ciešanu rievām ap muti itin kā vairs nebija viņu skolotājs, bet gluži cits — svešs cilvēks.

* * *

— Mūsu audzinātājam slikti, — Daumants otrā dienā paziņoja klasei.

— Es zinu, jūs mani vainojat viņa slimībā, — Baiba klusi sacīja.

— Nepļāpā niekus! — Klāvs viņu pārtrauca. — Tikpat vainīga ir Sanita. Ieskrien klasē un ļauj kā negudra: «Baiba pazudusi, laikam izdarījusi pašnāvību!» Visi zināja, ka skolotājam slima sirds, ka viņu nedrīkst uztraukt.

* * *

— Ceturtdienas pēcpusdienas ir manas. — Daumants izņēma portfeli no Baibas rokas.

Nekā neredzošām acīm Baiba pavērās solabiedrā, tad, itin kā kaunēdamās no savām domām, spēji nosarka.

— Iegriezīsimies parkā, — Daumants ieminējās. Baiba klusēdama pamāja ar galvu.

Ziedēja kastaņas. Blaumaņa pieminekļa priekšā klājās spilgts tulpju paklājs. Leduskalniņš, no kura Baiba un Tagils tajā pasakainajā ziemas naktī slidinājās, stāvēja tukšs un aizmirsts.

— Lūk, arī mūsu soliņš! — Daumants novilka Baibu sev blakus.

— Mūsu?

— Vai neatceries? Šeit mēs pirms mēneša sēdējām, tad, kad nogranda pirmais pavasara pārkons.

— Man šķiet, ka tas noticis sen, sen, — Baiba domīgi teica. — Tad mēs vēl bijām bērni.

— Arī es šajā laikā esmu kļuvis par tūkstoš gadiem vecāks.

— Tu? — Baiba vērīgāk paskatījās solabiedrā. — Kas tad tev?

— Vai tiešām tu nekā nesaproti? — Daumants sarūgtināts sacīja.

— Man tev tas jāpasaka...

— Nevajag.

— Tevis dēļ esmu ar mieru darīt visu — zubrīties, iestāties mākslas skolā... Smieklīgi, vai ne?

— Nav smieklīgi, — Baiba klusi teica. — Apsolu, ka mēs vienmēr paliksim labi draugi, lai kas ar mums dzīvē notiktu. — Viņa ielika savu šauro plaukstu Daumanta platajā un juta, ka tā notrīc.

Daumants cieši saspieda meitenes roku un palaida to vaļā. — Paldies par to pašu.

Kādēļ Daumanta vietā nav Tagils, Baibai ienāca prātā. Ja viņš te sēdētu blakus un teiktu tos pašus vārdus, vai viņa būtu laimīga? Pēc visa tā, kas noticis? Dzidra asara noripoja pār meitenes vaigu.

— Tev grūti?

— Nē. — Baiba pasmaidīja caur asarām. — Tagad vairs ne.

— Vai es spētu tev kaut kā palīdzēt?

— Nē, man pašai jātiek skaidrībā.

Brīdi abi sēdēja blakām uz soliņa un domāja katrs savu domu.

Šķiet, viņa beidzot sapratusi, kas Tagils par putnu, prātoja Daumants. Kā viņa pārdzīvo. Cik tas ir muļķīgi — sēdēt blakus tuvam cilvēkam, ar katru nervu šķiedru sajūst, kā tas cieš, un nekā nespēt darīt viņa labā. Daumants savilka rokas dūrēs. Varbūt sadauzīt tam brunču medniekam viņa glīto fizionomiju?

Dzīve nav pasaka, Baiba smagi nopūtās. Nav labās, mīlās Laimas, kas pārvērstu nabaga Pelnrušķīti skaistā princesē. Nav arī prinča, kas bārenīti celtu karalienes godā. Tagils nekad nav teicis, ka viņu mīl. Iznāk, ka viņa pati visu izdomājusi. Tagilam viņa ir bijusi vienīgi mūzikas instruments, soliste. No šīs atziņas Baiba brīdi pat apstulba — tik negaidīta tā šķita.

— Jāiet mājās. — Baiba piecēlās. — Mājās? Man pat to vairs nav. — Viņa rūgti iesmējās.

— Nāc, dzīvo pie mums, — Daumants aicināja. — Nekādi plašie apartamenti jau mums nav, bet māsas istabā vieta atradīsies.

— Paldies, Daumant, tu esi īsts draugs. Bet man pie Irbēm patiešām nav slikti.

* * *

Garajā starpbrīdī astotās «b» meitenes sēdēja skolas pagalmā zem ziedoša ievu krūma.

— Starp mums, meitenēm, runājot, Baiba ir baigi aptaurētā, — Sanita klāstīja. — Tagilam tās stulbās dievgosniņas dēļ viss sagājis grīstē. Viņš pieteicis savu ansambli konkursā «Liepājas Dzintars», bet tagad, bez Baibas, viss pajūk. Ja man būtu tāda balss... — Sanita gandrīz vai raudāja aiz niknuma.

NETĪRS?! KURŠ DIVREIZ DIENĀ MAINA KREKLU?
VAI JŪS, MEITENES, ES, ĢĒDA VĀRDS,
TŪ SPĒJĀT
ŠAPRAST?! NE!

— Ja tantei būtu riteņi... — Arnis Līcis, nemanot piezadzies, ķircinājās.

— Kraties veiklāk prom! — Anna dusmīgi uzkleidza Arnim. — Nav ko noklausīties. Pastāsti — kas tur īsti notika?

— Vakar pēcpusdienā man piezvanīja Tagils, lai es steidzīgi atnākot uz klubu. Kas man, es aizgāju arī. Skatos — visi puīši sēd tādi sašļukuši. Tagils teica, ka man esot jāparunā ar Baibu, lai viņa atgriežoties ansambli, citādi šiem vakars.

— Kādēļ tad viņš pats to nedarīja? — Dace painteresējās.

— Baiba viņu negrib ne redzēt, ne dzirdēt, saprotiet.

— Varbūt tas donžuāns mūsu Baibai ko nodarījis? — Marga ieminējās.

— Kas par niekiem! — Sanita iesmējās. — Briesmīgi gan Tagilam tādas zostiņas vajadzīgas. Baiba droši vien iedomājusies, ka Tagils viņa ieķēries, un nu, kad atklājusies patiesība, psiho.

— Un ko tu pati? — Anna nenoturējās.

— Tas ir pavisam kas cits, — Sanita aizvainoti saknieba lūpas.

— Ja mīlestības dēļ tā jācieš, tad paldies par kūkām, — es labāk iztikšu bez tās, — Marga teica.

— Nekā tu, Marga, nesaproti. — Dace nopūtās.

— Stāsti, kas notika tālāk, — Anna mudināja Sanitu.

— Aizgāju pie Baibas. Ierāpusies milzīgā klubkrēslā, viņa mācījās. Irbes viesistaba liela kā zāle, klavieres, palma, gleznas pie sienām. Vispār šiki. Baiba vaicāja, vai Tagils mani esot sūtījis pie viņas, un blenza ar saviem acu prožektoriem tieši man virsū. — Puiši nesaprot, kas noticis, — es atbildēju. Un tad Baiba paziņoja kaut ko superstulbu — viņa pašreiz nespējot Tagilu redzēt, viņai tas šķietot netīrs. Tagils, kurš divreiz dienā maina kreklus, netīrs! Vai jūs, meitenes, to spējat saprast? Es, goda vārds, ne.

— Tu, Sanita, ar dzelzs zābakiem bradā pa citu sirdīm, bet neapjēdz, ka Tagils nemaz nav tāds eņģelis, — Dace viņu pārtrauca. — Un tagad apklusti — Baiba nāk.

* * *

No Baibas dienasgrāmatas:

Tīmekļa sārta
Ir mīlas dvēsele,

Irst, tikko skārta — — —

(Rainis)

B e i g a s

SATURS

1. nodaļa. Ja man būtu burvju vara...	5
2. nodaļa. Daumants «glābj» klasi	15
3. nodaļa. Romeo un Džuljeta	22
4. nodaļa. Divkauja jeb Monteki pret Kapuleti	29
5. nodaļa. «Baiba, tevis dēļ es...»	42
6. nodaļa. Dzimšanas diena kvadrātā	53
7. nodaļa. Karnevāls ar pārsteigumiem	64
8. nodaļa. «Presto» — tas nozīmē «ātri»	83
9. nodaļa. Vai tu drīksti kļūt par komjaunieti, Daumant?	96
10. nodaļa. Nekā graužoša taču nebija!	108

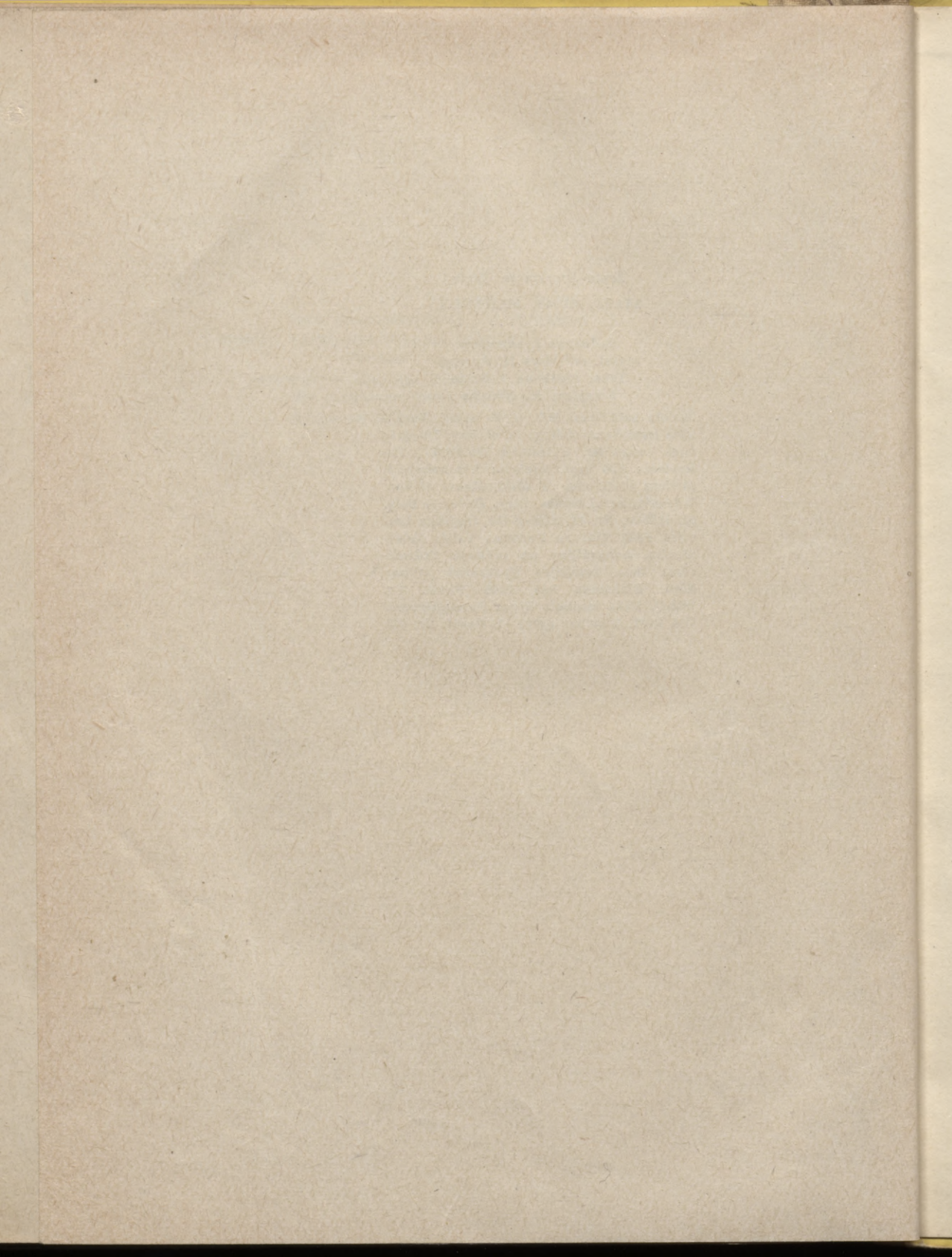
Зента Эрнестовна Эргле
МЕЖДУ НАМИ, ДЕВОЧКАМИ, ГОВОРЯ...
Рассказ

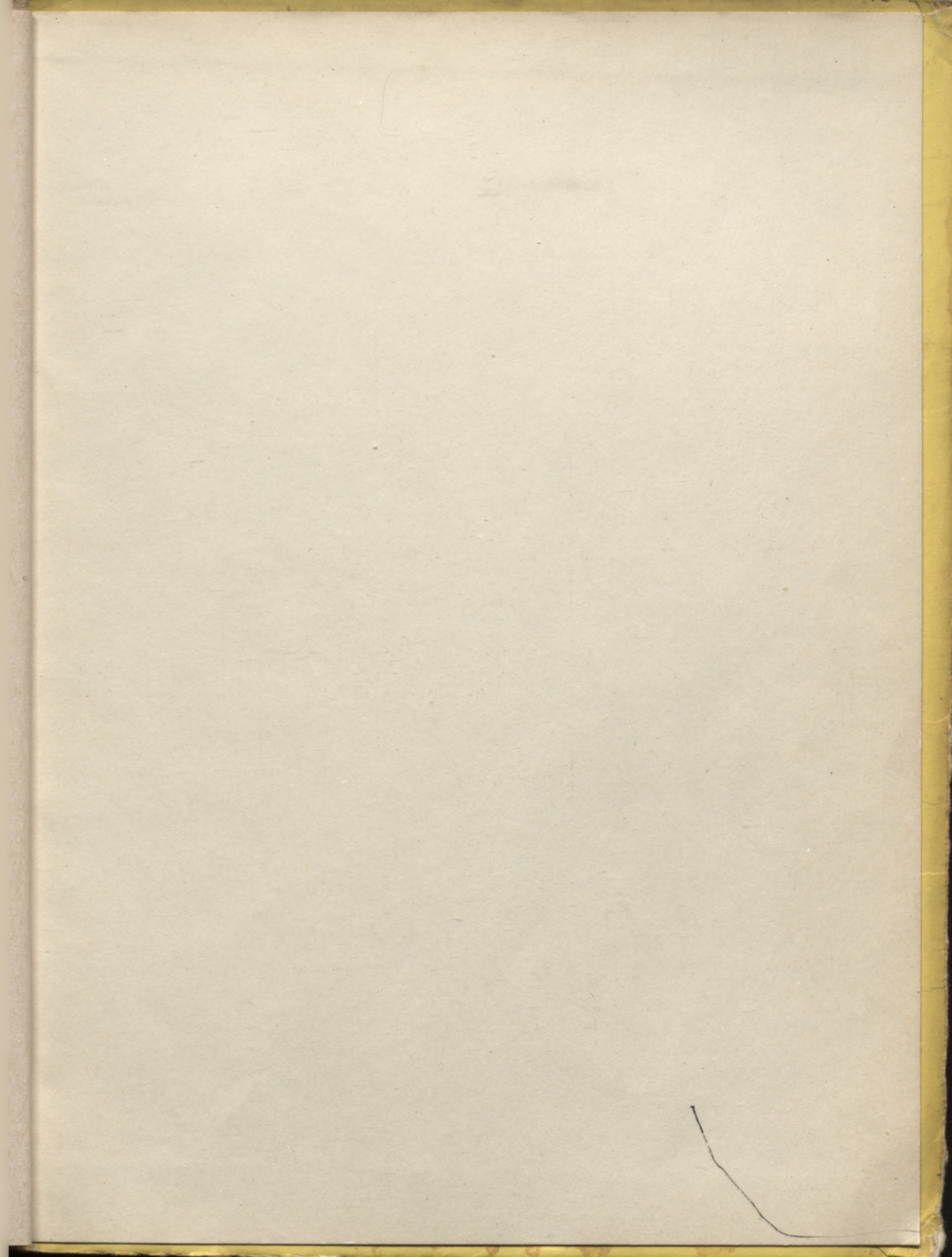
Издательство «Лиесма» Рига 1976
На латышском языке
Художник Э. Озолинь

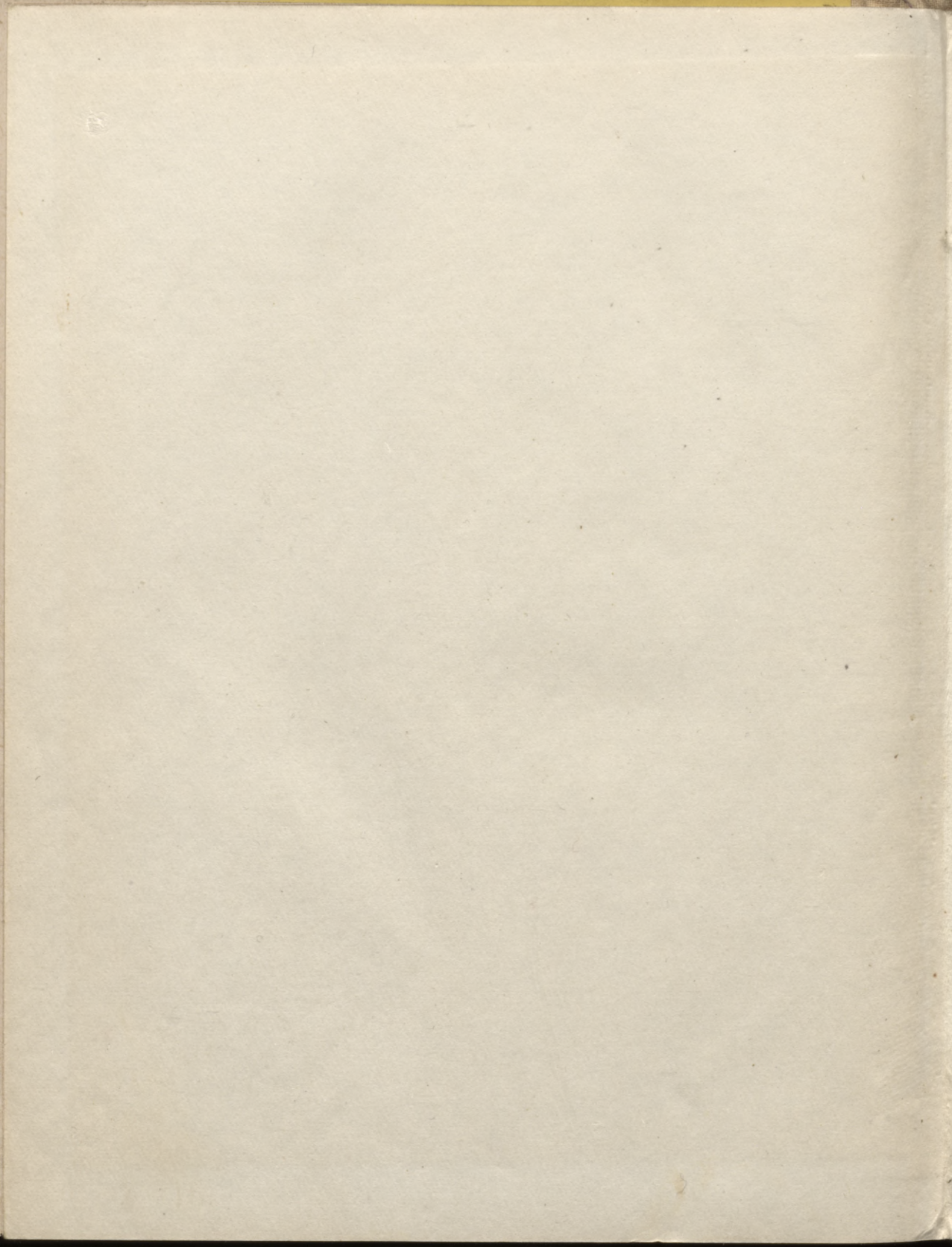
Zenta Ernesta m. Ergle
STARP MUMS, MEITENEM,
RUNĀJOT...

Redaktors I. Lasmanis
Māksl. redaktors H. Purviņš
Tehn. redaktore I. Soide
Korektore M. Ņikitina

Nodota salikšanai 1976. g. 30. aprīlī. Parakstīta iespiešanai 1976. g. 18. oktobrī. Tipogrāfijas papīrs Nr. 1, formāts 70×90/16. 8 fiz. iespiedl.; 9,36 uzsk. iespiedl.; 8,19 izdevn. l. Metiens 30 000 eks. JT 05463. Maksā 43 kap. Izdevniecība «Liesma» Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. Nr. 426/28006-B-115. Iespiesta Latvijas PSR Ministru Padomes Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas tipogrāfijā «Cīņa» Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Pasūt. Nr. 1903-D. Vāks iespiests Rīgas Paraugtipogrāfijā Rīgā, Vienības gatvē 11. Pasūt. Nr. 913.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309057740

43 kap.